

Onsdagen den 28 februari

Kl. 09.00–14.00
16.00–16.37

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 7 februari justerades.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i miljö- och jordbruksutskottet skulle utökas från 29 till 30.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 3 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i miljö- och jordbruksutskottet företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Björn Petersson (S)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:524

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:524 Rovdjursinventering
av Isak From (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2024.

Prot. 2023/24:76
28 februari

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren.
Stockholm den 26 februari 2024
Klimat- och näringslivsdepartementet
Romina Pourmokhtari (L)
Enligt uppdrag
Maria Åhrling
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:535

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:535 Transparensen i regeringens klimatpolitik
av Joakim Järrebring (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren.

Stockholm den 26 februari 2024
Klimat- och näringslivsdepartementet
Romina Pourmokhtari (L)
Enligt uppdrag
Maria Åhrling
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:540

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:540 Förväntningar på minskade utsläpp av
växthusgaser
av Elin Söderberg (MP)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 27 februari 2024
Klimat- och näringslivsdepartementet
Romina Pourmokhtari (L)
Enligt uppdrag
Maria Åhrling
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:544

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:544 EU:s nya avloppsdirektiv
av Joakim Järrebring (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 27 februari 2024
Klimat- och näringslivsdepartementet
Romina Pourmokhtari (L)
Enligt uppdrag
Maria Åhrling
Expeditionschef

§ 5 Anmälan om faktapromemoria

Prot. 2023/24:76
28 februari

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2023/24:FPM38 Nytt direktiv om europeiska företagsråd *COM(2024) 14* till arbetsmarknadsutskottet

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2023/24:72 till socialutskottet

2023/24:74 till skatteutskottet

2023/24:79 till utbildningsutskottet

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2023/24:SfU11 Arbetskraftsinvandring

Trafikutskottets betänkanden

2023/24:TU7 Trafiksäkerhet

2023/24:TU8 Behöriga myndigheter enligt EU:s förordning om en gemensam digital ingång

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2023/24:AU4 Riksrevisionens rapport om Samhalls samhällsuppdrag

§ 8 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

*Integritetsskydd vid
signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet*

Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU5

Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2023/24:70)

föredrogs.

Anf. 1 CAMILLA BRUNSBURG (M):

Herr talman! Vi moderater tar frågor som berör vår säkerhet på allra största allvar. Sverige måste kunna ha en förmåga att hantera säkerhetshot i den digitala tidsåldern.

I samband med att man antog signalspaningslagen anförde riksdagen till regeringen att den en gång om året skulle redogöra för den granskning som bedrivs av verksamheten som lyder under signalspaningslagen.

Den granskningen har resulterat i en skrivelse, och den skrivelsen har vi i försvarsutskottet ställt oss bakom. Det är just den skrivelsen och den

granskningen tillsammans med ett par motioner som vi ska hantera här i dag i kammaren.

Jag vill också redan nu passa på att påpeka att det pågår en översyn av signalspaningslagen. Delredovisningen skedde den 1 september förra året. Vi får slutresultatet under innevarande år, den 1 september 2024.

Sedan signalspaningslagen trädde i kraft har det säkerhetspolitiska läget kraftfullt försämrats i vårt land och i världen. Vi har ett Ryssland som har genomfört en fullskalig invasion av Ukraina, som är ett demokratiskt land i vårt närområde. Vi har också ett Ryssland som uppvisar en gränslös brutalitet, detta i kombination med en extremt snabb teknisk utveckling.

Olika typer av gränsoverskridande attacker blir alltmer förekommande från utländska angripare. Det gäller både statliga och andra angripare. Vi kan också förvänta oss ännu fler avancerade attacker när hjälpmedlen som angriparen använder blir fler och mer komplexa. Den samlade hotbilden är också mer allvarlig i dag. Jag tänker bland annat på hybridattacker, cyberattacker och påverkansoperationer. Det är en del av den vardag vi möter i dag.

Herr talman! Jag menar att det är vår, den lagstiftande församlingens, skyldighet att skapa förutsättningar för att vi i Sverige ska kunna besvara och värja oss mot den nya hotbilden. En grundläggande förutsättning för att vi ska kunna värja oss mot den nya hotbilden är just att vi har en effektiv och robust försvarsunderrättelseverksamhet.

Jag skulle vilja påstå att den kraftfullt försämrade säkerhetspolitiska situationen i omvärlden i kombination med att vi bygger upp vårt totalförsvaret och den extremt snabba teknikutvecklingen motiverar en översyn av den gällande signalspaningsregleringen för att FRA på ett fullgott sätt ska kunna utföra sitt viktiga uppdrag.

Först och främst, herr talman, vill jag här i debatten i kammaren konstatera att vi i dag hanterar signalspaningslagen med stor varsamhet. Det gör vi för att balansera integritetsskyddet och säkerhetsaspekterna men också för att säkra individens medborgerliga fri- och rättigheter.

Ett stort hinder enligt mig är en fråga som vi moderater har drivit under flera år. Det är att det i dag inte är tillåtet att bedriva underrättelseverksamhet enligt signalspaningslagen om både mottagare och avsändare befinner sig inom nationens gränser.

Herr talman! Låt mig komma till en av de viktiga aspekter som jag tycker är relevanta i dagens debatt här i kammaren. Det är att det pågår en översyn av signalspaningslagen. Vi behöver säkerställa att vi har en modern och ändamålsenlig lagstiftning och reglering som är anpassad efter både det nya säkerhetspolitiska läget som är väldigt allvarligt och den snabba tekniska utvecklingen.

Jag vill ändå passa på att här i debatten i kammaren redogöra för ett par av de delar som kom fram i delrapporten efter kritiken från EU-domstolen. Jag tycker att de är ytterst relevanta. Det gäller vår integritet och vår säkerhet.

EU-domstolen kritiserade att ett par saker saknades i regleringen. Myn-digheten har visat för oss att den redan tillämpar det som behöver justeras i regleringen. Det är tämligen lätt att hantera, men det är ändå värt att nämna dem.

Den första delen handlar om att EU-domstolen slog fast att det behövs förbättringsförslag i själva regleringen gällande att man ska vara skyldig

att förstöra de personuppgifter som bedöms sakna betydelse för underrättelseverksamheten. Detta gör myndigheten redan i dag.

Vidare var det ett annat skarpt förslag där domstolen menade att man i samband med internationella överföranden av personuppgifter måste beakta proportionalitetsprincipen. Det gör myndigheten redan i dag.

Man skulle kunna säga att detta är mer eller mindre expedieringsärenden. Vi ser fram emot att följa slutresultatet av rapporten och eventuella justeringar av lagstiftningen.

Nu till de två aspekterna som är viktigast i översynen av signalspaningslagen. Den första är lite mindre skarp men värd att nämna här i kamraren. Den andra är en viktig förändring som vi moderater har drivit i flera år.

Den första handlar om att vi nu i utredningen tittar på om fler myndigheter ska få en möjlighet att inrikta underrättelseuppdraget.

Den första myndigheten man tittar på är Inspektionen för strategiska produkter. Den myndigheten har stöd av Försvarsmakten och Säkerhetspolisen. Den utövar exportkontroll och tillsynsarbete för att bland annat hindra spridning av massförstörelsevapen. Frågan är nu ifall Inspektionen för strategiska produkter också skulle kunna få en möjlighet att inrikta underrättelseverksamheten enligt signalspaningslagen. Jag ser fram emot att följa detta.

Den andra myndigheten är Myndigheten för psykologiskt försvar. Det är en nyinrättad myndighet som identifierar, analyserar och lämnar stöd i bemötandet av otillbörlig informationspåverkan och vilseledande information som riktas mot vårt land och vår nations intressen. Man skulle också kunna överväga att titta på ifall den myndigheten skulle få en möjlighet att inrikta underrättelseverksamheten.

Nu till det mest skarpa förslaget som vi moderater länge har talat om. Det handlar om att det i dagsläget inte är möjligt att avlyssna och bedriva underrättelseverksamhet om både mottagare och avsändare befinner sig inom nationens gränser. Är det verkligen ändamålsenligt att FRA i dag endast kan avlyssna två personer om de inte befinner sig inom landets gränser?

I dag kan man bedriva underrättelseverksamhet mot en person som kanske är terrorismstänkt eller är spion. Men när den individen, den så kallade mottagaren, kommer in i vårt land tvingas man att avbryta underrättelseverksamheten.

Vi moderater kommer nogsamt att följa utredningen, och vi tycker att man ska vara öppen för att titta på om en avlyssning ska kunna initieras när både mottagare och avsändare från början befinner sig inom nationens gränser.

Jag ser fram emot att följa utredningen och är också stolt över att vi får tillfredsställande rapporter, så att vi har en god integritet i vårt land.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till försvarsutskottets förslag och avslag på reservationerna, med hänvisning till den översyn som sker av signalspaningslagen.

(Applåder)

Anf. 2 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet handlar om avlyssning och att urskilja signaler, sändare och system. Signalspaning

går alltså ut på att få fram information ur elektroniska signaler och fånga det intressanta ur signalerna, till exempel i radiokommunikation eller i signaler som går i kabel eller tråd.

Sådan verksamhet bedriver vi i Sverige ytterst till stöd för svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. Vi vill kunna kartlägga yttre hot mot landet, och detta gör vi självfallet för att undvika illdåd och fientligheter och bevara våra friheter.

Signalspaningsverksamheten är en nödvändig och inordnad del av Sveriges försvar och skydd mot terrorism. Sverige är ett ingenjörsländ och en kunskapsnation, och signalspaning handlar om spetskompetens. Vi socialdemokrater anser att detta är en viktig förmåga och resurs. Sverige har mycket goda förutsättningar inom signalspaning. Vi ligger långt framme, och detta ska vi värna, utveckla och vårda.

Allt detta handlar också om personlig integritet i balans med Sveriges totala säkerhet. Enkelt uttryckt har vår nuvarande signalspaningslagstiftning sin bakgrund i den tekniska utvecklingen och de säkerhetspolitiska förändringar som skedde under 90- och 00-talen. Allt fler signaler började överföras, och de började överföras via kabel och tråd och inte bara i luften.

Lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet trädde i kraft den 1 januari 2009, och de första lagändringarna kom redan i december samma år. Genom lagändringarna inrättades bland annat underrättelse-skyldighet gentemot enskild samt en ny specialdomstol, Försvarsunderrättelsedomstolen, som prövar ansökningar om tillstånd för signalspaning. Tillstånd söks av signalspaningsmyndigheten – Försvarets radioanstalt, FRA – på uppdrag av regeringen, Regeringskansliet, Försvarsmakten, Säkerhetspolisen och Nationella operativa avdelningen inom Polismyndigheten, Noa.

Av ett tillstånd ska bland annat framgå vilket inhämtningsuppdrag signalspaningen ska ske för, vilka signalbärare och sökbegrepp som får användas samt vilka villkor i övrigt som behövs för att begränsa intrånget i den personliga integriteten.

Efter inhämtning av data bearbetar och analyserar FRA signalerna och rapporterar underrättelser till uppdragsgivare och berörda myndigheter. Försvarsunderrättelseverksamhet får endast avse utländska förhållanden och yttre hot. Gränsdragningen mellan polisiär verksamhet och försvarsunderrättelseverksamhet ska vara tydlig i en tid då det emellanåt blir allt svårare att dra en gräns mellan vad som är ett militärt hot och vad som är en annan typ av hot.

Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Siun, är en nämndmyndighet som har till uppgift att kontrollera att försvarsunderrättelseverksamheten bedrivs i enlighet med våra lagar och förordningar. Siun är också kontrollmyndighet för den verksamhet som bedrivs enligt signalspaningslagen. I signalspaningen ska särskilt sökbegrepp, förstöring och rapportering granskas. Vidare ska Siun på en enskild persons begäran kontrollera om hans meddelande har inhämtats under signalspaning.

I enlighet med signalspaningslagen finns även ett integritetsskyddsråd vid FRA som ska utöva insyn för att säkerställa integritetsskyddet. Integritetsskyddsrådet är en del av FRA, och rådets ledamöter utses av regeringen. Om det finns skäl ska integritetsskyddsrådet rapportera iakttagelser till myndighetens ledning och vid behov även till Siun.

Personuppgifter som inhämtas och bearbetas kan vara av känslig natur, exempelvis vad vi talar om i telefon eller vad enskilda skriver i e-post. Det har sällan med själva uppdraget i försvarsunderrättelseverksamheten att göra utan är endast en liten del.

Herr talman! Genom FRA:s underrättelseverksamhet får Sverige unik kunskap om utländska förhållanden. Tillförlitliga underrättelser om omvärlden är viktiga för att vi i Sverige ska kunna bedriva en självständig utrikes- och säkerhetspolitik.

Apropå ingenjörsländ och signalspaning bedriver Försvarsmaktens flygplan och fartyg också signalspaning åt FRA. Här kan nämnas att Försvarets materielverk beställde två stycken Saabutvecklade flygplan, Global Eye, år 2022, och Saab Kockums har nu även levererat det nya signalspaningsfartyget Artemis till marinen. Med dessa farkoster stärks Sveriges säkerhet avsevärt. Det är världsledande system från svenska ingenjörer, för Sveriges säkerhet, och exempel på moderna, avancerade spanings- och ledningssystem.

Sverige har en djup och lång kompetens inom signalspaning som måste upprätthållas och utvecklas. Vi gör detta för att upprätthålla Sveriges suveränitet, våra friheter och en säkrare framtid.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag och Socialdemokraterna yrka bifall till reservation 1, En utvecklad strategi för signalspaning.

Anf. 3 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till ledamoten Markus Selin.

Till att börja med vill jag konstatera att det är betryggande att vi verkar ha en bred samsyn om hur viktig försvarsunderrättelseförmågan är för vårt land och att vi gemensamt anser att vi har en betryggande försvarsunderrättelseverksamhet som beaktar integriteten och säkerheten. Jag hoppas att vi också är överens när vi eventuellt ska justera revideringen av signalspaningslagen framöver.

Jag kan också konstatera att skrivelsen i motionen, som Markus Selin anför, är tilltalande, och det är bra att vi har en samsyn om detta. Jag har dock en fråga, som jag inte vet om Markus Selin kan svara på nu. Jag ställer den inte för att skapa en konfrontationsdebatt utan mer av nyfikenhet.

Som jag sa i mitt anförande har vi moderater länge drivit att det är tämligen relevant att kunna bedriva underrättelseverksamhet inom ramen för signalspaningen när både mottagare och avsändare befinner sig i Sverige – inom landets gränser – och då också titta på om underrättelseverksamhet kan initieras inom ramen för signalspaning när både mottagare och avsändare från början befinner sig inom landets gränser.

Har ledamoten Markus Selin och Socialdemokraterna någon uppfattning om detta redan nu, eller är det en del av den strategi som det pratas om i Socialdemokraternas motion? Det kan vara intressant att om möjligt få svar på detta redan nu. Jag tycker att det är bra att vi har den parlamentariska gruppen och att vi tittar på detta gemensamt, men jag är nyfiken. Har ledamoten Markus Selin ett svar på frågan redan nu?

Anf. 4 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Markus Selin tänker inte svara på den frågan just i dag. Precis som ledamoten Camilla Brunsburg från Moderaterna

säger pågår ett arbete, och jag personligen sitter i referensgruppen i detta arbete.

Samtidigt kan jag tacka för frågan, för det är nog intressant för allmänheten att redan börja fundera i dessa banor och frågeställningar. Med den tekniska utvecklingen blir det mer och mer komplext var mottagare och var sändare är i en signalöverföring. Mängden data som överförs har också ökat explosionsartat. Jag vill alltså tacka för den goda frågan. Jag ser fram emot att få återkomma, förmodligen senare i år, när vi har paketerat nuvarande arbete lite bättre.

Anf. 5 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Markus Selin svarade ju på min fråga. Han har inget besked redan nu. Det får vi moderater respektera.

Vi har under flera år varit tydliga med att vi tycker att man verkligen behöver se över detta, och det gör man nu i utredningen. Det är väl inte mycket mer att debattera här i kammaren, men jag vill ändå återigen påpeka att det är oerhört viktigt för vår säkerhet och integritet att vi kan säkra våra svenska medborgare och undanröja terrorhot och andra typer av hot. Det är alltså välkommet med utredningen.

Det är också välkommet att vi har så bred samsyn. Detta är ingen fråga som vi ska ha politiska konflikter kring på ett ideologiskt plan. Det känns betryggande.

Jag får respektera svaret från ledamoten Markus Selin och inväntar både utredningen och beskedet från Socialdemokraterna.

Anf. 6 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara instämma. Likt Camilla Brunsberg från Moderaterna kan jag som socialdemokrat just nu tacka för det goda arbetet och understryka och belysa vikten av en toppmodern och framåtlutad signalspaning i Sverige. Som jag sa i mitt anförande har Sverige som ingenjörsländ mycket goda förutsättningar att ligga långt fram i signal- och signalunderrättelseverksamheten. Detta gör vi för att bevara vår gemensamma säkerhet, Sveriges suveränitet och ytterst våra friheter för barn, barnbarn och barnbarnsbarn.

Med dessa ord, herr talman, tackar jag för ordet.

Anf. 7 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Som vi alla vet är det säkerhetspolitiska läget allvarigare än på mycket länge. Det understryker också vikten av att Sverige kan bedriva en effektiv underrättelseverksamhet, inte minst med hjälp av signalspaning. Syftet med detta är, tycker vi från Miljöpartiet, att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende.

Särskilt viktigt är det att vi har en självständig underrättelseverksamhet som har möjlighet att göra självständiga bedömningar, både när det gäller exempelvis tidig varning och för att kunna göra de avvägningar som vi behöver göra i vår säkerhets- och försvarspolitik. Samtidigt är det viktigt att säkerställa effektivitet i signalspaning och underrättelseverksamhet så att vi upptäcker hoten men inte riskerar att i onödan göra intrång i människors integritet.

Signalspaning är ett väldigt viktigt verktyg som ger särskild information som man inte kan komma åt på andra sätt. Informationen är källnära och kan alltså bekräfta sådana uppgifter som man får på annat håll. Den skrivelse vi behandlar i dag är viktig för att följa upp och säkerställa integritet och avvägningar i signalspaningen, och det tycker vi är bra.

Hoten mot Sverige och andra demokratier kommer från många olika organisationer och stater över hela världen. Det gör det viktigt med samarbete mellan de svenska myndigheterna och myndigheter i andra länder, inte minst nu när Sverige är på väg in i Nato. Jag vill därför understryka vikten av en tydlig reglering för att breda samarbeten på dessa områden inte ska vara ett hot i sig mot integritet och mänskliga rättigheter utan stärka vår trygghet och säkerhet.

För att inleda samarbeten är det viktigt med möjlighet till en oberoende granskning, även om granskningen i sig antagligen måste utföras under sekretess. Det internationella samarbetet är viktigt för att bekämpa terrorism men också för att säkerställa säkerheten i vårt närområde. Utgångspunkten för den svenska underrättelseverksamheten måste vara att värna och skydda det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende.

Med det sagt vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservation 2 i detta ärende.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 9 Ökad motståndskraft i betalningssystemet

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU15
Ökad motståndskraft i betalningssystemet (prop. 2023/24:8)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 10 Kommunala frågor

Kommunala frågor

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU26
Kommunala frågor
föredrogs.

Anf. 8 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! Det motionsbetänkande vi har att debattera i dag rör olika delar av kommunsektorn. Under ett mindre antal rubriker som ”Det kommunalekonomiska utjämningsystemet”, ”Riktade statsbidrag” och ”Välfärdens långsiktiga finansiering” samlas en väsentlig andel av det inom det politiska systemet som gemene man ser allra mest av.

Något som kännetecknar Sverige och resten av Norden är att en stor del av beslutsfattandet sker på kommunal nivå, nära medborgarna. Det är

också här som majoriteten av välfärdstjänsterna utförs. Kommuner och regioner står också för en mycket hög andel av det totala skatteuttaget.

Med denna långtgående kommunala självstyrelse kommer också ett stort ansvar för varje region och kommun att ge bästa möjliga service till medborgarna och sörja för att deras skattemedel förvaltas på ett så ansvarsfullt och ekonomiskt hållbart sätt som möjligt.

Vilket ansvar faller då på oss här i Sveriges riksdag? Framför allt gäller det för oss att skapa stabila spelregler och goda förutsättningar för kommuner och regioner att fullt ut göra sitt jobb.

En stor del av statens bidrag till kommunernas finansiering går via det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Det är tveklöst så att Sveriges kommuner har väldigt olika förutsättningar, både demografiskt och geografiskt, och det är rimligt att vi hanterar de skillnaderna på ett sätt som gör det möjligt att skapa en välfärd av god kvalitet i hela landet. Här pågår också en utredning som inom kort kommer att redovisa sitt resultat.

Jag vill dock i denna debatt betona vikten av att utjämningsystemet premierar effektivitet och innovation. Dorotea kan inte bli Danderyd, men alla kommuner kan och ska arbeta aktivt och löpande för att förbättra nyttan för medborgarna. Så är inte alltid fallet i dagens system. Flera av de stora nettobidragstagarna i systemet är stora kommuner som vi bör kunna förvänta oss mer av. Det åligger alla att bli vassare och att prioritera de huvudsakliga uppgifterna och prioritera ned eller bort sådant som inte är nödvändigt och som inte skapar maximal marginalnytta för medborgarna.

Att prioritera är även något staten måste göra i sin relation till kommuner och regioner. Det är lätt hänt att riksdag och regering i sin strävan att visa handlingskraft ålägger kommunerna nya eller utvidgade uppgifter som kan vara väl så viktiga men som tar tid och pengar från kärnverksamheten.

Av samma anledning är det viktigt att hålla ett öga på de riktade statsbidragen. De ska stå i rimlig proportion till de generella bidragen och inte utgöra en onödigt stor administrativ börda för kommuner och regioner. Det får inte heller skapas långsiktiga kostnadsökningar när statsbidragen förändras. Det är därför välkommet att vår nuvarande regering arbetar aktivt med statens styrning av kommunsektorn. Även på detta område finns en pågående utredning som har i uppdrag att identifiera riktade statsbidrag som skulle kunna ingå i de generella statsbidragen.

En fråga som också berörs i betänkandet och allt oftare i den allmänna debatten är välfärdens långsiktiga finansiering och kommunernas och regionernas förutsättningar. Vi har de senaste åren sett ett ökat tryck på sektorn att investera i fastigheter och infrastruktur. Dels har vi en relativt kraftig befolkningstillväxt och förändringar i befolkningsstrukturen, dels finns ett reinvesteringsbehov till följd av att stora delar av fastighetsbeståndet har stått i många decennier. Det är uppenbart att vi genom åren inte har prioriterat långsiktiga investeringar utan andra utgifter.

Att kunna klara av perioder med högre investeringstempo måste kunna förutsättas ligga inom kommunernas och regionernas uppdrag. Men vi kan också konstatera att det ekonomiska regelverk som kommunerna har att hålla sig inom inte gör denna uppgift helt enkel.

Under några år har det funnits möjlighet för kommunerna att avsätta medel i en så kallad resultatutjämningsreserv. Dock har villkoren för hur och när medlen får användas varit väl begränsade, och relativt få kommu-

ner har valt att använda den möjligheten. Det är därför positivt att resultatutjämningsreserven nu har blivit en resultatreserv som ger kommunerna bättre möjligheter att spara och planera för utgifter längre fram.

Herr talman! Vi har under det senaste decenniet även kunnat se en ökning av individens möjligheter att göra aktiva val. Både inom vård och omsorg men även inom skolan har vi kunnat se en ökad tillväxt av privata alternativ. Denna förändring skapar ett behov hos både kommuner och regioner att säkerställa de ekonomiska ersättningsmodellerna men även följa upp kvalitet och leverans. Det är dock något som gäller inte bara den privata sektorn utan även i hög grad kommunal och regional verksamhet. Vi måste bli bättre på att följa upp kvalitet och effektivitet samtidigt som vi säkerställer individens möjligheter att själv få välja.

Herr talman! Jag tror att vi har nått en peak för reglering. Vi måste göra livet enklare att leva, skapa mer valfrihet för individen och minska regler för företagandet, så att det blir lättare att starta och driva företag. Vi måste göra det enklare för kommuner och regioner att koncentrera sig på sin huvuduppgift.

På det sättet kommer fler att komma i arbete, och fler framgångsrika företag kan drivas samtidigt som den offentliga sektorn prioriterar kärnuppgifter och arbetar med ständig förbättring. Så kommer vi att kunna anta de finansiella utmaningarna för Sveriges framtid. Vi kommer även att kunna göra livet bättre för alla våra medborgare.

Jag vill slutligen yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Oliver Rosengren (M).

Anf. 9 EVA LINDH (S):

Herr talman! Den svenska välfärden utmanas från flera håll. Det svåra ekonomiska läget drabbar inte bara våra svenska hushåll utan slår hårt också mot välfärden, det vill säga mot vården, skolan, äldreomsorgen och det brottsförebyggande arbetet.

Den SD-styrda regeringen har inte prioriterat välfärden. Den har prioriterat annat: skattesänkningar för dem som redan har och rotavdrag för dem som redan har. Det säger en del om vad Sverigedemokraterna och regeringen tycker är viktigast.

Herr talman! Vår svenska välfärdsmodell har tjänat oss väl. Den har gett oss möjlighet att ha en hög sysselsättning, ett mer jämlikt samhälle och en trygghet för oss samhällsmedborgare. Det har i sin tur lett till att vår ekonomiska utveckling är god.

Välfärden ska vara för oss alla. Vi ska ha sjukvård efter behov, inte efter plånbokens storlek, lika bra förskola och skola åt alla barn, oavsett föräldrarnas ekonomi, och äldreomsorg av hög kvalitet, oavsett var du kommer ifrån. En sådan välfärdsmodell skapar ett tryggt och jämlikt samhälle, tillit till varandra och samhällsgemenskap. Den välfärdsmodellen borde vi alla stå upp för och utveckla.

Det är faktiskt sorgligt att se hur tydligt politik gör skillnad. Den S-ledda regeringen prioriterade välfärden samtidigt som vi tog ansvar för ekonomin. Det innebar 100 000 fler anställda i välfärden. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta prioritera välfärden. Det är tydligt vad vi tycker är viktigast. Vi har till exempel ett förslag för att trygga grundfinansieringen av välfärden genom att så att säga inflationsskydda de generella

statsbidragen. Det skulle ge kommuner och regioner tryggare finansiering och bättre planeringsförutsättningar.

Herr talman! Kommuner och regioner är grunden för Sveriges decentraliserade välfärdsmodell. Det lokala självstyret ger stor frihet att utforma och ansvara för sin verksamhet utifrån lokala behov. Det är en bra och välfungerande modell. Den är också effektiv.

Men skillnaderna i landet är alltför stora. Tuffast är det för de minsta kommunerna i glesbygd men också för dem som har lägre så kallad skattekraft. Nu pågår en utredning av hela det så kallade utjämnningssystemet, det vill säga hur vi ska fördela resurserna mellan kommuner och regioner. Det är en mycket viktig och avgörande utredning.

Jag hoppas att vi får ett utjämnningssystem som i större utsträckning än i dag främjar en mer jämlik välfärd i hela landet. Sverige tjänar inte på att vi glider isär. Det handlar om att skapa möjligheter för en god välfärd i hela landet, för att hela Sverige ska leva och växa. Det är faktiskt en fråga om rättvisa.

Herr talman! I Sverige pågår just nu en grön industriell revolution som skapar tusentals nya jobb i landet. För kommuner och regioner som tidigare sett utflyttning innebär detta tillväxt, hopp och framtidstro men också särskilda utmaningar.

För att möjliggöra framväxten av ny industri och nya jobb har det offentliga en viktig roll i att skapa så goda förutsättningar som möjligt. För att stötta snabbväxande kommuner och se till att framtidens jobb hamnar i Sverige behövs ett tillväxtpaket för kommunerna vid nyindustrialisering. Nyetablering av industrier kräver stora och riskfyllda investeringar av det offentliga. Vi föreslår därför statliga kreditgarantier till kommunsektorn. Det skulle minska kommunernas risk och finansieringskostnad.

Bostadsbyggandet i Sverige har rasat. Men de snabbväxande kommunerna har inte råd att vänta ut lågkonjunkturen. Vi föreslår därför också en byggstimulans för byggande av hyresrätter särskilt riktad till de här kommunerna.

Herr talman! Tiotusentals nya medarbetare borde och kommer att behöva anställas, även om det samtidigt varslas runt om i landet. Det behöver anställas i vården, äldreomsorgen och skolan. Det gäller särskilt äldreomsorgen, eftersom vi har fler äldre som behöver god vård och omsorg. Många går nu också i pension. Man räknar med att 410 000 personer kommer att behöva anställas.

Utmaningarna blir som sagt väldigt framträdande på vissa områden. Vi såg under pandemin att revorna i äldreomsorgen var stora. De blev tydliga under pandemin. De revorna är inte mindre nu, men de syns inte lika tydligt. Vi behöver fortsätta bygga en stark äldreomsorg.

Vi är glada att regeringen fortsätter Äldreomsorgslyftet, för vi tror att det kommer att spela stor roll inför framtiden. Men då kan man inte dra ned på resten av utbildningarna, alltså yrkesutbildningarna, för att få fler människor som jobbar inom äldreomsorgen och hela välfärden.

Herr talman! Privatiseringar och avregleringar har visat sig kosta stora pengar, öka ojämlikheten inom sjukvården och öka segregationen inom skolan. Det har lett till försämrade arbetsvillkor för dem som arbetar inom välfärden. Det är människor som gör en väldigt stor insats men som måste springa snabbare för att klara sitt uppdrag.

Vi måste stoppa vinstjakten i svensk välfärd. Resurser avsatta för välfärden ska användas till att förbättra skolresultaten och att ge våra äldre och sjuka en trygg omsorg – inte till stora vinstuttag. Skattepengar som är avsedda för att förbättra skolan och vården borde gå till just det, inte till att enskilda privatpersoner kan stoppa mer pengar i fickan. Sverige är det enda landet i världen som tillåter privata vinstuttag från det skattefinansierade skolsystemet. Låt oss ändra på det!

Herr talman! Gängbrottsligheten och skjutningarna har kanske tagit en liten paus just nu, men de fortsätter. Kriminaliteten är fortfarande stor i Sverige. Arbetet med att stärka polisen och hela rättskedjan måste fortsätta. Nu behöver man också göra motsvarande satsningar på arbetet med att bryta nyrekryteringen. Vi socialdemokrater vill att man med varje ytterligare satsad krona på polisen satsar lika mycket på det brottsförebyggande arbetet. Det är en viktig princip.

Herr talman! Nu har kostnadskrisen slagit till och sjukvården satts på svältkur. Historiska nedskärningar genomförs runt om i landet. Sverige kan verkligen bättre än så här. Socialdemokratin kommer att fortsätta vara välfärdens förkämpe. Vi byggde upp den svenska välfärdsmodellen och kommer att fortsätta att försvara och utveckla den.

Vi socialdemokrater vill att skolan, äldreomsorgen och vården ska vara generell, öppen för alla, behovsstyrd, skattefinansierad och av god kvalitet. Så bygger vi vidare på den viktiga svenska välfärdsmodellen. Vad Sverige behöver är satsningar på välfärden som skapar ett mer sammanhållet och jämlikt samhälle.

Jag vill avslutningsvis för tids vinning bara yrka bifall till reservation 1, men vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer.

Anf. 10 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Situationen är tuff i regionerna. Det kommer att behövas prioriteringar, men hur det prioriteras är upp till regionerna själva. Antingen prioriterar man kärnverksamheten eller så fortsätter man exempelvis att ge bidrag till den socialdemokratiska kampanjorganisationen ABF.

Sverigedemokraterna och regeringen sköt i statsbudgeten för 2024 till 16 miljarder extra till välfärden, varav en stor del gick till regionerna. Det ledamoten Eva Lindh inte nämnde i sitt anförande, och som Socialdemokraterna inte vill prata om, är vilka som har haft ansvar de senaste tio åren för ekonomin i regionerna. De hade inflytande över de politiska prioriteringarna och makten att skapa förutsättningar i de goda tider som man påstår rådde under den tidigare S-MP-regeringen för att underlätta i tider som nu när prioriteringar behövs.

Sedan 2013 har regioner och kommuner haft möjlighet att sätta av pengar i en resultatutjämningsreserv att använda när ekonomin tillfälligt är tuff. En del regioner har satt av pengar i resultatutjämningsreserver, men inte alla. Under de senaste tio åren har Socialdemokraterna varit med i styret i 17 av 21 regioner. Av 21 regioner är det 7 regioner där Socialdemokraterna har varit med och styrt som inte har en resultatutjämningsreserv. Man har alltså inte satt av pengar i goda tider för att täcka behoven i sämre tider.

Att fråga väljarna efter makten, få makten, styra dåligt ekonomiskt och sedan skylla på någon annan – det är vad Socialdemokraterna gör.

Anf. 11 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag tänker inte ens svara på det fäniga om ABF. Jag lämnar faktiskt bara det.

Vi socialdemokrater står för att skapa en god välfärd till alla. Vi har gett goda förutsättningar till regioner och kommuner, och jag vet att kommuner och regioner gör ett väldigt viktigt och bra arbete.

Jag vill ta min egen region, Östergötland, som exempel. Där styr nu samma partier som styr regeringen. Regionen har nu ett underskott på 1,7 miljarder. Det är nästan lika mycket som hela primärvården, det vill säga alla vårdcentraler. I ett första läge har man sagt att 600 personer ska sluta genom så kallad naturlig avgång. Det innebär att om någon till exempel går i pension kommer man inte att anställa ersättare. Det minskar alltså antalet viktiga personer som jobbar inom vården. Man kommer också med ett varsel inom kort.

Jag tror inte att det är lätt för dem, även om det är mina partimotståndare. De gör säkert så gott de kan. De tycker att det här är tufft. Jag kommer inte att säga att man har vanskött regionen, även om jag tycker att man kunde göra på ett annorlunda sätt. Man gör stora varsel som kommer att påverka alla oss som bor i Östergötland genom sämre vård, sämre kvalitet, längre köer och försämrade arbetsvillkor för dem som jobbar där.

Vi socialdemokrater kommer att fortsätta stå upp för regionerna – framför allt för sjukvården – och kommunerna och deras viktiga arbete och rädda välfärden.

(Applåder)

Anf. 12 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Att Socialdemokraterna aldrig kommer att erkänna att de haft inflytande över politiken i 17 av 21 regioner och därmed styrt de politiska prioriteringarna och ekonomin förvånar mig inte. Socialdemokraterna kan helt enkelt inte här nu säga som det är. Socialdemokraterna har inte tagit ansvar för långsiktigt stabil ekonomi i regionerna.

Det är lätt att påstå att under S-MP-regeringen var tiderna goda. Då tog staten ansvar för välfärden. Ändå kan man lätt genom att kolla statistiken för perioden 2014–2022 få bilden klar för sig av hur det ligger till. Socialdemokraterna har varit med och styrt 17 av 21 regioner i Sverige under tiden S-MP-regeringen satt vid makten. I 13 av dessa regioner har man höjt skatten minst en gång. I 4 regioner har man höjt skatten två gånger. I 3 regioner har man höjt skatten tre gånger.

Totalt har Socialdemokraterna höjt skatterna i regionerna 23 gånger. Det är skattehöjningar som slår direkt mot undersköterskan i äldreomsorgen, barnsköterskan i barnomsorgen och byggarbetaren som bygger den nya skolan, för att bara nämna några. Det är grupper som ni – ”arbetarepartiet” – en gång påstod er värna om.

Trots att Socialdemokraterna höjt skatterna 23 gånger i regionerna och trots att Socialdemokraterna haft ansvar för att styra regionerna och skapa förutsättningar för god ekonomi har man inte gjort det. Man har i 7 av 17 regioner inte ens försökt sätta av pengar för sämre tider, det vill säga inte infört möjligheten, trots att det är ett enkelt politiskt beslut. Det är för uselt. Socialdemokraterna är ett parti som påstår sig vara statsbärande och som har bett om väljarnas förtroende i regionerna och fått det. Men när det väl behöver tas ansvar skyller Socialdemokraterna ifrån sig.

Anf. 13 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Det är kanske inte alla som tittar på den här debatten som vet detta, men jag vet att ledamoten Mattias Eriksson Falk vet att om de kommuner som har den lägsta skattekraften, det vill säga inte har så stora möjligheter att klara sin välfärd, höjer skatten måste de höja skatten flera gånger för att nå upp till samma nivå som till exempel Danderyd, som har hög egen skattekraft.

Det är alltså kanske så att man behöver höja skatten igen för att klara de utmaningar med välfärden som man har i sin egen kommun. Jag tror inte att bröstonerna från Mattias Eriksson Falk riktigt skulle vara desamma om han var kommunpolitiker i någon av de kommuner som verkligen kämpar för att klara den välfärd som man tycker att kommuninvånarna är värda.

Vi vet att skillnaderna i förutsättningar är väldigt stora mellan olika kommuner och mellan olika regioner. När människor kommer att sitta i väntrummen utan att få den vård som de har rätt till och behöver tror jag inte att de kommer att titta bakåt på hur det ser ut i historien utan titta på den SD-ledda regeringen, som har ansvar för vården här och nu. Faktum är att Sverigedemokraterna och den SD-ledda regeringen inte har gett de resurser som regionerna behöver för att klara vården med hög kvalitet.

Som sagt gör politik skillnad. När vi ledde det här landet anställdes 100 000 fler inom välfärden. Det kommer inte att ske med den här regeringen.

(Applåder)

Anf. 14 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Vi har nu hört en debatt om regionernas och kommunernas förmåga att leverera marginalnytta till våra kommuninvånare. Det är en hel del som egentligen bara går ut på mer resurser. Vi hörde ledamoten Eva Lindh säga att man har anställt 100 000 personer fler, och det är mer resurser som gäller. Min ena fråga till ledamoten är hur man ska finansiera all denna resursökning.

Den andra frågan är: Är det alltid detta som är svaret på frågorna – är mer resurser alltid det som ger effekt i vården eller skolan? Jag hörde inte i anförandet någonting om effektivitet eller prioriteringar. Vi tittar nästan aldrig på hur vi ska effektivisera, göra saker på ett annat sätt eller öka förändringsbenägenheten i våra verksamheter. Det gäller inte bara kommuner och regioner utan i högsta grad även statlig förvaltning och oss här i riksdagen. Hur kan vi premiera en annan typ av processer för att kunna leverera mer nytta till medborgarna för mindre resurser? Det är ju inte minst viktigt nu i tider av inflation. Min fråga till ledamoten är hur Socialdemokraterna tänker när det kommer till effektivisering och prioriteringar.

Anf. 15 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Adam Reuterskiöld för frågan, som jag tycker är viktig. Vi socialdemokrater har visat i vår budget att det går att prioritera annorlunda. Vi prioriterar välfärden. Vi prioriterar inte mer pengar till dem som redan har. Det handlar absolut om prioriteringar.

Självklart ska kommuner och regioner jobba med effektivitet, och det gör de ju redan hela tiden. Studier visar också att man är effektiv i det man gör. Men man ska inte stanna där. Det är klart att detta är viktigt. Vi har ju

en känd ”sägning” att varje förlorad skattekrona är en stöld från folket, och det står vi i Socialdemokraterna bakom.

Vi ser hur vinster i välfärden dränerar den på mycket av de pengar som ska gå dit. Det är intressant att inte Moderaterna är mer upprörda över den typen av resursslöseri. Om välfärden hade kvar de pengar som nu i stället går till vinstuttag från skolan och välfärdsbrottslighet – Ekobrottsmyndigheten säger att sjukvården har blivit en kassako – skulle vi ha mycket mer resurser i välfärden. Stå upp för den! Rösta för att ta bort vinstuttagen i välfärden! Då tror jag att vi skulle kunna få mer resurser som stannar i välfärden och gör mer nytta där.
(Applåder)

Anf. 16 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Eva Lindh så mycket för svaret. Jag reagerar omedelbart genom att fundera på vad ledamoten säger, nämligen att man prioriterar mer resurser. Återigen är det alltså inte fråga om att prioritera vad man ska göra utan om att prioritera mer pengar. Mer pengar och högre skatt är alltid svaret på frågorna.

Jag är lite förvånad över att vi inte kan vara mer dynamiska i diskussionerna och fundera på om det finns saker som man kan förändra i processerna för hur vi hanterar olika saker. Det måste det göra, för olika regioner går olika bra. Det finns ett par regioner som just nu lånar till den årliga driften. Det finns också regioner som inte gör några besparingar över huvud taget.

Diskussionen om ständiga förbättringar är i det privata näringslivet en naturlig del av verksamheten men premieras inte i vår styrning av regioner och kommuner. I det kommunala utjämningsystemet finns inga delar som premierar effektiv förvaltning. De största bidragstagarna i systemet är Malmö, Göteborg och Södertälje. Jag tycker att de borde kunna hantera sin ekonomi på ett helt annat sätt än vad som är fallet i dag.

Det är också intressant att höra att man inte funderar på vart pengarna går när man väl satsar dem. En privat entreprenör gjorde häromveckan en AI-analys av 33 miljoner fakturor från 229 olika kommuner. Bara när det gäller kostnaderna för hanteringen av de fakturorna ser man en besparingspotential på över 90 miljarder per år genom effektivisering. Det här är saker som jag tycker är oerhört viktiga men som jag inte hör något om från ledamoten och från Socialdemokraterna. När ska vi börja diskutera ett förändrat arbetssätt?

Anf. 17 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Malmö brukar tas upp som ett exempel. Men Malmö har inte ens i sitt närområde mest statsbidrag per invånare. Jag ville bara säga det – fakta ska vara fakta.

Det finns en del storföretag som har mycket mer administrativ överbyggnad än vad kommuner och regioner har. Den där bilden att kommuner och regioner alltid skulle vara så ineffektiva stämmer inte. Däremot skiljer det sig naturligtvis kommuner emellan. Vi tycker att det är positivt med det kommunala självstyret, inte för att vissa har högre kostnader för administration utan för att man kan göra på olika sätt. Det är det som är bra – man löser sina frågor och utmaningar på lite olika sätt. Man jämför sig hela

tiden med varandra och tittar på om man kan hitta andra bra sätt att jobba på.

Återigen: Jag tycker att det är viktigt med effektivitet, och det ska vi också jobba med. Men titta på hur mycket pengar som försvinner ut ur välfärden genom att man ger möjligheter till vinster i välfärden och välfärdsbrottslighet! Detta borde den SD-styrda regeringen verkligen jobba med. Då handlar det inte bara om att jobba med enskilda individer utan om att ge sig på och hantera välfärdsbrottsligheten. Våra skattepengar försvinner ut ur sjukvården och andra välfärdssystem. Om man skulle förhindra möjligheten att göra de här brottsvinsterna, till exempel inom LOV eller andra valfrihetssystem, och begränsa möjligheterna att ta ut vinster skulle vi få mer resurser.

Effektiviteten ska vi absolut jobba på, men det krävs mer resurser till välfärden. Det tror jag att varenda en vet av dem som jobbar inom sjukvården, som nu måste springa fortare och som känner sorg för att de inte kan ge sina patienter den goda vård som de är värda.
(Applåder)

Anf. 18 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag finansutskottets betänkande nummer 26, *Kommunala frågor*, och jag vill yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 6, som gäller kommunala tillsynsavgifter.

Alla våra företag runt om i landet försöker bidra med innovation, arbete och skatteintäkter – intäkter vi sedan använder för att finansiera välfärden för medborgarna i vårt land. Alla som drivit ett företag vet att man lägger ned sin kropp och själ i att starta företaget, skapa arbete och på sikt kunna anställa, många gånger med ett långt och slitsamt arbetsliv framför sig.

Beroende på vilken bransch du som företagare finns inom kommer våra myndigheter på olika nivåer att utöva tillsyn och göra kontroller. Detta är i grunden bra; vi vill exempelvis veta att mat vi äter har tillagats rätt. Tyvärr har vi en situation där kommunerna i många fall fakturerar företagen innan tillsynen genomförts. Man tar med andra ord betalt innan man genomfört det som själva betalningen avser. Den rimliga ordningen, herr talman, är enligt oss sverigedemokrater att kommunen först när tillsynen eller det som betalningen avser har genomförts får ta betalt av företagaren.

Sverigedemokraternas reservation under denna punkt tar sikte på att lagstifta om detta – något som skapar likhet över hela Sverige samtidigt som det skapar förutsägbarhet för våra företagare oavsett var i landet en verksamhet bedrivs. Detta är rimligt att kunna förvänta sig och skulle kunna bidra till att minska företagets administration.

Herr talman! Vi debatterar i dag kommunala frågor, och de två orden rymmer ganska mycket. En stor del av Sveriges offentliga verksamhet finns just i den kommunala sektorn, som omfattar såväl Sveriges 290 kommuner som samtliga 21 regioner – alla med sina unika egenskaper, förutsättningar och möjligheter.

När vi debatterade statens stöd till den kommunala sektorn före årsskiftet lyfte jag att Sverigedemokraterna och regeringen för 2024 skjutit till 16 miljarder extra till våra kommuner och regioner. Det var 40 procent av reformutrymmet 2024. Totalt omfattar den kommunalekonomiska utjämningen nästan 168 miljarder kronor 2024.

Det handlar om mer stöd till kommunerna, mer stöd till regioner, ett särskilt riktat stöd till hälso- och sjukvården, stöd för att korta värdköerna, utbyggd primärvård och satsning på cancervård och kvinnors hälsa. Då nämner jag ändå inte allt det stöd vi ger till exempelvis skolan och äldreomsorgen. Det är ett omfattande stöd som Sverigedemokraterna och regeringen har gett till den kommunala sektorn.

Men det är viktigt att adressera den tid vi har framför oss. Att prioriteringar kommer att behövas står klart, men prioriteringar behöver inte vara något dåligt. Det kan handla om att prioritera en investering i AI, som exempelvis kan läsa röntgenplåtar och låta läkaren få mer tid med patienten eller träffa fler patienter under en dag. Ordet prioritering kan vara negativt laddat, men en prioritering kan också vara en möjlighet. Och vi ska försöka ta till vara möjligheter.

Det är naturligtvis upp till den enskilda folkvalda församlingen på respektive ställe att ta beslut om vilka prioriteringar som ska ske i Sveriges kommuner och regioner och att genomföra dem. Även om vi sett en del varsel har vi inte sett några uppsägningar av vårdpersonal, åtminstone inte något som motsvarar det skräckscenari som vissa partier försöker måla upp. Jag kan titta på mitt hemlän Gävleborg, där det av totalt tio kommuner och en region endast är en kommun som gjort en liten minskning. Övriga har ökat antalet som jobbar inom kommunen eller för den delen regionen. Varför just en kommun minskat och med vilken personaltyp vet vi inte här.

Herr talman! Det haveri som Socialdemokraterna här i riksdagen försöker beskriva ser vi inte i Gävleborg. Det är värt att påpeka att Socialdemokraterna dessutom styr sju av tio kommuner i länet. Jag ifrågasätter inte att situationen i olika kommuner och regioner är tuff, men samtidigt är det viktigt att kommuner och regioner prioriterar rätt. Om en kommun väljer att varsla en undersköterska för att anställa en till miljöstrateg är detta inte rätt prioritering, enligt mig och Sverigedemokraterna.

Under den senaste tioårsperioden, 2013–2022, har Socialdemokraterna varit en del av det politiska styret i 17 av 21 regioner. Med andra ord har Socialdemokraterna varit det parti som förutom att det varit störst haft ett avgörande inflytande över regionernas ekonomi och prioriteringar runt om i Sverige, från norr till söder och från öst till väst. Den socialdemokratiska skuggan har legat tung över regionerna.

Herr talman! Jag har aldrig sett Socialdemokraterna som ett parti som vågar vara ärligt och tala om för medborgarna, och därmed väljarna, att man under de senaste tio åren inte har tagit det politiska ansvar som man efterfrågat och fått av väljarna för att säkerställa ett gott ekonomiskt läge för framtiden. Det är Socialdemokraterna som styrt 17 av 21 regioner de senaste tio åren. Det är Socialdemokraterna som haft den politiska makten över hälso- och sjukvården i nästan hela Sverige.

Alla som någon gång lagt en budget vet att ekonomin kan svänga från goda till tuffa tider. Socialdemokraterna har slarvat bort tio års möjlighet att skapa goda förutsättningar för regionernas verksamhet och ekonomi. Nu ser vi varsel av sjukvårdspersonal – ett resultat av socialdemokratins misslyckande.

Trots att Socialdemokraterna under 2013–2022 har höjt skatten 23 gånger i regionerna har man misslyckats. Att höja skatten 23 gånger i stället för att ta sitt ansvar, gå till botten med strukturella problem och styra

regionerna rätt är inte seriöst. Socialdemokraterna har svikit regionerna, men framför allt har Socialdemokraterna svikit alla de medborgare som under år sett Socialdemokraterna som ett statsbärande parti men nu fått se vad det var värt.

Det extra stöd till kommunerna och regionerna som bland annat Sverigedemokraterna i opposition drev igenom gör att det finns ett visst utrymme att ta av, samtidigt som vi skjutit till 16 miljarder extra till välfärden i år. Men verksamhetens styrning i många regioner ansvarar Socialdemokraterna för.

Herr talman! Nu kommer jag snart att ha ett replikskifte med Socialdemokraternas ledamot Eva Lindh, som kommer att vilja prata med mig om just regionernas situation. Ledamoten och Socialdemokraterna kommer då inte att ta ansvar för det inflytande som Socialdemokraterna de senaste tio åren haft i 17 av 21 regioner. I stället kommer Socialdemokraterna att vrida och vända för att som vanligt skylla ifrån sig. Men jag kommer inte att låta Socialdemokraterna lura väljarna längre.

Sverigedemokraterna kommer att fortsätta visa Socialdemokraternas ansvar för de senaste tio årens politiska haveri i våra regioner, ett haveri signerat socialdemokratin.

Anf. 19 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag kan glädja alla med att riksdagsledamoten Mattias Eriksson Falk hade rätt i en sak: att ledamoten Eva Lindh skulle begära replik på detta anförande.

Men jag tänkte faktiskt inte börja med att prata om vårdkrisen. Jag skulle vilja ställa en fråga om något som jag tror att en del människor undrar över när det gäller Sverigedemokraterna, nämligen vinstuttagen och välfärdsbrottsligheten. Mycket pengar läcker ut ur vår välfärd som vi verkligen skulle ha nytta av att ha kvar för att göra bra saker: god kvalitet inom vården, en bra skola och en bättre äldreomsorg.

Det har visat sig att privatiseringarna har kostat pengar och påverkar segregationen och kvaliteten inom vård, skola och omsorg. Gång på gång har vi fått bevis för hur illa detta faktiskt är. Pengar tas ut för att stoppas i egen ficka, och välfärdsbrottsligheten har dränerat till exempel vården på pengar.

Sverigedemokraterna talar aldrig om detta. Det gjorde man tidigare, men man gör det inte längre. Jag vill ställa frågan till Sverigedemokraterna: Var står Sverigedemokraterna när det gäller vinster i välfärden – är ni för eller emot?

Anf. 20 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Tack, Eva Lindh, för frågan! Sverigedemokraterna har adresserat problemet med vinster i välfärden. Vi har adresserat problematiken med välfärdsbrottslighet, där företag eller enskilda personer nyttjar välfärdens resurser.

När det gäller de delar som ledamoten frågar efter står det i det betänkande som vi debatterar i dag att det finns ett pågående arbete som utskottet hänvisar till. Det finns en utredning som tittar på vissa av de här sakerna. Det står i uppdraget att man ska lämna förslag på reglering som säkerställer att de skattemedel som avsätts för skolan används till det som de är avsedda för, det vill säga att finansiera driften av skolverksamhet. Man ska

föreslå en utvidgad ägar- och ledningsprövning, vissa vinstutdelningsförbud eller annan vinstutdelningsbegränsning och skärpta sanktioner. Utredningen fick dessutom ett tilläggsdirektiv under 2023.

Jag inväntar utredningens slutsatser och vad den kommer att föreslå. Sverigedemokraterna kommer att ta ställning utifrån vad utredningen visar och levererar för underlag. Först då kan vi ta ställning i frågan slutligt, när vi har fakta på bordet.

Anf. 21 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Det är ju fint att det finns en utredning som ska utreda sådant som gäller skolan. Jag hoppas verkligen att den kommer fram till bra förslag. Jag är tveksam, men jag hoppas, för det behöver verkligen göras någonting när det gäller skolan och vinsterna.

Men hur är det med vården? Ekobrottsmyndigheten säger att hälso- och sjukvården har blivit en kassako för kriminella organisationer. Det är miljontals kronor som skulle gå till vården men som hamnar hos kriminella organisationer. De tar resurser från välfärden. Är det inte upprörande? Är det inte någonting som Sverigedemokraterna vill göra någonting åt?

Frågan är alltså: Kommer Sverigedemokraterna att göra någonting när det gäller vinster i välfärden, inte bara på skolområdet utan också på de andra områden där vi ser att både välfärdsbrottslighet och vinstuttag – jag blandar lite här – dränerar välfärden?

Under de sekunder jag har kvar vill jag också passa på att säga att vi tog ansvar för sjukvården. Vi hade en pandemi under förra mandatperioden. Vi gav resurser för att vården, skolan och omsorgen skulle klara de utmaningar man hade. Det var också därför som en hel del kommuner, men inte alla, gick med överskott.

Sverigedemokraterna måste ta ansvar för sin politik för vården, skolan och omsorgen. Just nu blöder sjukvården. Man måste säga upp folk. I till exempel Östergötland kommer det att komma varsel, och det kommer att påverka kvaliteten och arbetsvillkoren och göra att det blir längre köer för människor att få den vård de behöver.

Anf. 22 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! När det gäller välfärdsbrottsligheten får vi inte glömma att kommuner och regioner har ett eget ansvar att skapa förutsättningar för att upptäcka och förhindra denna och hela tiden jobba mot att det finns en sådan. Men ledamoten beskriver det som att all privat verksamhet skulle vara problematisk och att det förekommer välfärdsbrottslighet bara för att det är privat verksamhet.

Vi ska naturligtvis slå hårt mot dem som lurar våra kommuner och regioner eller för den delen andra på pengar. Dem ska vi slå mot. Men vi måste också möjliggöra att de som är seriösa kan bedriva seriös verksamhet. Man ska komma ihåg att privat äldreomsorg och privat hemtjänst finns för att någon har efterfrågat detta. De uppstår inte av sig själva och får kunder, brukare eller vad vi nu ska kalla det, utan de uppstår för att det finns en efterfrågan.

Ledamoten påstår att Socialdemokraterna har tagit ansvar för välfärden under den tioårsperiod jag nämnde. Varför behövde då de 17 regioner som Socialdemokraterna styrde höja skatten 23 gånger? Om nu staten tog sitt ansvar, varför ser vi då så många skattehöjningar? Tre regioner höjde skat-

ten tre gånger under den period vi talar om. Under de goda tider som Socialdemokraterna påstår att det var höjde man skatten i regionerna totalt 23 gånger. Det är ju något som slår mot just undersköterskan i äldreomsorgen, barnskötaren i barnomsorgen eller byggarbetaren som bygger den nya skolan.

Ledamoten talar om brösttoner. Socialdemokraterna slår sig ganska väl för bröstet och påstår att man har skött välfärden. Men varför har vi då fått se dessa massiva skatthöjningar under S-MP-regeringen?

(Applåder)

Anf. 23 ISABELL MIXTER (V):

Herr talman! Vi står inför en välfärdskollaps när varslen nu väljer in över sjukhusen, äldreomsorgen ständigt är underbemannad och lärarna inte får de resurser de behöver för att göra ett bra jobb i klassrummen.

I stället för att se till att välfärden får resurser prioriterade regeringen och Sverigedemokraterna skattesänkningar i budgeten. Nu får regioner och kommuner ta smällen för detta, och regeringen skyller på regionerna. Här i debatten har vi hört att regionerna får prioritera bättre.

Men kommunerna och framför allt regionerna räknar med ett budgetunderskott på över 30 miljarder under 2024. Detta går inte att spara in med åtgärder som inte märks i välfärden. När regeringen anser att kommuner och regioner kan effektivisera och skära ned innebär det längre köer till vården, sämre skolor och nedlagda busslinjer. Oftast är det också det förebyggande arbetet som får stryka på foten. Samtidigt som unga dras in i gängkriminalitet tvingas kommunerna spara på skola och verksamhet för unga.

Välfärdssektorn har under lång tid varit underfinansierad och håller nu på att vittra sönder helt. För att välfärden ska kunna fortsätta att vara ett av samhällets grundfundament behövs resurser, så att de som behöver vård får det i tid, de som är äldre får det stöd de behöver i vardagen, kollektivtrafiken går som den ska och våra barn får en trygg och bra förskola och skolgång.

När gängvåldet terroriserar vårt samhälle med bombdåd och skjutningar behövs en regering som kavlar upp ärmarna och satsar det som krävs för att sätta stopp för gängen. Det behövs en regering som avsätter resurser till socialtjänsten för att se till att ungdomar på glid hamnar rätt.

Herr talman! Sveriges Kommuner och Regioner konstaterar att sjukskrivningarna ökar. Det är tragiskt för dem som drabbas av utbrändhet eller söndervärkt kropp, men det ökar också kommunernas kostnader med sjuklöner och vikarier. I värsta fall är det vikariestopp, och de som då är kvar får pressa sig lite till och riskera att bli sjukskrivna i sin tur. Många kommuner och regioner har redan infört vikarie- och anställningsstopp samtidigt som vikarier sägs upp, personal varslas och vissa personalkategorier nästan helt försvinner.

Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet lagt fram ett initiativ i finansutskottet om att regeringen skyndsamt bör ge sjukvårdsregionerna besked och lägga fram en budget som ser till att människor inte sägs upp i den svenska sjukvården. Läget är akut, och Ulf Kristersson behöver agera på sitt vårdlöfte om att ingen vårdpersonal ska sägas upp.

Herr talman! Vi har stora skatteklyftor i Sverige, som är djupt orättvisa. Åtta av tio kommuner med den högsta skattesatsen återfinns i norra Sverige, och knappast är det så att den höga skatten syns i att välfärden är mycket bättre för oss som bor i norra Sverige. De tio kommunerna med den lägsta skatten hittar vi i Region Skåne och i Stockholms län. I år ökade skatteskillnaden mellan kommunen med lägst skatt och kommunen med högst skatt till 6 kronor och 32 öre.

Vi kan inte ha ett Sverige som är så här delat. Därför måste vi stärka kommunsektorn, och de kommuner som har störst utmaningar är de som behöver detta mest.

För att mindre kommuner ska kunna erbjuda en välfärd som det går att lita på har Vänsterpartiet föreslagit en indexering av statsbidragen så att de ska följa såväl demografin som prisutvecklingen. Utjämningen mellan kommuner och regioner måste öka, och det måste vara en av Utjämningskommitténs slutsatser när man i sommar lägger fram sitt utredningsförslag.

Herr talman! Från att välfärden i huvudsak drevs i offentlig regi öppnades välfärden under 90-talet upp för privata marknadsintressen. Sedan dess har marknaden trängt djupt in i skolan, sjukvården och äldreomsorgen på ett sätt som inneburit en ineffektiv och ojämlik resursfördelning. Skolkoncerner och privata äldreboenden gör stora vinster på våra skattepengar. Marknadsvården gör att den med störst behov inte nödvändigtvis längre går först. Det kan i stället vara den som kan betala för sig.

Den svenska sjukvården behöver återgå till att styras med utgångspunkt från hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om vård efter behov. De nyliberala dogmerna måste mönstras ut och vinster i välfärden förbjudas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Avslutningsvis vill jag återigen trycka på att regionerna nu måste få besked: Kommer Ulf Kristersson att leverera på sitt löfte eller inte? Sjuksköterskor, läkare, undersköterskor, patienter, anhöriga och regionerna väntar. Ett löfte är ett löfte.

Anf. 24 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på Vänsterpartiet och deras påståenden om att de vill stå upp för välfärden och att de vill satsa på välfärden. Samtidigt kan man hitta exempel från verkligheten där det kommunala eller regionala slöseriet är som extremast under Vänsterpartiet.

Man säger att staten måste skjuta till mer resurser eftersom det nu pågår ett haveri ute i landet. Samtidigt kan vi titta på exempel från Uppsala kommun. Där var Vänsterpartiet med och tänkte inrätta en kommunal filmstudio för 15 miljoner kronor, något som man backade från när det blev protester från medborgarna.

I Kiruna kommun, långt uppe i norr, bygger man ett badhus för 1 miljard. Men nu har man också beslutat att man ska dra in skolmjölken för skolbarn. I Åre kommun använder det vänsterpartistiska styret en privat pr-byrå för att bedriva opinion, något som troligtvis är olagligt. I Region Värmland, som Vänsterpartiet styr med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, köper man konst för 40 miljoner. Men man ska spara 23 miljoner på akuten. I Gävle kommun, som jag kommer från, röstar Vänsterpartiet för

ett lyxkulturbygge som nu kräver 95 miljoner extra och är uppe i över en halv miljard. Men man stänger bibliotek i stadsdelarna där barnen bor.

Detta är Vänsterpartiets prioriteringar, och så skyller man på staten. Det är skamligt. Jag förstår verkligen inte att man kan ha den här retoriken när man gör så dåliga prioriteringar där man själv har makten. Det är helt horribelt.

(Applåder)

Anf. 25 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Det är väldigt tydligt att Mattias Eriksson gärna vill blanda bort korten här och inte prata om sitt eget ansvar. Man är faktiskt den tyngsta spelaren i regeringen. Det är helt enkelt ni som sitter på den faktiska makten i denna kammare.

Jag tror att ni väldigt ogärna vill tala om den sjukvårdskris som nu briserar där ute. Sjukvården är väljarnas viktigaste fråga. Vi har enormt många människor som arbetar inom sjukvården och som är väldigt angelägna om att få besked om hur Sverigedemokraterna kommer att agera för att förhindra att det blir massvarsel i sjukvården, längre köer för patienterna och fler felbehandlingar och kanske också dödliga utgångar på våra sjukhus på grund av er budget.

Ni visste när ni satte denna budget att den skulle innebära stora nedskärningar inom välfärden. Nu ser vi resultatet svart på vitt.

Ulf Kristersson satt i TV4:s morgonsoffa och sa att ingen ska sägas upp i vården. Jag tycker att det är upp till Sverigedemokraterna och Mats Eriksson att svara på följande: Kommer ni att leverera på det löftet? Kommer er regering att agera för att ingen ska sägas upp i sjukvården? Detta vill jag gärna ha svar på.

Försök inte blanda bort korten med några 15 miljoner i kommunerna! Det handlar inte om det. Kommunerna har under lång tid fått sämre ekonomiska förutsättningar, och någon liten kultursatsning här eller där är inte det som gör att skolan går på knäna och att vården håller på att kollapsa. Det är inte det som är den stora frågan här.

Vad avser Mats Eriksson att göra åt den stora vårdkollaps som vi har framför oss?

Anf. 26 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag hör att ledamoten mitt emot mig blir väldigt upprörd. Jag förstår det. Man brukar bli det när man blir påkommen med att göra felprioriteringar ute i kommunerna och regionerna. Man försöker alltså blanda bort korten från Vänsterpartiet när man skyller på staten och pratar om längre vårdköer.

Jag nämnde just detta som exempel: Man väljer att köpa konst för 40 miljoner i Region Värmland när man ska spara 23 miljoner på akuten. Det är på akuten vi hjälper patienter. Det är där vi har personal som hjälper patienterna. Det är er prioritering som gör det sämre. Ni ska sätta upp fin konst någonstans för att ni tycker om det mer. Det är er prioritering.

Jag nämnde bara några exempel. Börjar jag leta över hela landet kommer jag att hitta betydligt mer. Jag gjorde bara ett snabbt överslag, och det gick ganska fort att hitta sådana här galenskaper. Det finns garanterat mer.

Vänsterpartiet hade ett avgörande inflytande på statsbudgeten 2014–2018, när man samarbetade med den dåvarande S-MP-regeringen.

Man satt också i styret i 13 av 21 regioner. Men man har inte bidragit till att säkerställa att det finns resurser framåt. Det är Sverigedemokraterna som har säkerställt det i opposition under förra mandatperioden och som har säkerställt att vi har skjutit till extra pengar nu. Det är inte Vänsterpartiet som har gjort det. Ni har ansvaret i många kommuner och regioner. Ni måste ändå prioritera rätt.

Staten ska absolut se sin del. Staten gör mycket, och vi kommer att återkomma med vad staten eventuellt kan göra mer under våren. Men ni måste ta det ansvar ni har i kommuner och regioner. Ni kan inte bara skylla på staten när ni drar in skolmjölk för skolbarnen för att ni vill bygga ett badhus för 1 miljard kronor i stället. Det är er politik. Ni anlitar privata pr-byråer. Ni köper konst, och ni väljer att stänga bibliotek för att bygga lyxkulturhus. Det är Vänsterpartiets prioriteringar. Det förvånar mig inte, för under min aktiva tid som politiker har jag alltid sett det. Men att man skyller ifrån sig är spännande.

(Applåder)

Anf. 27 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag be om ursäkt för att jag gav Mattias Eriksson fel namn i mitt förra replikskifte. Jag har hoppat in i den här debatten i stället för Ilona Szatmári.

Men åter till frågan. Nu är vi inte i den här salen i egenskap av kommunpolitiker, så jag tycker fortfarande att Mattias Eriksson Falk försöker blanda bort korten. Nu handlar det inte om vilka prioriteringar vi gör i kommunerna. Men om du ändå är intresserad kan jag säga att jag tidigare var kommunpolitiker i Sundsvalls kommun, och där lämnade vi ifrån oss en god resultatreserv efter förra mandatperioden. Om man vill leda något i bevis får man nog ha lite mer fakta än tre kommuner, som du nu anger som något slags faktabevis i detta.

Faktum är att en överväldigande majoritet av våra regioner nu går med kraftiga underskott, och de kommer att tvingas till stora nedskärningar. Det handlar inte om vilken resultatreserv man har haft tidigare. Det handlar om att er regering aktivt har valt att prioritera andra saker än att ge tillräckliga resurser till regionerna för att de ens ska kunna upprätthålla samma nivå som de hade innan er regering tillträdde.

Det är detta frågan handlar om. Ni har aktivt valt att prioritera annat än att se till att den ens är på exakt samma nivå som den var när ni tillträdde. Ni har aktivt gett regioner och kommuner mindre pengar. Det handlar inte om vad kommuner och regioner prioriterar, utan det handlar om att de får mindre pengar. En femåring förstår att om man får mindre pengar kan man inte utföra lika mycket verksamhet. Det är enkel matematik.

Därför vill jag fortfarande få svar från den här regeringen och dem som styr i landet: Ska sjuksköterskor, undersköterskor och läkare sägas upp på våra sjukhus, eller ska regeringen agera på sitt löfte? Det vill många i det här landet ha svar på.

Anf. 28 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! Vi ska debattera kommunala ekonomiska frågor, och det är lika bra att säga följande direkt. Innan jag blev ledamot av Sveriges riksdag 2022 var jag under 14 år kommunstyrelsens ordförande i en svensk kommun. Jag klev på hösten 2008 precis när finanskrisen briserade och

tillväxten föll, och jag klev av hösten 2022 med tvåsiffrig inflation. Och däremellan var det en flyktingkris, en pandemi och förvisso en hel del högkonjunktur.

Men nu handlar inte det här om mig utan om min kommun; Leksands kommun. Förutom att vi är bra på hockey, knäckebröd och att fira mid-sommar var vi häromåret Sveriges mediankommun avseende befolkning. Det innebär att sett till befolkning var 145 kommuner större än Leksand och 145 kommuner var mindre. Och Leksand har cirka 16 000 invånare. Det innebär alltså att 145 kommuner har färre än 16 000 invånare.

Leksand har en relativt bra ekonomi, och vi höjde aldrig skatten under mina 14 år. Vi växte med ungefär tusen invånare under dessa år, och vi har ett ganska bra läge i en arbetskraftregion mitt i Sverige. Men jag tänkte ofta när vi hade svårt att få tag på kompetens eller att få pengar att räcka till, att få den grundläggande servicen att funka på så sätt som medborgarna både förtjänar och ska förvänta sig, hur hade då inte alla mindre kommuner det, framför allt de i glesbygd. För alla 290 kommuner har samma uppdrag.

Då inser man att det behövs ett system som utjämnar mellan kommuner, men det behövs även en stat som utjämnar vid extrema situationer där kommunerna inte kan påverka. Med respekt för lokal demokrati och det grundläggande kommunala självstyret ska detta system ändå se till att vi har en garanterad grundläggande servicenivå i hela landet. Det anstår oss som land att ha det så, om man nu som Centerpartiet vill att hela landet ska leva.

Centerpartiet anser att gleshet behöver beaktas i högre grad inom ramen för utjämnningssystemet. För ingen kommunsammanläggning och inget kommunförbund eller annan samverkansform i världen kan göra avstånden för hemtjänstpersonalen kortare när de ska hem till äldre för att ge vård och omsorg.

Centerpartiet ser även behovet av en ö-politik för till exempel Gotland, som tar hänsyn till de särskilda förutsättningar och behov som i grunden skiljer sig från förutsättningarna på fastlandet. Med en ö-politik för våra bebodda öar minskar skillnaderna, och det främjar en positiv utvecklingskraft.

Herr talman! Vi är många som ser att gränsen mellan permanent boende och fritidsboende har suddats ut alltmer. Digitaliseringen och utbyggnaden av fiber i landet gjorde sitt, och sedan gjorde pandemin resten, för att många numera kan arbeta hemifrån. Detta hemifrån kan lika ofta vara ett fritidshus för dem som har ett sådant. Med nuvarande system är det endast i den kommun man är folkbokförd som man betalar skatt, även om man ofta delar sin tid lika mellan två kommuner. Här ser vi ofta att det är den mindre kommunen som skulle behöva inkomsten mest, men vi vet att storstadskommuner oftare har lägre skatt och till exempel tätare tillgång till vård, vilket gör att man är folkbokförd där. Det är logiskt och rimligt att den enskilde gör så, men vi behöver skapa ett system så att även den mindre kommunen som står för en stor del av den kommunala servicen får ersättning.

Vi är många som ser fram emot att den utredning som har tagit namnet Utjämningskommittén ska leverera. Men sedan utskottets betänkande blev klart har utredningen fått förlängd tid, och vi hoppas att regeringen ser till att ytterligare beslut som är nödvändiga för Sverige inte fördröjs.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis prata om vården, skolan och omsorgen. De är alla tre ovärderliga verksamheter i den svenska välfärden som bedrivs av våra kommuner och regioner. Vi pratar just nu extra mycket om en av dessa verksamheter efter det att statsministern i en intervju nyligen sagt att ingen ska förlora sitt jobb inom svensk sjukvård.

Det råder en svår ekonomisk situation i landets regioner. Jag har varje vecka morgonmöten med till exempel Region Dalarna, och nu planerar man ytterligare varsel. Men för Centerpartiet är det lika viktigt att lyfta upp skolan och omsorgen. Det är lika viktigt att prata om skolan, där vi ser stora behov samtidigt som lärare sägs upp och skolor läggs ned. Det är lika viktigt att prata om omsorgen om våra äldre och funktionshindrade, där efterfrågan och kostnaderna ökar samtidigt som det blir allt svårare att få tag på kompetent personal.

Vi behöver se dessa frågor som offentlig välfärd där staten historiskt sett tagit ett ansvar i extrema situationer – oavsett färg på regering. Det kan ha varit vid en finanskris, en kostnadskris eller vid en pandemi med ekonomiska effekter. Jag instämmer i det andra ledamöter har tagit upp i debatten om att arbeta smart och effektivt, att prioritera och att alltid arbeta med utveckling. Men samtidigt är det rimligt och nödvändigt att stat, regioner och kommuner skjuter ihop sina stolar i en ekonomisk kris, inte tvärtom. Det är alltid de människor som behöver oss mest som skadas och ramlar hårdast mellan stolarna. Här vilar ett stort ansvar på regeringen att se till att det inte blir så.

Jag yrkar bifall till reservation 2.
(Applåder)

Anf. 29 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Det senaste året har varit tufft för många. En orolig omvärld, skenande priser och ett upptrappat gängvåld har präglat många människors vardag. Och nu står nedskärningarna i vår gemensamma välfärd väldigt tydligt för dörren. Det är den välfärd som i stället borde rustas för att kunna möta just en orolig omvärld, skenande kostnader för hushållen och den våldsvåg som håller hela bostadsområden i skräck.

Det är ingenting som är tvunget att ske utan är ett tydligt resultat av den här regeringens prioriteringar. Andra politiska prioriteringar hade skapat en annan verklighet. Men just nu låter regeringen, med öppna ögon, i stället välfärden betala priset för den ekonomiska krisen.

I stället för att skjuta till de resurser som behövs lägger man pengar på att subventionera flygplatser och sänker med glädje skatten för de redan rika. Notan för inflationen skickas till barnen i skolan, patienterna i vården och de äldre i omsorgen. Det är de som drabbas när pengarna inte räcker till. Görs ingenting nu väntas drastiska nedskärningar på alltför många håll att bli verklighet. Detta drabbar naturligtvis de mest utsatta, men det skapar också ett kallare och hårdare Sverige – ett samhälle som ingen tjänar på.

Vår välfärd är själva fundamentet i det Sverige som många med mig är stolta över. Men det är ett fundament som inte går att ta för givet. Varje sittande regering måste klara av att prioritera skolan, vården, socialtjänsten och omsorgen, kanske särskilt i ekonomiskt tuffa tider. Vi tycker inte att vare sig barnen eller de äldre ska betala krisen, utan den måste vi tackla tillsammans.

Sveriges kommuner utgör fundamentet i vår välfärdsstat och behöver ges rätt förutsättningar för att kunna fullgöra sitt uppdrag. Så är det inte i dag. SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, har gång på gång larmat om att regeringen måste skjuta till de pengar som krävs för att upprätthålla en välfärd som går att lita på i hela landet. Nu väntar i stället nedskärningar, trots statsministerns löften förra veckan.

Det vi har att vänta oss nu är i bästa fall tystnad från regeringen och i värsta fall talepunkter om att ekonomin minsann går att få ihop ändå och att det är effektiviseringar som måste till. Men vad regeringen än tror är det inte tomma löften eller tal om effektiviseringar som kommer att ge barnen den hjälp de behöver i skolan. Det kommer inte att ge äldre en hand att hålla i när livet är svårt, och det kommer inte att ge socialtjänsten de förutsättningar som krävs för att fånga upp unga på väg in i kriminalitet. Det ger en utveckling som går åt fel håll, för det som krävs mest är ökade resurser.

Miljöpartiet har gång på gång lagt fram politik som stärker och säkrar kommunernas långsiktiga finansiering. Med inflationssäkrade generella statsbidrag skulle kommunernas budgetar ges bättre förutsättningar att faktiskt täcka de kostnader som kommer av inflation utan att, som nu, verksamheten drabbas i ekonomiskt svåra tider.

Herr talman! Jag vill också prata om vinster i välfärden.

Det är för mig helt obegripligt hur man fortfarande år 2024 kan tycka att det ska vara lagligt att göra vinst på skola, vård och omsorg.

Det är bara i Sverige som företag kan ta ut skattepengar som egentligen ska gå till barns utbildning och till att skapa mer rättvisa förutsättningar. Det ger förlorade livschanser och skapar segregation och utanförskap. Det är ett bisarrt system som borde ha nått vägs ände för länge sedan.

Vi säger att vinstjakten i välfärden måste få ett slut. Pengar som är avsatta för barns och ungas skolgång ska helt enkelt inte vara möjliga att plocka ut som vinst för riskkapitalbolag. De ska tillbaka till verksamheterna.

Det finns en anledning till att inget annat land har ett sådant här system, och den är att det är dåligt. Det ger oss mindre välfärd för pengarna. Pengar går i stället rakt ned i fickorna på företag som prioriterar vinst framför utbildning. Så kan vi inte ha det. Vinstjakten i välfärden måste få ett slut och det nu.

Därför är det hög tid att svensk politik gör upp med marknadsskolan och säger det som borde vara självklart: att våra barn, äldre och sjuka inte är konsumenter på en fri marknad utan är medborgare i ett land där vi har lovat varandra att göra vårt bästa för att skapa ett tryggt samhälle för alla. Det måste vara allas vårt ansvar, och det är nu dags för regeringen att ta det ansvaret.

Med det yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 7.

Anf. 30 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten för anförandet!

Det är alltid intressant att lyssna på ett parti som Miljöpartiet, som satt i regeringsställning under år 2014 till år 2021, då man valde att lämna regeringen. Miljöpartiet har haft ett avgörande inflytande på regeringens politik och vilka förutsättningar som skapats ute i landet för våra kommuner och regioner.

Ledamoten säger mycket intressant i sitt anförande; det ska jag medge. Det är mycket som är intressant att lyssna på. Men det är konstigt att ledamotens parti och ledamoten själv kommer på alla bra saker man vill göra när man har lämnat regeringen och när man har tappat makten i riksdagen. Då kommer man på allt det här som behöver göras för välfärden som man nu påstår.

Under de sju år som Miljöpartiet satt i regeringsställning har diskussionen om generella bidrag och riktade bidrag pågått. Men man har från Miljöpartiets sida inte tagit något initiativ till att förändra det här för att underlätta för kommuner och regioner att minska den administrativa bördan.

Nu har vi en ny utjämningskommitté som tittar på de här delarna, vilket jag tycker är bra. Jag inväntar slutsatserna som kommer från den.

Jag nämnde i mina tidigare replikskiften det ansvar som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har haft för den politiska makten i Sveriges kommuner och regioner. När man tittar på Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet ser man att Miljöpartiet är det parti som suttit längst i majoritetsställning i regionerna de senaste tio åren. Ni har haft mest möjlighet att påverka politiken. Även om ni är ett litet parti har ni haft inflytande.

Varför har inte Miljöpartiet säkerställt att det finns ekonomiska resurser i regionerna nu när det är sämre tider?

Anf. 31 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Tack, Mattias Eriksson Falk, för frågan!

Det var ju trevligt att höra att Sverigedemokraternas ledamot här tycker att det är intressant att lyssna på vad jag säger i talarstolen, särskilt med tanke på vinster i välfärden.

Anledningen till att vi inte såg till att förändra det under tiden i regering var att vi helt enkelt inte har haft majoritet i kammaren för den politiken efter att Sverigedemokraterna svängde i frågan. Några bjudmiddagar, och sedan tyckte man att det var helt okej att våra gemensamma skattepengar går rakt ned i fickorna på privata företag och till aktieutdelningar. Det är fortfarande något som jag har otroligt svårt att förstå – att ett parti som säger sig vilja värna de svagaste i samhället har en politik som går i rakt motsatt riktning.

Jag har också hela tiden varit med och skjutit till pengar till kommuner och regioner i den mån som det har verkat behövas under den tiden. Det är ju inte så att vi har resurser att lägga på allt hela tiden, och det har varit ansträngt. Men under pandemin satt Miljöpartiet i den regering som gav enormt mycket stöd för att vi skulle klara den kris som då uppstod.

Det vi ser nu är att Sverigedemokraterna stöder en regering som inte lägger ens i närheten av de pengarna. Det är ju kris nu och från ungefär när den här regeringen tillträdde. Kanske är det inte regeringens fel, men det har sammanfallit. Vi ser en kris i vården, och den gör regeringen ingenting åt.

Jag måste faktiskt bolla tillbaka frågan till Sverigedemokraterna. Vad är det som gör att ni underfinansierar vården och välfärden? Och vad var det egentligen som fick er att vända i frågan om vinster i välfärden? Var verkligen några bjudmiddagar värda det?

Anf. 32 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag kan lugnt säga att jag inte har varit på några bjudmiddagar vad gäller att diskutera frågor om vinster i välfärden, så det kan ledamoten vara alldeles trygg med.

(Applåder)

När det gäller resurser till välfärden under pandemin var ju alla partier i stort överens om att vi behövde skjuta till pengar för att säkerställa att allt skulle fungera. Det var trots allt en global kris som pågick.

Jag nämnde för Socialdemokraterna att under deras tid i majoritetsställning i regionerna de senaste tio åren har man höjt skatten 23 gånger. Jag tror att Miljöpartiet är det enda parti som lyckats slå Socialdemokraterna i skattehöjningar. Det är naturligtvis imponerande. Men det är inte bra, för det slår mot vanligt folk.

Trots det finns det inte pengar i regionerna för att hantera den här situationen. Vi står med en problematik nu. Det är en tuff situation för våra kommuner och regioner; det medger jag. Men ni har inte säkerställt att det finns några resurser.

Det här är ju ett delat ansvar. Regioner och kommuner har beskattningsrätt, och regioner och kommuner har egna möjligheter att prioritera sin verksamhet och inriktning. Staten bidrar, bland annat genom det kommunalekonomiska systemet, till att skapa goda förutsättningar i hela landet.

Vi kan alltid dividera om resurser, hur mycket eller lite det ska vara, men jag vet att Sverigedemokraterna och regeringen har skjutit till 16 miljarder extra till välfärden för detta år. Men som jag sa är ansvaret delat, och det finns inget parti som har haft ett sådant inflytande de senaste tio åren över regionernas möjligheter som Miljöpartiet. Men det ansvaret har Miljöpartiet uppenbarligen inte tagit, varken i regeringsställning eller i majoritetsställning i regionerna. Nu försöker ni skylla på Sverigedemokraterna, och precis som jag sa till Socialdemokraterna är det inte seriöst utan skamligt.

(Applåder)

Anf. 33 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag är glad att höra från Mattias Eriksson Falk att inga pengar finns i regionerna. I det läge vi befinner oss i är detta ett statligt ansvar. Precis som ledamoten säger ska man så långt det är möjligt undvika att höja skatten i kommuner och regioner eftersom det drabbar dem med de minsta ekonomiska marginalerna. Därför pressar vi på för att regeringen och statsministern ska hålla sitt löfte att ingen ska sägas upp i vården. Men detta har vi fortfarande inte hört något mer om. I stället hör vi om effektiviseringar och så vidare.

Jag tänker inte stå här och som Mattias Eriksson Falk hänga ut våra region- och kommunpolitiker. Jag är övertygad om att de oavsett partifärg sliter allt vad de kan för att få en budget med alltför lite pengar att gå ihop och som lämnar stora behov ohanterade. Man vänder sig nu tydligt till regeringen och ber om hjälp, men får avslag av både regeringen och Sverigedemokraterna.

Det är väl bra att Mattias Eriksson Falk inte har varit på någon bjudmiddag, men med all respekt är det kanske inte där besluten om Sverigedemokraternas politik tas. Jag skulle fortfarande uppskatta att få veta

varför Sverigedemokraterna inte vill att pengarna ska gå till dem de är ämnade för i skola, vård och omsorg utan i stället ned i privata fickor. Det får väl ses som en retorisk fråga, men jag väntar fortfarande på svaret.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 11 Förskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU8
Förskolan
föredrogs.

Anf. 34 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Vi har nu att debattera förskolan och ett gäng motioner och yrkanden från inte minst allmänna motionstiden som utbildningsutskottet har satt tänderna i med flit och spänst i förskolans tjänst.

Herr talman! Tidigare generationer i Sverige har inte bara kämpat för att införa och bygga upp den svenska demokratin, parlamentarismen och de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna. Parallellt med detta har man också kämpat för att bygga en välfärdsstat i Sverige. Principen är att alla är med och betalar och att alla får ut något av välfärden när de behöver det. Det är den generella välfärdens principer.

Idén med detta är att vi när vi är väldigt unga och även väldigt gamla får ut mycket mer av välfärdssystemet eftersom vi då inte jobbar och betalar in skatt. Det är bland annat för att vi ska kunna gå i förskola, där grunden för det livslånga lärandet läggs. Vi växer som individer, vi växer socialt och horisonten för våra livsmöjligheter vidgas väldigt mycket av att gå i förskola.

Den svenska förskolan ska dock nu förstås mot bakgrund av den bredare utvecklingen i landet. I Sverige ser vi i dag inget mindre än en kunskapskollaps. Förra årets resultat i Pisamätningen var katastrofala med det största tappet i kunskapsnivåer vad gäller läsning och matematik sedan bottenåret 2012. Barn och unga spenderar alltmer tid vid skärmar och plattor och allt mindre tid framför böcker och papper. Resultatet har mycket riktigt blivit försämrad läsförmåga. Det är tydligt och direkt tragiskt att vi är ett bildningsland där färre kan läsa och att vi är ett land byggt av ingenjörer där färre kan räkna ordentligt. Det behövs mindre skärmtid i skola och inte minst förskola.

Skolverket skickade ut den nationella digitaliseringsstrategin på remiss förra året. I sitt remissvar konstaterar Karolinska institutet att skärmar riskerar att leda till sämre språkutveckling, försvåra inläring och bidra till koncentrationssvårigheter. Lunds universitet konstaterar att för de allra yngsta är skärminteraktion bortkastad tid ur läro- och utvecklingssynpunkt. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, konstaterar att det saknas trovärdig och empirisk evidens för hur ökad användning av digital teknik i förskolan påverkar elevers kunskapsutveckling.

Det är mot bakgrund av detta regeringen har ålagt Skolverket att föreslå ändringar i förskolans läroplan och ta bort kravet på att digitala lärverktyg ska användas i förskolan. Skolverket ska också föreslå ändringar om att utbildningen i huvudsak ska vara skärmfri och att när digitala lärverktyg används ska dessa pedagogiska metoder vara vetenskapligt belagda och evidensbaserade. Förskolan får också del av det riktade statsbidraget för att kunna köpa in facklitteratur och skönlitteratur till skolan.

Herr talman! Förskolan har också en väldigt viktig funktion för att barn ska kunna ta del av och se något annat än det som finns innanför lägenhetens eller husets fyra väggar där de bor. De kan få andra kompisar och andra perspektiv. Förskolan innebär ett miljöombyte som inte ska underskattas. Detta är särskilt viktigt för barn och ungdomar som är nyanlända och inte har bott i Sverige särskilt länge.

I Sverige finns i dag barn som exkluderas och kontrolleras genom exempelvis hederskultur. Möjligheten att gå i förskola innebär att de kan bända sig ur det sammanhang de befinner sig i och att de kan vidga sina vyer och exponeras för andra perspektiv. Detta är otroligt viktiga processer, särskilt för barn, och här spelar förskolan en nyckelroll.

De allra flesta barn i Sverige går i förskola. Det ska vi vara stolta över, för det tjänar vårt land väl. I ett internationellt perspektiv är Sverige här ett föredöme. Men bland barn med utrikes födda föräldrar, barn i utsatta områden och nyanlända barn är andelen barn som går i förskola avsevärt mindre. Därför fattade riksdagen beslut under förrförra riksmötet om att ändra i lagstiftningen och i bestämmelserna så att kommunerna nu mycket tydligare har en skyldighet att genom uppsökande verksamhet hitta de treåringar som inte är inskrivna i förskolan för att informera föräldrarna om vikten av att låta barnen gå i förskola. Många föräldrar känner kanske inte till hur det svenska välfärdssystemet fungerar eller känner oro som ny i Sverige. Här finns alltså en viktig informationsuppgift för våra kommuner.

Herr talman! När det gäller kunskap och kunskapsutveckling är barn från tre år upp till lågstadiet oerhört mottagliga för kunskap. Möjligheten att gå i en förskola med hög kvalitet, utbildade förskollärare, allsidig undervisning blandad med pedagogik, lek, mycket utomhusvistelse och så vidare ger därför en enorm hävstång för inläring. Därför måste vi fokusera på att stärka den svenska förskolan ytterligare. Inte minst är det givetvis jätteviktigt att få fler behöriga förskollärare.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 35 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag tänkte prata om detta med skärmar. Jag håller med om att det är ett stort problem att många barn sitter väldigt länge framför skärmarna. Det tror jag att de allra flesta svenska föräldrar håller med om. Men samtidigt har skärmar en stor betydelse, inte minst för barn med särskilda behov.

Jag var på besök på en förskola i Sollentuna där man aktivt jobbar med digitalisering på ett bra, pedagogiskt sätt. Man har fått barn som tidigare inte har kunnat kommunicera att vara med i gruppen på ett helt annat sätt. Här har man verkligen använt skärmar på ett pedagogiskt sätt.

Om man går in och reglerar detta alltför mycket är jag orolig för att förskolor ska bli rädda för att använda detta där det verkligen behövs. Hur ser Fredrik Malm på detta?

Anf. 36 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr ålderspresident! Det Anna Lasses beskriver är något väldigt viktigt. I de fall där digitala verktyg verkligen kan göra väldigt stor skillnad – det kan handla om barn som har funktionsnedsättning eller annat – ska man självklart kunna använda digitala hjälpmedel.

Som jag beskrev i mitt anförande tidigare innebär det uppdrag som regeringen har gett till Skolverket att kravet på att digitala lärverktyg ska finnas i förskolan ska tas bort – man ska alltså inte ha någon skyldighet att använda dessa verktyg. Uppdraget innebär också att föreslå ändringar för att vistelsen i förskolan i huvudsak ska vara skärmfri.

Detta innebär att man självklart kan använda digitala hjälpmedel i förskolan framöver, om det är vetenskapligt och empiriskt belagt att de fungerar. I de fall som ledamoten Lasses tar upp här bör de vara det. Om de är det bör man kunna använda dem; det ser jag som självklart. Jag tror inte att vi egentligen har några större åsiktsskillnader i den frågan.

Anf. 37 ANNA LASSES (C) replik:

Herr ålderspresident! Det låter ju bra, men jag är fortfarande orolig. Man säger att kravet på digitalisering ska tas bort – fine, absolut! – och så är det starka restriktioner. Risker är att en massa huvudmän väljer att över huvud taget inte köpa in digitala verktyg, för att man helt enkelt kan spara pengar på det. I så fall blir det svårare att använda digitala verktyg där det är relevant. Barn med särskilda behov är en sak, men det kan ju också användas som ett läromedel när man är ute i naturen, för att kunna slå upp blommor och så vidare. Det används på ett väldigt pedagogiskt och bra sätt i de allra flesta förskolor. Detta att barn skulle sitta framför skärmar på förskolor har jag faktiskt inte sett när jag har varit ute i verksamheten, utan det är just utifrån ett pedagogiskt perspektiv som man har använt detta.

Min oro över risken kvarstår. Vi kan också se att länder som exempelvis Singapore och Estland, som ligger i topp i Pisamätningarna, använder digitala verktyg ganska frekvent i undervisningen.

Är det verkligen inte en risk? Kommer regeringen verkligen att försäkra sig om att vi inte går bakåt i den digitala utvecklingen i vår iver att ta bort skärmarna ur förskolan?

Anf. 38 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr ålderspresident! Jag noterar att Centerpartiet först kommenterar regeringens digitaliseringspolitik med uttrycket ”fine, absolut!”. Därefter framstår det som att Centerpartiet befinner sig i någon sorts symbios med ett antal techoperatörer och producenter. Man är där hela tiden och fiskar: Är detta verkligen så bra?

Jag tror att Centerpartiet lite grann lever kvar i den debatt vi hade i Sverige när vi såg detta som höjden av modernitet och skulle ta pionjärkliv in i den nya tiden. För ett antal år sedan började man dock lyssna lite mer på vad hjärnforskarna, barnläkarna och andra sa. Jag tror att det har varit väldigt viktigt för Sverige, för det har gjort att vi nu – upplever jag – har

en mer balanserad debatt med fler perspektiv. Vi ska inte bara rusa in i framtiden och kasta ut alla böcker för att vi tycker att det är omodernt, utan vi förstår nu vikten av att ha papper och penna och att man knäcker läskoden på ett bättre sätt med analoga metoder än med digitala.

När det gäller barn som har väldigt stora funktionshinder och till exempel har rätt till assistans behovsprövas det, så att de ska få särskilt stöd. Att vi nu ändrar i de digitaliseringsstrategierna ska självklart inte gå ut över de barn som behöver det allra mest.

Anf. 39 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Herr ålderspresident! I dag ska vi behandla ett av många betänkanden inom utbildningsutskottets ansvarsområde. Det handlar om förskolan, som är det första steget i utbildningskedjan.

Förskolan lägger grunden till det livslånga lärandet och är en självklar del av skolsystemet. Varje dag går mer än en halv miljon barn till förskolan – en förskola som bygger på kunskap, omsorg och lärande; en förskola som möter barnen där de är och låter barnen växa utifrån sina egna förutsättningar; en förskola som möter barnen med kompetent och utbildad personal.

Mycket har hänt under de drygt 50 år som har gått sedan barnstugeutredningen presenterades, och förskolan har genomgått stora förändringar med betoning på utbyggnad och tillgänglighet. Den spänner även över många politikområden: socialpolitik, arbetsmarknadspolitik, jämställdhetspolitik och, inte att förglömma, utbildningspolitik.

Förskolan så som den ser ut i dag är relativt ny. De senaste åren har förskolan påverkats av många olika faktorer. Barnkonventionen har blivit svensk lag, och vi har haft en pandemi som visade på ökade risker när det gäller både personalens hälsa och barnens lärande. Fler barn deltar i förskolan, vilket är positivt. Det är även viktigt att det finns förskola på tider då föräldrarna arbetar, så kallade OB-förskolor. Samtidigt är vistelsetiderna betydligt längre än vad de har varit tidigare. Förskolans språkutvecklande uppdrag, både när det gäller svenska och andra modersmål, har blivit mer komplext. Dessutom drivs allt fler förskolor i bolagsform.

Herr ålderspresident! Mot bakgrund av detta ser vi ett stort behov av en förskolekommission. Vi har även blivit uppvaktade av forskare om detta. En sådan kommission borde få i uppdrag att göra en nulägesanalys av hur det ser ut i förskolan och vilka förutsättningar förskolan har i dag utifrån de krav som ställs samt att ta fram ett förslag som ska syfta till att kvaliteten och likvärdigheten ökar i förskolan.

Lämpligt är att representanter från både forskningen och professionen är med i kommissionen. Jag tycker också att det är självklart att Sveriges Lärare och Kommunal, som representerar de största arbetsgrupperna i förskolan, finns med. Det är även bra om en politisk referensgrupp kan knytas till kommissionen.

För att motverka segregation och för att skolstarten ska bli så bra som möjligt för alla barn måste förskolans språkutvecklande arbete förstärkas, och då speciellt i förskolor i utsatta områden. Alla barn ska ges goda förutsättningar att lyckas i skolan, men ändå ser vi att barn ges ojämlika villkor redan från skolstarten. Bristande kunskaper i svenska språket försvårar inläringen och förståelsen även i andra ämnen.

Vi pratar ofta om tidiga insatser, men vad menar vi med det? Oftast blir det från förskoleklass och uppåt. Men samtidigt vet vi att satsningar väldigt tidigt, i detta fall redan i förskolan, har större effekt än senare satsningar. Heckmans kurva visar betydelsen av satsningar i början och hur det hela planar ut ju äldre barnen blir.

Därför har vi i vår budget föreslagit medel, 150 miljoner, till en särskild satsning på språkutveckling och höjd kvalitet vid de 200 förskolor som behöver det mest. Vi har även föreslagit 80 miljoner kronor för att införa språkkrav och för att genomföra ett språklyft för pedagogisk personal i förskolan. Det är en satsning motsvarande 220 miljoner kronor ytterligare, utöver de pengar som regeringen har skjutit till.

Barngruppernas storlek måste fortsätta att minska, och det måste vara mer attraktivt att arbeta i förskolan. Det är avgörande att vi kan rekrytera och behålla utbildad personal och att det finns en likvärdig kvalitet mellan förskolor i hela landet. Det senare handlar inte minst om att fortsätta att satsa på förskolor i socioekonomiskt utsatta områden, som jag sa tidigare.

När riktmärken för barngruppernas storlek återinfördes av den tidigare regeringen infördes även ett riktat statsbidrag som sedermera ändrades till ett statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder. Även om bidraget har höjts har det ätits upp av inflationen. Statsbidraget kan användas för att minska barngruppernas storlek men även till kompetensutveckling för den personal som arbetar nära barnen ute på förskolorna.

Skollagen betonar vikten av förskollärare, och läroplanen betonar arbetslagets samlade kompetens, där barnskötarna utgör en stor del. Vi vet också att många saknar relevant utbildning. Därför vill vi, på samma sätt som med äldreomsorgens äldreomsorgslyft, införa ett förskolelyft.

Som vi vet sedan tidigare spelade förskolan en viktig roll under pandemin. Även om vi inte har en pandemi just nu lever vi i en orolig värld, som även påverkar förskolan. Vi pratar mycket om civil beredskap, och då kan vi inte glömma bort att förskolan kommer att ha en stor betydelse, både för barn och vuxna och för samhället i övrigt.

Herr ålderspresident! Vi står bakom alla våra motioner, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 1, som handlar om förskolans förutsättningar och tillsättandet av en förskolekommission, och till reservation 11, som handlar om att det ska finnas tillgång till OB-förskolor för dem som behöver det.

(Applåder)

Anf. 40 NORIA MANOUCHI (M):

Herr ålderspresident! Svensk förskola har en mycket viktig roll i vårt samhälle. Inte nog med att den ska stimulera barns lärande och utveckling; den ska dessutom erbjuda en trygg omsorg.

Förskolan ska utgå från barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Verksamheten ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning. Förskolan är en grundläggande del av vår välfärd och en investering i vår nations framtid.

Förr var det inte alla som utnyttjade rätten till förskola, men i dag kan vi konstatera att en absolut majoritet av barn i förskoleålder går på förskola eller i pedagogisk verksamhet. För ett par år sedan låg deltagandet på mellan 84 och 99 procent, beroende på vilken kommun det handlar om. I hela

landet kämpar förskollärare, barnskötare och annan personal för att erbjuda en riktigt god verksamhet, och det förtjänar de en eloge för.

Det ligger dock ett oerhört stort ansvar på oss beslutsfattare, både på nationell nivå och på kommunal nivå, för att se till att rätt lagstiftning och rätt förutsättningar finns på plats.

Av samtliga heltidsanställda i förskolan 2022 hade drygt 40 procent en förskollärarexamen, och 17 procent hade en gymnasial utbildning för arbete med barn. Regeringen har därför genom regleringsbrev prioriterat insatser för att förstärka kompetensutveckling för bland annat förskollärare och annan pedagogisk personal. Det kan handla om stärkt kompetens med fokus på praktisk metodik och små barns inläring. Det kan också handla om att främja kvaliteten i undervisningen i språk och om läs-, skriv- och matematikutveckling.

Regeringen ser dessutom till att anställda inom förskoleverksamheten vid behov får möjlighet att förbättra sina kunskaper i svenska språket.

Herr ålderspresident! Om vi ska komma till rätta med den låga behörighetsgraden bland anställda inom förskoleverksamheten måste fler få möjlighet att utbilda sig till förskollärare. Med ett nytt statsbidrag som började gälla förra året finns nu två alternativ för att skaffa sig en relevant utbildning och samtidigt fortsätta sin anställning. Dessutom säkerställer vi att förskolor med särskilt svåra förutsättningar har företräde till det nya statsbidraget.

Herr ålderspresident! Vi behöver göra mer för att stärka vår förskolepersonal så att den står rustad att förbereda våra barn inför resten av skoltiden. Men vi behöver också se till att den står redo att utgöra det som är en del barns första möte med det som är vårt gemensamma svenska samhälle. Förskolepersonalen ska känna sig trygg i att det är svenska värderingar och normer som genomsyrar verksamheten, och personalen ska få uppbackning av både förskoleledningarna och politiken när dessa utmanas av barn, föräldrar eller kollegor. Så ser det tyvärr inte ut i hela vårt land i dag.

Herr ålderspresident! Den senaste skandalrapporten från Malmö blottar en fruktansvärd situation där barn far illa i hederns namn. Av kommunens 195 förskolor har 3 granskats, och det socialdemokratiska styret vägrar att inspektera övriga 192 förskolor.

Med anledning av detta vill jag påminna om att det varje år förs ut hundratals svenska barn ur landet. De försvinner på sommarlovet. De förs ut ur vårt land av sina familjer och släktingar för att radikaliseras, könsstympas eller giftas bort. Detta har pågått i decennier. På nationell nivå har flera reformer genomförts; exempelvis har kommuner fått rätt att utfärda utreseförbud vid misstanke om att barn ska föras ut ur landet i dessa syften. Då krävs dock att någon uppmärksammar kommunen på detta.

Straffen har skärpts för hedersrelaterade brott, och Skolverket har fått mer resurser för att stärka skolor och förskolor i deras systematiska arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Detta är särskilt viktigt eftersom det finns kommuner som inte prioriterar detta. Ytterligare en viktig del i att trycka tillbaka hedersförtrycket är att säkerställa att det arbete man genomför faktiskt fungerar. Därför har Skolinspektionen fått i uppdrag att granska skolors arbete med att förebygga och bemöta hedersrelaterat våld och förtryck. Inte minst den senaste veckans rapporteringar visar hur viktigt detta är.

Jag yrkar avslag på motionerna och bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare (M).

Anf. 41 ANDERS ALFTBERG (SD):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4.

Med hundraårsfirandet av den svenska demokratin i färskt minne kan vi konstatera att vårt land har förändrats oerhört mycket – från bondesamhälle till industrisamhälle till kunskapssamhälle. Men det har också sannoligen varit barnens århundrade. Vi gick från barnaga och barnarbete till att se våra barn som mer fullvärdiga människor med specifika behov.

Vid förra sekelskiftet, när industrisamhället växte fram, flyttade allt fler av våra familjer in till städerna, och barn blev inte lika lönsamma i vuxnas ögon. I stället sågs de ibland som små vildar som drev omkring på gatorna, och de uppfattades till och med av medel- och överklassen som ett direkt hot mot framtiden om ingen tog hand om dem. Det var då filantroperna etablerade sina institutioner. Vi fick bland annat småbarnsskolorna. Barnen undervisades i kristendom, läsning, skrivning, räkning och gymnastik. Dock låg fokus på tukt och fostran. Under denna tid fick vi även barnkrubbor och barnträdgårdar med varierande pedagogiska verktyg.

Under 1960-talet förändrades dock pedagogiken och blev mer inspirerad av Fröbel, som hade betonat lekens betydelse och vikten av självverksamhet. Skolliknande undervisning tonades ned, och leken fick mer plats.

Men det var kanske först på 1970- och 1980-talen som vi fick den förskola vi känner i dag. Den stora utbyggnaden av förskoleverksamheten gjorde det möjligt för särskilt kvinnor att komma ut på arbetsmarknaden, bli självständiga individer och mer ekonomiskt oberoende. Vi har all anledning att känna stolthet över den svenska förskolan.

Herr ålderspresident! Jag är dock orolig. Situationen på våra förskolor runt om i landet är alarmerande med växande barngrupper och svårigheter att rekrytera utbildad personal. Detta har resulterat i att vi har misslyckats med att ge våra barn den bästa tänkbara omsorgen, tryggheten och stimulansen för deras lärande och utveckling.

Det är Sverigedemokraternas grundläggande uppfattning att förskolan främst ska vara till för de barn vars föräldrar arbetar eller studerar. Sveriges kommuner står inför stora utmaningar och svårigheter att på sikt kunna säkra och trygga de grundläggande delarna i vår välfärdsstat och vår förskola.

Vi behöver därför revidera de delar i skollagen som stipulerar att kommunerna ska erbjuda barnomsorg minst tre timmar per dag eller femton timmar i veckan till de barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga. Sverigedemokraterna ser det som nödvändigt att sänka detta krav på våra kommuner till två timmar per dag eller tio timmar i veckan. På så sätt ger vi våra kommuner bättre möjligheter och förutsättningar att säkra omsorgen och tryggheten för de barn som verkligen behöver vara i förskolan.

Jag kan förstå att detta förslag väcker viss irritation hos de politiker som ser förskolan som den perfekta platsen för att fostra och indoktrinera barn efter sina politiska preferenser. Vi sverigedemokrater anser att för-

skolan varken ska eller kan ersätta familjen. Föräldrarna fostrar bäst sina egna barn i nästan alla fall.

Herr ålderspresident! För att inte göra miljöpartister, vänsterpartister och socialdemokrater besvikna måste jag givetvis återigen lyfta fram frågan om genuspedagogiken i förskolan. Tidigare debatter i denna kammare har tydligt visat att vi står långt ifrån varandra, och det kommer vi säkerligen att fortsatt göra även i dag.

Vi ser med oro på hur den psykiska ohälsan bland barn och unga ökar alltmer. Diagnosen könsdysfori har ökat med mer än 2 300 procent under en tioårsperiod. Det är mycket oroande att olika typer av tvångsmetoder, till exempel motstyning, används flitigt just inom genuspedagogiken på en del av våra förskolor. Man anser att barn lever under det tvång som könsrollerna skapat och att man därför har rätt att tvinga barn att leka på ett visst sätt, med andra leksaker och så vidare.

Vi kan fråga oss om den vuxne som befinner sig i en överordnad maktposition menligt skapar en könsförvirring hos barn som blir utsatta för åtgärden. Regeringen borde därför överväga att utreda hur genuspedagogiken bedrivs i förskolan och om det finns kopplingar till den psykiska ohälsan hos barn.

Herr ålderspresident! Sverige står inför stora samhällsutmaningar, och många av dem är direkt kopplade till den ökade segregationen. Här har givetvis förskolan en viktig roll att spela.

Att behärska det svenska språket är den enskilt viktigaste faktorn för en lyckad integration. Barn som inte kan hantera det svenska språket när de lämnar förskolan och tar klivet upp i grundskolan kommer att ha stora svårigheter i framtiden. Det är därför alarmerande att vi gång på gång möts av rapporter om att förskolepersonalens kunskaper i svenska i vissa delar av landet är så undermåliga att barnens språkutveckling blir lidande.

Sverigedemokraterna har under många år med en rad olika förslag drivit frågan om att höja den språkliga kompetensen hos vår förskolepersonal. Med de nu tillkomna regleringsbrevens ska Skolverket tillhandahålla insatser som syftar till att förbättra kunskaperna i det svenska språket bland anställda inom välfärden och förskolan. Här ska Skolverket prioritera insatser som kan sättas in snabbt och sträva efter att sprida insatserna över hela landet. Skolverket kommer att löpande hålla Utbildningsdepartementet informerat om arbetet. Uppdraget kommer att slutredovisas i höst, den 16 oktober 2024. Vi sverigedemokrater kommer att följa frågan med stort intresse.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram frågan om slöjans vara eller inte vara i den svenska förskolan. Låt det vara klart och tydligt att vi sverigedemokrater anser att ett totalförbud av detta kvinnoförnedrande och kvinnoförtryckande plagg ska införas på våra förskolor. Vi måste stå upp även för muslimska flickors rättigheter att slippa religiöst motiverat könsförtryck, sexualisering av barns kroppar och hedersnormer.

Under de senaste veckorna har, som påpekats av tidigare talare, lokalpressen i Malmö lyft fram hur omfattande hedersförtrycket är på just deras förskolor i särskilt utsatta områden. Barn av olika kön får inte leka med varandra. Flickor får inte ha kortärmat eller kortbyxor för att de inte får visa sina kroppsdelar, trots sommarvärmen som var. Småpojkar säger att de bestämmer över kvinnlig personal och inte behöver lyssna på dem för

att de är just kvinnor. Flickor tvingas av föräldrar, och i vissa fall även av personalen som själv lever under någon form av hedersnorm, att bära slöja.

Förskoleförvaltningens arbete i Malmö mot hedersnormer i förskolan totalsågades av Malmö stads egen stadsrevision. Personalen vågar inte, eller vill inte, orosanmäla till socialtjänsten när barn utsätts för hedersförtryck av sina föräldrar. Från januari till oktober förra året gjordes bara en enda anmälan bland 20 000 Malmöbarn i förskolan. Inte ens fall av könsstymning av små flickor ville vissa styrande socialdemokratiska politiker se som hedersförtryck utan endast som misshandel.

Det som nu sker på bred front i Malmö sker även runt om i Sverige. Jag talar om det utbredda hedersförtrycket men också om naiviteten och oviljan hos vissa politiska företrädare att ta itu med problemen. Vi måste hålla en rak och tydlig linje i Sverige att all form av hedersförtryck ska bekämpas. Förskolan får aldrig bli en plats där hedersförtryck upprätthålls.

Herr ålderspresident! Ett stort ansvar vilar på oss politiker. Vår förskola ska ge barnen den bästa omsorgen och tryggheten – men också möjligheten att bli fria människor oavsett om de är pojkar eller flickor.

(Applåder)

I detta anförande instämde Patrick Reslow (SD).

Anf. 42 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Herr ålderspresident! För Kristdemokraterna handlar förskola och barnomsorg allra främst om att ge barn en trygg start i livet. Den kärlek, bekräftelse och omsorg vi ger dem som små, både i hemmen och genom barnomsorg och förskola, får vi tillbaka i form av trygga och ansvarstagande unga och vuxna.

För oss kristdemokrater är det en självklarhet att varje förälder själv ska få välja barnomsorg. Varje barn är unikt, och därför är det föräldrarna som i de flesta fall bäst kan bedöma vad deras barn mår bra av. Oavsett om föräldrarna väljer en kommunal eller fristående förskola eller pedagogisk omsorg – eller om de för den delen inte väljer något av det utan väljer att vara hemma med sina barn – är det en frihet de ska ha. Därför är det viktigt att det i varje kommun finns en bred palett av både kommunala och privata alternativ, liksom olika pedagogiska inriktningar, just för föräldrarnas valfrihets och barnens skull.

Till denna mångfald bidrar inte minst den pedagogiska omsorgen familjedaghem, som jag gärna vill betona lite extra. Familjedaghem präglas av småskalighet, en hemlik närhet och en hög kontinuitet bland personalen, vilket ofta utgör ett bra komplement till de alltför stora barngrupperna i den kommunala förskolan.

Tyvärr finns det i dag en del signaler om att den pedagogiska omsorgen hotas i vissa kommuner, där man försöker minska mångfalden och valfriheten för familjerna. Enligt skollagen och Skolverkets allmänna råd kan en kommun i dag inte utan vidare avstå från att tillhandahålla pedagogisk omsorg, utan kommunen måste ta skäligen hänsyn till föräldrarnas önskemål. Det tycks dock vara lite så och så med hur det där efterföljs i vissa kommuner. Därför kan jag tycka – och detta är något som Kristdemokraterna har drivit – att den bestämmelsen borde skärpas till att kommunerna ska vara skyldiga att tillhandahålla pedagogisk omsorg.

Det är även djupt bekymmersamt att vissa kommuner tar ut höga avgifter för att privatpersoner över huvud taget ska kunna få en ansökan om att starta pedagogisk verksamhet prövad, herr ålderspresident. Kommuner har visserligen all rätt att göra så, men det har aldrig varit tanken att man ska kunna använda ansökningsavgiften som ett medel för att minska valfriheten. Det har aldrig varit intentionerna med lagen.

Herr ålderspresident! En nyckel i barnomsorgen är tid för barnen. Tid för barnen ger tryggare barn, och trygga barn är det som på sikt ger ett Sverige där färre barn, ungdomar och vuxna mår dåligt. Barngrupperna behöver därför, oavsett barnomsorgsform, vara små. Stora barngrupper kan nämligen utsätta barn för en stress som kan få allvarliga konsekvenser för barnens utveckling. Utöver försämrad anknytning riskerar stressen bland annat att leda till koncentrationssvårigheter och försämrad inlärningsförmåga.

Om en barngrupp blir för stor riskerar de positiva effekterna av att vistas i en grupp att bytas till motsatsen. Relationer kan bli svåra för barnen att överblicka, vilket skapar en känsla av anonymitet och otrygghet – något som i sin tur kan leda till aggressivt beteende eller andra yttringar såsom trötthet, nedstämdhet och håglöshet.

Skolverket har i dag riktlinjer om att det ska vara sex till tolv barn per småbarnsgrupp för barn i åldern ett till tre år, men det är få förskollärare som arbetar i en småbarnsgrupp som ligger inom dessa riktlinjer. Det är därför helt uppenbart att arbetet med att minska de stora barngrupperna i Sverige behöver fortgå. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att det finns tid och en famn att krypa upp i för deras tvååring. Förskolepersonalen ska kunna känna sig trygga med att de har goda förutsättningar att utföra sitt fantastiska arbete.

Herr ålderspresident! Regeringen driver också ett målinriktat arbete för att minska skärmarna i skolan och förskolan. Skärmarna gör att barnen blir mer stillasittande, får svårare att utveckla relationer, ägnar sig mindre åt fri lek och får sämre språkutveckling och koncentrationförmåga. Trots det introduceras surfplattor från mycket tidig ålder i många förskolor.

Detta skärmexperiment måste få ett stopp. Slentrianmässig användning av surfplattor i förskolan måste bort; det är inte förskolans uppgift att ge tvååringar digital kompetens. Därför ser den här regeringen till att bryta med skärmhetsen och ta bort kravet på digitala verktyg i förskolan.

Herr ålderspresident! För att knyta ihop säcken: Kristdemokratisk barnomsorgspolitik syftar till att fler barn ska bli sedda och bekräftade samt kunna känna sig trygga i förskolan. Det lägger en grund som minskar risken för psykisk ohälsa längre fram i livet. Trygga barn är det som på allvar lägger grunden för ett tryggt samhälle och ett tryggare Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 43 DANIEL RIAZAT (V):

Herr ålderspresident! Jag vill börja mitt anförande med att säga att vi ska vara otroligt glada att vi kan stå här i dag och prata om den fantastiska förskoleverksamhet vi har i Sverige. Vi ska vara glada att våra barn har möjlighet att gå i en sådan fantastisk förskoleverksamhet. Så ser det inte ut i stora delar av världen; om vi exempelvis tittar på barnen i Gaza i dag

ser vi att de inte har möjlighet att gå i förskolan. På grund av Israels olagliga invasion och attacker gentemot civila har de knappt möjlighet att leva.

Herr ålderspresident! Alla barn ska kunna utvecklas utifrån de bästa förutsättningarna och sina egna behov. En bra förskola är minst lika viktig för barns utveckling som en bra skola. När vi nu befinner oss i en ekonomiskt orolig tid där vi ser hur kommunerna tvingas dra ned på resurserna till förskola och skola väljer regeringen och Sverigedemokraternas ledning att lägga fram en nedskärningsbudget som bara ger kommuner och regioner en tredjedel av vad de skulle behöva för att ens bibehålla dagens nivåer av kvalitet.

Man skickar också fram representanter som ska lägga ut dimridåer i form av påhittade fakta om genuspedagogik och barn med utländsk bakgrund. Detta görs helt enkelt för att skapa konflikter som inte existerar, i syfte att flytta debattens fokus från det viktiga: att man genomför en nedskärningsbudget och ser till att sälja ut den svenska välfärden och förskolan för att ett fåtal privata ägare ska kunna berika sig.

För Vänsterpartiet är det viktigt att värna barnen. Rätten till en bra förskola för alla barn är en självklarhet. Bra barnomsorg är också en förutsättning för att kvinnor och män ska kunna förvärvsarbeta på lika villkor. Här måste vi ju säga att vi inte har varit överens om detta rent historiskt – på den tiden som högern pratade om att kvinnorna skulle befinna sig i köket slogs Vänstern, Socialdemokraterna och de gröna för att kvinnor skulle ha samma rättigheter som män.

Inom förskolan löper personalen större risk att drabbas av stressrelaterade sjukdomar jämfört med andra yrkesgrupper på arbetsmarknaden. Det riskerar att drabba barnens utveckling. Barn har rätt till en bra förskoleverksamhet, och personalen har rätt till en god arbetsmiljö. Därför vill vi från Vänsterpartiets sida se en hårdare reglering av kvaliteten i förskolan. För att motverka ogenomtänkta nedskärningar föreslås i Vänsterpartiets budgetmotion också mer pengar till kommunerna.

Många anställda inom förskolan mår inte bra, och många vittnar om en pressad situation. Stora barngrupper och alltför få kollegor leder till en stressad arbetsmiljö.

Storleken på barngrupperna är en av de faktorer som påverkar både barn och personal. Skolverket har riktlinjer för barngruppsstorlek som bygger på samlad internationell och nationell forskning. Denna forskning visar på flera fördelar med mindre barngrupper, bland annat att det leder till bättre miljö med lägre ljudnivå och att det gynnar barns lärande.

Vi från Vänsterpartiet anser att dessa riktlinjer är bra, men eftersom det inte finns någon reglering – det vill säga lagar – för hur stora barngrupperna får vara överskrids antalet på många håll. Utvecklingen går tyvärr åt fel håll.

I Norge såg man samma utveckling och valde 2018 att lagstifta om barngruppernas storlek. Detta är den väg som Vänsterpartiet vill gå. I Norge kan man se att lagen har fått önskvärd effekt och att personaltätheten har ökat. För att Sverige ska komma till rätta med bemanningen i förskolan och ge alla barn en bra start i livet vill Vänsterpartiet att Sverige följer Norges exempel. Vänsterpartiet menar därför att regeringen bör återkomma med förslag på reglering avseende barngruppernas storlek i förhållande till antal pedagoger. Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 6.

Herr ålderspresident! De senaste åren har förskolan påverkats av en rad saker. Barnkonventionen har blivit svensk lag, och vi har också gått igenom en fruktansvärd pandemi. Detta har visat oss vad det innebär och hur viktigt det är att vi har både en förskoleverksamhet och barnomsorg som fungerar för alla och en flexibel barnomsorg som tar hänsyn till att människor har olika arbetstider. Under pandemin kunde vi se hur mycket barnomsorg på obekvämt arbetstid betydde för de berörda barnen i de kommuner där detta fanns och hur mycket det betydde för att upprätthålla vår välfärd, bland annat inom sjukvården.

Sammantaget gör de problem som vi ser i dag i den svenska förskolan att en förskolekommission behöver tillsättas. En sådan kommission borde få i uppdrag att göra en nulägesanalys och ta fram förslag i syfte att öka kvaliteten och likvärdigheten i förskolan i framtiden. Vad jag minns har borgerliga partier som Moderaterna tidigare varit för en förskolekommission och själva föreslagit detta, men av någon märklig anledning väljer de nu att inte ställa sig bakom förslaget om en förskolekommission.

Fackliga organisationer som Kommunal och Sveriges Lärare är exempel på parter som tycker att det är särskilt viktigt att involvera personalen i förskolan i en sådan utredning. Även vi tycker att detta är otroligt viktigt. En politisk referensgrupp bör också knytas till denna kommission.

Herr ålderspresident! Andelen förskolor som drivs av vinstdrivande bolag ökar, och flera stora koncerner börjar ta sig in på det som tyvärr kallas för den svenska förskolemarknaden. Risken med detta, eller snarare något vi vet med säkerhet, är att de oseriösa aktörerna kommer att bli fler och att vinstjakten kommer att sättas före barnens rätt till en bra förskola. Vi har sett de fruktansvärda konsekvenserna av detta i grundskolan och gymnasieskolan, och vi ser hur det får allt större negativa konsekvenser för den svenska förskolan. Det är dags att sätta stopp för detta. Därför menar Vänsterpartiet att det bör införas ett vinstförbud och att aktiebolag inte ska tillåtas att bedriva förskoleverksamhet.

Som jag nämnde tidigare har många människor obekvämt arbetstid och arbetar på kvällar, helger och nätter. I dag har föräldrar inte någon automatisk rätt till barnomsorg på dessa tider – i stället är det upp till varje kommun att avgöra om det ska erbjudas. Från Vänsterpartiets sida menar vi, med anledning av det jag anförde tidigare, att det är viktigt att i lag reglera att samtliga kommuner ska ha förskoleverksamhet på obekvämt arbetstid. Vi menar att regeringen bör utreda möjligheten till en sådan lagstiftning.

Herr ålderspresident! Jag vill avsluta med att säga att den viktigaste frågan utöver barngrupperna är att få bort marknadens intressen från den svenska förskolan och att se till att syftet med förskolan, som är till för barnen, uppfylls. Detta kan inte göras när aktiebolag finns representerade i Sveriges riksdag och i denna regering. Därför behöver vi både få ut aktiebolagen ur den svenska förskolan och få ut den här regeringen ur Rosenbad.

Anf. 44 ANNA LASSES (C):

Herr ålderspresident! Ganska ofta får jag känslan att de villkor vi ger våra förskolepedagoger ungefär motsvarar att vi först utbildar en person till trädgårdsmästare och sedan placerar personen mitt i öknen, mil från

närmaste oas, med en hink vatten och en fröpåse och säger: Var så god – ditt uppdrag är att odla en trädgård!

Det mest förvånande är att en ganska stor del faktiskt lyckas. Detta är såklart bra för de barn som hamnar hos trädgårdsmästare med superhjältkrafter, men det är inte rimligt och definitivt inte hållbart.

Konsekvenserna av detta ser vi alltför ofta med barn som längre upp i åldrarna inte klarar skolan, blir hemmasittare och hamnar i utanförskap. Det börjar i förskolan. Det är där möjligheterna är som störst att lägga grunden för individen. Det är där vi har möjlighet att upptäcka vilka som behöver stöd när hemmet inte fungerar. Det är där vi har möjlighet att ge barn det språk som behövs för att komma in i samhällsgemenskapen. Det är dit barnen kommer fulla med energi och lust att lära. Det är i förskolan vi bland annat kan bygga bort utanförskapet.

Det är därför extra allvarligt att vi kan konstatera att de anställdas utbildningsnivå är lägre och att många i personalen saknar tillräcklig kunskap i svenska i de områden där de mest utsatta barnen bor. Det är också där barnens frånvaro är som högst, vilket gör det svårare att ge barnen den utbildning de har rätt till.

I debatten hörs ibland att förskolan inte är till för de anställda utan framför allt för föräldrarna. Låt oss en gång för alla slänga detta påstående i soporna! Förskolan är först och främst till för barnen. Det är de som ska få en utbildning. Omsorgsbiten är viktig. Den är en förutsättning för att föräldrar ska kunna arbeta, men huvudfokus får inte ligga där. Det är väl knappast någon som säger att skolans lägre årskurser, för barn mellan sju och nio år, är till för föräldrarna. Låt oss se förskolan för vad den är: utbildning för våra yngsta medborgare.

För att våra barn ska få den utbildning som de har rätt till måste pedagogerna i förskolan få rätt förutsättningar att göra sitt jobb. Även superhjältar kan bli utbrända; det vet vi ju. Vi vet att det krävs utbildad personal, men andelen anställda som är utbildade förskollärare varierar kraftigt över landet och mellan huvudmän – från 13 till 75 procent. Ungefär en tredjedel – lite beroende på hur man räknar – av förskollärarna och barnskötarna saknar fortfarande den utbildning som borde krävas.

Regeringen talar visserligen om att möjliggöra vidareutbildning, men de resurser som erbjuds är alldeles för små. Med de riktade bidrag som ofta ges krävs det dessutom nästan en magister i administration för att huvudmän och kommuner ska söka bidragen.

Bristen på utbildade förskollärare och barnskötare är ett känt faktum. Det finns dessutom en ganska märklig syn på vad som krävs för att få kalla sig barnskötare. Ibland används titeln för korta utbildningar i arbetsmarknadsåtgärds syfte, vilket får till följd att relativt oerfaren personal med bristande kunskap om vad arbetet egentligen innebär anställs i våra förskolor. Centerpartiet kräver därför en uppgradering av barnskötaryrket med en standardisering av grundutbildningen för barnskötare, så att det blir tydligt vad som egentligen ska krävas för att man ska få använda den titeln.

Det viktigaste och mest grundläggande i barns utbildning är språket. Det borde därför vara en självklarhet att varenda kotte som arbetar med barn i förskolan har tillräckliga kunskaper i det språk som krävs för att få tillgång till samhället. Detta är också skälet till att vi i Centerpartiet kräver tillräckliga kunskaper i svenska hos dem som arbetar med barn i förskola och pedagogisk omsorg.

Jag ska återvända till våra trädgårdsmästare med superhjältekrafter. Rätt utbildning och kunskaper i svenska är en bra start. Men det räcker inte. Personaltätheten är sedan länge den absolut största utmaningen för många huvudmän. Och det kostar pengar. Det är pengar som vi som makt-havare på alla nivåer helt enkelt måste se till att de finns. Man kan effektivisera på många olika sätt. Men personaltäthet kostar, för antalet barn är vad det är.

Är det inte lite märkligt att vi har en riktlinje som säger att vi bör ha 6–12 barn i grupper för barn mellan ett och två år och sedan en riktlinje som säger att vi bör ha 9–15 barn i grupper för barn mellan tre och fem år? Sedan när man tittar på hur det faktiskt ser ut ligger snittet över riktlinjen för båda dessa grupper. Det hade kanske varit okej om personaltätheten hade kompenserat för det. Men det gör den inte. Den ligger på genomsnittet 5,1. Om vi hade följt riktlinjerna som jag just har talat om hade siffran legat på under 4.

Vad betyder egentligen 5,1 barn per personal ute i verksamheten? Den som går ut i verksamheten upptäcker snabbt att det alltför ofta betyder att man försöker att prioritera småbarnsgrupperna och hålla nere dem så att det är ungefär 12–14 barn med tre personal. Men grupperna för tre- till femåringar får ofta växa till lite större grupper på ibland 22–24 barn, fortfarande med tre personal. Det innebär att vi i verkligheten har en personaltäthet på 7–8 barn per personal.

Hur många här inne tror att det är hållbart att ansvara för 7–8 tre- till femåringar under en längre tid, och att alla dessa barn får den uppmärksamhet och det stöd som de behöver och den utbildning som de har rätt till?

Nu går barnkullarna tillfälligtvis ned. Då hade man haft möjlighet att ”automagiskt” öka personaltätheten genom att låta personalen vara kvar fastän barnantalet minskar. I stället ser vi att det sker nedläggningar och sammanslagningar av förskolor.

Det här är några av skälen till att Centerpartiet satsar betydligt mer än regeringen på barns utbildning. Förutom det som regeringen satsar lägger vi 5 miljarder, noga räknat. Det är då till hela skolan, bör tilläggas, från förskola upp till högstadiet. Men det är betydligt mer än noll.

För övrigt: Vad gör egentligen regeringen? Det är väldigt tyst om förskolan i debatten, förutom om skärmar som vi har pratat om. Man köper in böcker. Det är naturligtvis jätteviktigt. Men med tanke på det jag nu lyft fram är det knappast böcker som är den stora lösningen på förskolans stora utmaningar.

Summan av kardemumman är att vi vill att regeringen tillsätter en utredning om förskolan med uppdrag att göra en grundläggande genomgång av faktiska förutsättningar för en hållbar och likvärdig förskola utifrån skollag och läroplan. Utredningen behöver bland annat titta på barngruppers storlek, personaltäthet, resurstilldelning, barn i behov av särskilt stöd samt förutsättningar för flerspråkiga barns lärande.

Vi anser inte att den utredning som gjordes för några år sedan är tillräcklig, inte minst då den inte ordentligt tittade över resurstilldelningen. Vi anser inte heller att man bör avvakta Riksrevisionens granskning av förskolans kvalitet, då det knappast är någon rocket science vad den kommer att peka i för riktning.

Utredningen behövs nu. I väntan på den behövs betydande resurser som inte är öronmärkta till vissa specifika inriktningar, som till exempel böcker, utan där kommuner och huvudmän kan lägga pengarna där de behövs bäst i just deras förskolor. Det kommer i nio av tio fall att bli mer personal och vidareutbildning.

Med detta säger jag tack för mig. Jag yrkar bifall till vår reservation nummer 2 i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 12 Gymnasieskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU12
Gymnasieskolan
föredrogs.

Anf. 45 FREDRIK MALM (L):

Herr ålderspresident! Vi har nu att debattera gymnasieskolan. Det är diverse motioner som har lämnats in under den allmänna motionstiden i höstas som utskottet sedan har berett.

För inte så länge sedan, faktiskt bara för några veckor sedan, gjorde Sveriges niondeklassare sina val till gymnasiet. Det är i gymnasiet de kommer att ha valt inriktning och spendera en väsentlig del av ungdomen och tonåren. Gymnasiet är en väldigt viktig del av det svenska skolsystemet. Vi måste se till att den gymnasieskola som varje ny årskull möter är lite bättre för den än den var för den som kom året innan och året dessförinnan.

Herr ålderspresident! Tyvärr ser vi i dag inget mindre än en kunskapskollaps i Sverige. Förra årets resultat i Pisamätningen var katastrofala. Det var det största tappet i kunskapsnivåer vad gäller läsning och matematik sedan bottenåret 2012. Ungefär 15 procent av alla som i dag går ut grundskolan saknar behörighet att gå ett nationellt program på gymnasiet. De siffrorna har dessutom varit på dessa nivåer under många år.

Herr ålderspresident! Lösningen på den här utmaningen är inte att sänka kraven eller att ta bort betygen. Lösningen är att höja ambitionerna i grundskolan, öka insatserna för teoretiska baskunskaper, öka studieron och få lugn och ro i skolan och att bland annat sätta in stödinsatser tidigare för de barn som behöver det.

Barn och unga spenderar dessutom alltmer tid vid skärmar och plattor och allt mindre framför böcker och pärmar. Detta har också bidragit till den försämrade läsförmågan. Det är tydligt och direkt tragiskt att vi har blivit ett bildningsland där färre kan läsa och ett land byggt av ingenjörer där färre kan räkna ordentligt. Mindre skärmtid i skolan och mer ordning och reda i skolan är oerhört viktiga frågor för att vända utvecklingen i svensk skola och svensk gymnasieskola. En gymnasieskola av hög kvalitet ger alla elever en chans att utvecklas och öppnar nya vägar i livet.

Herr ålderspresident! I gymnasieskolan ska man klara av mer avancerade moment, och det egna ansvaret ökar. Man förbereds för högre studier eller för arbetslivet. Många elever har kommit till Sverige de senaste åren. De behöver snabbt lära sig svenska genom till exempel språkintrouktion

för att sedan kunna läsa ett nationellt gymnasieprogram. Det behöver självklart också göras andra insatser för att så många som möjligt så snabbt som möjligt ska kunna lära sig svenska språket och bättre kunna komma in i samhället.

Herr ålderspresident! Gymnasieskolan är ett väldigt brett område. Det gör att allting inte tas upp i anförandena. Det styrs lite mer av vilka motio-
ner som behandlas i betänkandet.

Jag ska resonera lite om ett område. Det gäller de praktiska programmen på gymnasiet, yrkesprogrammen. De är lika viktiga som de teoretiska programmen. Men det har under lång tid i Sverige funnits en attityd att de teoretiska utbildningarna är lite finare och lite viktigare än de praktiska utbildningarna.

Vi har också sett att söktrycket har varit för lågt till yrkesprogrammen på gymnasiet. Det är egentligen bedrövligt. Det är olyckligt eftersom vi samtidigt ser ett stort behov av framtida yrkesutbildad arbetskraft inom en rad branscher. Förhoppningsvis kan övergången till att högskolebehörighet ska vara norm för yrkesprogrammen öka söktrycket, men det är ingenting som vi vet ännu. Det kommer att ta ytterligare tid innan sådana eventuella trender går att se.

Vi ser i dag ett stort behov av yrkesutbildad arbetskraft. Det handlar om både gymnasial yrkeskompetens och eftergymnasial yrkeskompetens. Skolverket har i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag som stöd för huvudmännens planering, dimensionering och erbjudande av utbildning.

Om man vill öka andelen elever som läser på yrkesprogram innebär det givetvis en förändrad dimensionering av gymnasieprogrammen, hur många som ska läsa varje program och så vidare. Det handlar också om att göra programmen mer anpassade så att de leder till att fler elever kan gå direkt till jobb. Det är i grund och botten vad det handlar om.

Jag hoppas verkligen, herr ålderspresident, att fler ungdomar väljer yrkesprogrammen. Samtidigt tror jag att det finns en del andra faktorer än dimensionering som påverkar valen, till exempel ungas attityder, som har förändrats över tid, och en allt bredare medelklass i hela västvärlden – en process som har pågått under tiotals år. Det handlar också om yrkesutbildningarnas kvalitet och tillgänglighet. Om man till exempel måste åka väldigt långt för att läsa ett yrkesinriktat program kan intresset för att söka det minska.

Därtill, herr ålderspresident, kommer de som läser på gymnasiet i dag att vara ute på arbetsmarknaden en bit in på 2070-talet. Under den tiden kommer arbetsmarknaden givetvis att förändras mycket, och individer förändras också. Man byter jobb och bransch, tar en ny bana i livet, gör nya vägval, flyttar och så vidare.

Vi ska inte hamna i en situation där vi stirrar oss blinda på vissa för-
mågor eller där vi dimensionerar utbildningen för hårt utifrån kortare arbetsmarknadsprognoser. Det finns andra värden också, vill jag som liberal säga – förkovran, bildning, lärande med mera.

Andra delar av utbildningssystemet är dessutom minst lika viktiga när det gäller yrkeskompetensen. Det handlar inte minst om yrkeshögskolan, som riktar sig till äldre personer eller i alla fall, för att uttrycka mig mer korrekt, till personer som är äldre än de som går på gymnasiet. Vi har också omställningsstudiestödet, vuxenutbildningen, det livslånga lärandet och så

vidare. Det är oerhört viktigt för att vi dels ska ge individer möjlighet till omskolning och nya kompetenser, dels ska kunna matcha bättre mot arbetsmarknadens behov.

Avslutningsvis, herr ålderspresident, är det väldigt viktigt med tidigare insatser. Om grundskolan brister i sitt kunskapsuppdrag försämras kvaliteten på gymnasiet, och om gymnasieskolan inte klarar sitt kunskapsuppdrag försämras kvaliteten och nivån på utbildningen på våra universitet och högskolor. Vi behöver fler ingenjörer i Sverige. Den resan börjar inte på gymnasiet, utan den börjar långt tidigare i skolsystemet.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 46 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr ålderspresident! Fredrik Malm säger i sitt anförande att det är djupt problematiskt att söktrycket till yrkesprogrammen har gått ned, alltså att efterfrågan på yrkesutbildningar är för låg bland våra gymnasiesökande. Då vaknar direkt frågan hos mig: Vad tänker Fredrik Malm göra åt detta?

Han rabblade upp saker som har gjorts, det vill säga att återinföra högskolebehörigheten, men söktrycket till yrkesprogrammen störtade ju efter att den förra liberala utbildningsministern avskaffade högskolebehörigheten på yrkesprogrammen. Det finns en mycket tydlig tröskel när söktrycket i yrkesprogrammen började sjunka och reformen gjordes.

Sedan föreslog vi att högskolebehörigheten skulle återinföras 2018, men det förslaget röstade Fredrik Malm och hans kompisar på den sidan ned. Sedan föreslog vi det igen 2022. Då röstade Fredrik Malm nej, men tillräckligt många av hans kompisar röstade ja för att det skulle gå igenom.

Nu har vi alltså återigen högskolebehörighet som norm på yrkesprogrammen, vilket kommer att öka söktrycket till dessa utbildningar – var så säker! Detta är dock på intet vis Fredrik Malms eller Liberalernas förtjänst, för de har röstat nej varenda gång de har fått chansen.

Fredrik Malm nämnde dimensionering och planering och även en bättre utformning i enlighet med arbetsmarknadens behov. En sådan reform röstades också igenom i denna kammare 2022, men Fredrik Malm och hans partikamrater röstade emot den. Den fråga som kvarstår och som ekar i denna sal är: Vad vill Liberalerna göra för att stärka yrkesprogrammets attraktivitet?

(Applåder)

Anf. 47 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr ålderspresident! Svenskt Näringsliv gjorde en analys för ungefär två år sedan, om jag inte minns fel, utifrån arbetsmarknadens prognoser och vilka kompetensbehov deras medlemmar, alltså företagen, upplevde att de hade framöver. Bedömningen och slutsatsen var att i grund och botten behöver fyra av tio gymnasieelever i varje årskull läsa ett yrkesprogram på gymnasiet, men i dag är det lite mer än 30 procent som gör det. Det är för få, i alla fall för att tillgodose de behov som svenska företag har av att anställa personer.

När det gäller frågan om högskolebehörighet kan man, när man lyssnar på Socialdemokraterna, tro att det är någon sorts mirakelmedicin för att lösa detta. Det är jag inte lika säker på, herr ålderspresident, och det är

detta jag resonerar om. Jag tror nämligen på den lite gammalmodiga uppfattningen att man kan resonera lite, ha två tankar i huvudet samtidigt och inte vara helt tvärsäker i precis alla lägen.

Det finns nämligen ett subjekt i detta sammanhang, och det är de ungdomar som ska välja ett gymnasieprogram. De är inte alltid superintresserade av att välja ett visst program bara för att politiker anser att de borde det. Det är därför jag menar att dimensioneringen behövs. Det är klart att det är så. Vi ser problematiken, men det är inte nödvändigtvis så att just den förändringen kommer att bli den superkur som en del tycks tro.

Liberalerna står bakom det som nu gäller, och vi har inte för avsikt att ändra den ordning som nu har slagits fast.

Anf. 48 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Fredrik Malm, för intygandet att ni inte har för avsikt att ändra på ordningen – det tycker jag känns betryggande. Men ta inte åt dig äran för reformer som du själv har suttit i kammaren och röstat nej till! Det tycker jag är fräckt.

Den tredje saken som Fredrik Malm tog upp när det kommer till yrkesprogrammets attraktivitet är attityderna, och där pratade han om ungdomar som subjekt. Det var ju just ungdomar som subjekt som gjorde att söktrycket föll när högskolebehörigheten togs bort från yrkesprogrammen, för ungdomarna förstår att det leder till fler utgångar om man har högskolebehörighet med sig. Det var därför söktrycket sjönk när denna möjlighet togs bort.

Fredrik Malms enda idé för att öka yrkesutbildningars attraktivitet är att införa tvååriga yrkesprogram som ingen arbetsgivare efterfrågar och som kommer att leda till återvändsgränder. De kommer inte att vara attraktiva att välja för ungdomar som förstår att man behöver många alternativ när man går ut gymnasieskolan. Ju fler alternativ man har, desto starkare ställning kommer man att ha på arbetsmarknaden. Ungdomar som subjekt förstår detta.

Det här sättet att se på barns och unga människors möjligheter påverkar deras attityder till yrkesutbildning. Fredrik Malm behöver ta sitt ansvar för dessa attityder.

Anf. 49 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr ålderspresident! Till att börja med har jag inte tagit åt mig äran för någonting. Jag har sagt att jag, liksom jag tror att vi alla gör, hoppas att just det faktum att högskolebehörighet nu ska bli norm även för yrkesprogrammen ska leda till att fler söker dessa program. Det är väl jättebra om fler gör det.

Därefter, herr ålderspresident, problematiserade jag frågan lite i mitt anförande, vilket man kan läsa i protokollet sedan, för frågan är inte, menar jag, så binär eller svart eller vit som Linus Sköld och Socialdemokraterna vill göra den till.

Om vi nu ska tala om ansvar: Socialdemokraterna heter ju inte bara Socialdemokraterna, utan de heter Socialdemokratiska arbetarepartiet. Man kallar sig alltså för ett arbetarparti, men man har systematiskt under efterkrigstiden och under tiotals år nedvärderat praktiska yrkeskunskaper. Man har bidragit oerhört mycket, menar jag, till att bilden av yrkes-

programmen har varit att dessa program inte är lika viktiga som de teoretiska programmen. Jag beklagar verkligen det.

Alla, herr ålderspresident, vill inte bli akademiker. Alla kan inte heller bli det. Framför allt ska inte alla bli det, för då kommer det här samhället att fullständigt duka under.

Socialdemokraterna har ett stort ansvar för att såväl lärarnas och svensk skolas status som kunskapsresultaten har fallit men särskilt för att man har bidragit till en nedprioritering och en nedvärdering av de yrkesinriktade programmen i svensk gymnasieskola. Det är den utvecklingen vi nu måste vända.

(Applåder)

Anf. 50 LINUS SKÖLD (S):

Herr ålderspresident! I dag behandlar vi ett antal motionsyrkanden om gymnasieskolan. Gymnasieskolan är avgörande för den enskildes möjlighet till egen utveckling och förkovran, för den enskildes möjlighet till inträde på arbetsmarknaden och för kompetensförsörjningen i näringsliv och offentlig sektor.

Vi behöver få åtgärder på plats som gör att alla elever tar sig in på gymnasieskolan och att alla elever också tar sig igenom gymnasiet. Vi har inte råd att fortsätta slå ut uppväxande generationer av ungdomar från fortsatta studier och en rak väg till arbetsmarknaden. Det är därför vi socialdemokrater har landat i att ett obligatoriskt gymnasium vore en önskvärd väg framåt – en förlängd skolplikt till 18 år.

Under våra år vid makten gjorde vi stora och viktiga reformer för att förbättra gymnasieskolan och göra upp med några av de problem som Liberalerna ställde till med sist de chefade på Utbildningsdepartementet. Vi återinförde högskolebehörigheten på yrkesprogrammen. Vi fick till reformen om att införa ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola. Vi startade försöket med branschskolor och byggde yrkespaket som kan användas på introduktionsprogrammen för att stärka yrkesutbildningar. Vi drev igenom reformen om hur gymnasiala utbildningar ska planeras och dimensioneras för att bättre möta arbetsmarknadens behov.

Det är vår uppfattning att regeringen kom till dukat bord och kunde gå vidare med förstärkningar av dessa reformer. Man kunde ha breddat utbudet av yrkespaket. Man kunde ha justerat regleringen av branschskolorna så att det försöket kunde permanentas. Inte minst kunde man ha tagit nästa steg för en mer ändamålsenlig planering och dimensionering av gymnasiala utbildningar.

Regeringen gjorde inget av detta. Den rev snarare ned det dukade bordet. Den enda ambition vi hittills sett är att införa tvååriga yrkesutbildningar som ingen efterfrågar och att döda försöket med branschskolor utan att ha någon egen lösning på hur man ska lyckas med kompetensförsörjningen i smala branscher.

Herr ålderspresident! Gymnasieskolan är inte bara en kompetensförsörjningsmaskin utan också en bildningsinstitution. Konst och estetik är inte bara utsmyckning och någonting vackert utan också vägar till kunskap och bildning. Alla borde få tillgång till estetiska uttryck och intryck.

Precis som med högskolebehörigheten på yrkesprogrammen har högerpartierna röstat ned vårt förslag om att återinföra estetiskt ämne på alla nationella program. I samma andetag som man avskaffade högskolebehö-

righeten på yrkesprogrammen avskaffade samma liberala utbildningsminister det estetiska ämnet på gymnasiet. I samma reformpaket som högskolebehörigheten – som röstades ned – låg förslaget om att återinföra estetiskt ämne, som därmed också röstades ned.

Vi socialdemokrater står fortfarande upp för att gymnasiet borde vara en bildningsinstitution och att estetiska uttryck och intryck hör ihop med att bilda sig. Därför borde estetiskt ämne ingå i de nationella programmen.

Sammanfattningsvis, herr ålderspresident: Fler måste ta sig in på gymnasiet. Fler måste ta sig igenom gymnasiet. Det är viktigt för den enskilde, som då kan få ett arbete, men det är också en viktig delösning på arbetskraftsbristen. Gymnasiet borde göras obligatoriskt och skolplikten förlängas. En socioekonomisk viktning av resurserna till gymnasieskolan borde införas. Det saknas helt i dag. Gymnasieskolans kapacitet, både som bildningsinstitution och som kompetensförsörjningsinrättning, behöver förstärkas.

Vi står bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nummer 1.

(Applåder)

Anf. 51 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr ålderspresident! En gymnasieutbildning är den bästa försäkringen mot arbetslöshet och utanförskap. Sverige har lägst tillväxt i EU. Det måste vi ändra på. Samtidigt som ekonomin nu är i lågkonjunktur och arbetslösheten ökar finns det många lediga jobb.

Arbetsmarknadens matchningsproblem handlar i första hand om att arbetslösa – dessutom långtidsarbetslösa – saknar utbildning och tillräckliga språkkunskaper, men det handlar också om att utbildningen inte matchar arbetsmarknadens behov. Skattepengar ska såklart inte utbildas till arbetslöshet.

Arbetsgivarnas efterfrågan på gymnasial yrkeskompetens har ökat kraftigt det senaste decenniet. I flera branscher har den fördubblats. Det är därför betydelsefullt att Sverige nu har den kanske mest yrkesutbildnings-tillvända regeringen någonsin.

Dagens debatt handlar inte om utbildning för vuxna. Därför ska vi inte diskutera hur yrkesutbildningen för vuxna nu byggs ut med ett helt Alvesta, min och ålderspresidentens grannkommun. Vi ska inte diskutera de 16 500 nya statligt finansierade platserna på yrkesvux eller de 3 000 nya platserna på yrkeshögskolan redan nästa år. Vi ska snarare, herr ålderspresident, diskutera det som lite slarvigt kallas gymnasial yrkeshögskola och som nu ska genomföras som en pilot för att hantera problem med bristyrken där det är svårt att få tillräckligt stor volym lokalt. Det svarar delvis upp mot vänsteroppositionens efterfrågan på en hantering av frågan om branschskolor. Fler åtgärder ska presenteras av en utredning senast i november. Det utgår jag från att vänsteroppositionen känner till.

Herr ålderspresident! Gymnasieskolan behöver en ordentlig alla-ska-med-reform. Tidöavtalet lägger en hoppfull grund för det. Just nu utreds en tvåårig yrkesskola som ett tredje spår på gymnasiet, utan krav på gymnasiebehörighet, som skulle ge ett snabbspår till jobb snarare än antingen en utbildning till högskolebehörighet eller i värsta fall ingen utbildning alls och ett snabbspår till arbetslöshet.

Yrkesskolan ska vara öppen för alla men vänder sig såklart särskilt till elever vars alternativ inte är ett treårigt, högskoleförberedande program utan snarare att inte gå gymnasiet alls. Yrkesskolan kan utöver det ersätta de måttligt framgångsrika introduktionsprogrammen helt eller delvis.

Yrkesprogrammets rekrytering och högskolebehörigheten var länge en het debatt, vilket några har berört här i dag. I den ena ringhörnan stod de som argumenterade för att få läsa yrkesprogram på grund av att föräldrarna avrådde, eftersom högskolebehörigheten inte var standard. I den andra ringhörnan stod de som kanske snarare argumenterade för att yrkesprogrammen var för lika de högskoleförberedande programmen och innehöll för mycket teori.

Den gången vann det förstnämnda gänget. Yrkesprogrammen fick högskolebehörighet som standard. Resultatet blev att de som läser på ett yrkesprogram läser mer än de som går på ett högskoleförberedande program. Det tål fortfarande att utvärderas.

Yrkesskolereformen, som vi nu förbereder, innebär att man inte längre behöver välja mellan de två alternativen. Det kommer att på ett tydligt sätt finnas ett spår med yrkesprogram som ger högskolebehörighet, som inte behöver skrämja de där föräldrarna som kanske har lite dålig koll på arbetsmarknadens egentliga efterfrågan eller hur det svenska omställningssystemet ser ut. Dessutom blir det ett spår med en yrkesskola som rustar direkt för arbete och som kan få fler att skaffa en gymnasieutbildning. Varför ska man egentligen välja när man kan få båda, herr ålderspresident?

Nu kommer kanske den socialdemokratiska ledamoten Linus Sköld att begära ordet och upprepa sina anklagelser mot min liberale kollega Fredrik Malm om att det är fräckt att uppskatta reformer eller beslut som man vid något tillfälle har röstat emot.

Herr ålderspresident! Detta är inte en försvarsdebatt. Därför ska vi inte prata om hur fräck Linus Sköld i så fall måste tycka att hans egen partiledares debattartikel i DN är om att man plötsligt är väldigt för Nato. Det är väl något som vi kan tänka oss att man alldeles nyligen inte direkt omfattade. Det skulle i så fall också kunna vara fräckt.

Kanske kan det vara så att man ändrar sig? Kanske kommer man på att något som någon annan någon gång har tänkt inte är så dåligt utan kan bli bra? Att vi både har högskolebehörighet som standard på de vanliga yrkesprogrammen och nu är riktigt nära ett Natomedlemskap är just bra sådana saker, tänker jag.

Yrkesskolan kommer att rusta fler mot utanförskap. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering har dessutom visat att inte bara att klara gymnasiet har positiva effekter för att rusta mot arbetslöshet och kriminalitet. I vissa fall kan det faktiskt räcka att gå i gymnasiet, eftersom man är på en meningsfull plats och i en bra gemenskap.

Yrkesutbildning är nödvändigt för att stärka arbetslinjen. Dessutom sänker vi skatter, stramar åt bidrag, höjer krav på arbetslösa, skärper kontrollen av aktivitet och bidrag och satsar också på rätt stöd till arbetslösa och till unga för att de ska undvika att börja sitt vuxna liv i arbetslöshet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 52 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag kan inte motstå att begära replik när Oliver Rosengren kallar den här regeringen för den mest yrkesutbildningsvänliga regeringen genom alla tider, eller något åt det hållet.

Det började nämligen med stora neddragningar på möjligheterna att läsa på yrkesvux. De nominella tillskott som har gjorts i budgeten för innevarande år täcker inte ens neddragningarna som gjordes året innan, om man beaktar inflationen.

Detta gäller vuxenutbildning, och det skulle vi inte debattera, enligt Oliver Rosengren. Det gjorde han ändå. Därför tog jag mig friheten att svara på det.

Man fimpade också försöket med branschskolor utan att ha på plats en lösning för kompetensförsörjningen av plåtslagare eller distributionselektriker. Hur tänker Oliver Rosengren lösa det?

Man gör den här typen av förändringar och kommer sedan på att – rackarns också – det blev kasst. Då har man pajat kontinuiteten. Det gjordes i vårändringsbudgeten förra året. Man tog bort en massa pengar från vux och lade sedan tillbaka lite grann i vårändringsbudgeten. Men då blir det en ryckighet. De som ska utföra utbildningarna kan inte planera. Och då kan inte Oliver Rosengren stå här och säga att han företräder det mest yrkesinriktade regeringsunderlaget genom alla tider.

Slutligen säger Oliver Rosengren att det kan räcka att ha gått en gymnasieutbildning. Det tar jag som ett besked om att Oliver Rosengren biträder vår idé om obligatorisk gymnasieskola.

(Applåder)

Anf. 53 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr ålderspresident! Tack så mycket för frågorna, Linus Sköld!

När det gäller utbyggnaden av yrkesutbildning för vuxna adderas 16 500 platser till de befintliga platserna och ger 81 500 platser redan i år. Och till yrkeshögskolan adderas 3 000 platser i år och nästa år och 7 000 året därpå, vilket ger nästan 50 000 platser totalt. Det kommer att innebära att yrkesutbildningssystemet för vuxna är större än någonsin.

Inflationsberäkningen som du gjorde ska Socialdemokraterna vara glada för att man inte tillämpar på alla områden. Då skulle inga av era andra jämförelser stå sig.

Det du jämför med är en enskild topp under ett pandemiår då den socialdemokratiska regeringen tillförde kraftiga resurser till yrkesutbildningssystemet. Det var klokt och balanserat att göra, men det kan inte användas som referensår för den totala yrkesvuxnivån över tid.

Det avgörande problemet när det gäller yrkesutbildningen för vuxna är att den genomsnittliga nyttjandegraden för statsbidragen till yrkesvux sedan 2017 har varit 68 procent. Det innebär att var tredje tilldelad plats via statsbidrag inte använts. Det beror på att Socialdemokraterna kraftigt har motsatt sig att exempelvis ställa krav på att arbetslösa utan utbildning ska utbilda sig för att komma i arbete.

Det är saker som åtgärdas av den regering vi nu har. Det ska vi vara glada för. Det kommer nämligen att göra att människor inte kommer att behöva harva runt länge i arbetslöshet utan utbildning utan kan stärkas med utbildning som kan ta dem in på arbetsmarknaden och bli självförsörjande.

Nu är detta en debatt om vad vi ska göra för att unga genom utbildning ska undvika arbetslöshet. Det gör vi genom en rad olika reformer. Du frågade inte om dem. Jag hoppas att vi kan prata om dem också.

Anf. 54 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack för svaret, Oliver Rosengren!

De tillkommande 16 500 platserna på vux är jämfört med regeringens eget utvecklingsbesked från den föregående budgeten. Det är jämfört med planen, den nedskärning som låg i planen, i budgeten för 2023. Jämfört med den bygger ni ut.

Oliver Rosengren säger att det handlar om en enskild pandemitopp. När Stefan Löfven tillträdde som statsminister 2014 startade den socialdemokratiskt ledda regeringen det vi kallade Kunskapslyftet 2. Vi byggde successivt ut utbildningsplatser för vuxna i utbildningsformerna komvux, yrkeshögskola, folkbildning och akademi. 164 000 fler utbildningsplatser när vi frånträdde regeringsmakten än när vi tillträdde kan man inte kalla för en pandemitopp.

Det var ett strukturerat arbete. Vi förstärkte det förvisso som en reaktion på pandemin, för att människor som blev varslade eller permitterade skulle få tillfälle att utbilda sig. Oliver Rosengren står och nickar åt mig.

Vi är på väg in i en lågkonjunktur. Vi har stigande arbetslöshet. Vad gör den här regeringen? Man minskar på antalet utbildningsplatser. Är det klok konjunkturpolitik, Oliver Rosengren?

När det gäller ungdomsutbildningen bemötte Oliver Rosengren inte med ett ord mitt konstaterande att han måste biträda en obligatorisk gymnasieskola. Ska jag ta det som en bekräftelse på att han gör det?

(Applåder)

Anf. 55 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag får kanske ta tillfället i akt och påminna ledamoten Linus Sköld om att i den socialdemokratiska regeringens plan för åren efter pandemin fanns också en minskning av antalet platser inom yrkesvux, av det enkla skälet att man var medveten om att man tillförde särskilt mycket resurser under pandemin. Det är inget konstigt. Jag kritiserade inte det, utan att man som referensår för en jämförelse av hur yrkesvuxutbyggnaden ser ut i dag väljer ett enskilt år med kraftigt ökade nivåer jämfört med alla kringliggande år. Det blir inte helt rättvist.

Det stämmer inte att yrkesutbildningen för vuxna minskar. Den ökar tvärtom i år med ett helt Alvesta. Det är bra, inte bara för Alvesta som får fungera som exempel i riksdagens plenisal utan för att många arbetslösa nu kommer att få utbilda sig till arbete.

Ledamoten frågade om obligatoriskt gymnasium. Det jag argumenterade för var den alla-ska-med-reform som yrkesskolan innebär, det vill säga att man erbjuder ett öppet, tredje spår på gymnasiet för dem som inte har gymnasiebehörighet. Det är en stor sorg att många unga kommer ur grundskolan utan behörighet till gymnasiet, harvar runt i introduktionsprogram och därefter förväntas kunna ta sig in på ett nationellt program där de riskerar ett misslyckande.

Unga som redan riskerar att hamna i en svår situation behöver inte fler misslyckanden. De behöver en känsla av att lyckas och bli stärkta i skolan. Yrkesskolan kan fylla en sådan funktion på ett mycket träffsäkert sätt genom att snabbt rusta dem för arbetsmarknaden. På två år kan de komma ut till ett jobb, bidra till svensk tillväxt och sin egen framtid och stå på egna ben med egen försörjning. Det är ett av flera grunduppdrag för gymnasieskolan.
(Applåder)

Anf. 56 PATRICK RESLOW (SD):

Herr ålderspresident! Låt mig först yrka bifall till reservation 8.

I dag debatterar vi 57 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. I ärendet finns också ett stort antal yrkanden med förenklad beredning. Förenklad beredning innebär att yrkandena så sent som i fjor har behandlats, debatterats och beslutats om i kammaren, men återkommit – och då finns de inte med bland de 57 motionsyrkanden som vi de facto debatterar utan i en särskild bilaga.

För några veckor sedan deltog jag och säkert många av mina kollegor här i riksdagens projekt där vi gör skolbesök i valkretsen. Det var väldigt trevligt att vara ute och träffa gymnasieungdomar. Jag vill gärna skicka en hälsning till gymnasieskolan Gripen, Borgarskolan och Citadellsgymnasiet i Malmö som jag besökte. Det var särskilt intressant att se nyfikenheten och engagemanget hos gymnasieungdomarna. De ställde frågor och ville gärna lära sig mer om riksdagens arbete och om demokrati, och ställde också lite politiska frågor även om det inte var tänkt att vara så. Jag tycker att det är bra att man engagerar sig i politiska frågor på gymnasiet. Stort tack till er för det fina bemötandet!

Gymnasieskolan är viktig och har en nyckelposition i det svenska utbildningssystemet. Men det är också en sårbar position. Man ska leverera dels till universiteten och högskolorna, dels till arbetslivet, och är även helt beroende av vad som kommer ut från grundskolan i form av förkunskaper – alltså saker man själv inte kan påverka. Tre år är ganska kort tid, och om man då har mycket brister att jobba med blir det väldigt tungt. Vi får ändå säga att det går rätt bra för svensk gymnasieskola. Om man jämför lika med lika tillhör vi faktiskt toppen i världen. Det tycker jag är värt att nämna. Ibland – kanske alldeles för många gånger – målar vi ju allt i svart. Vi måste också lyfta upp det positiva.

Det är viktigt att gymnasieskolan aldrig förändras till att bli en reparationsverkstad för bristande förkunskaper. Det ska inte vara så att man kommer in på gymnasiet med bristande förkunskaper och börjar med att repetera det man borde ha gått igenom i grundskolan. Just därför är det glädjande att se att exempelvis ämnet matematik, där många elever har problem med de första kurserna 1a, 1b och 1c, sedan januari 2022 inte längre innehåller repetition av kunskaper på grundnivå. Det tycker jag är jättebra. Betygsutfallet har inte varit positivt, men det är principen som är viktig och inte vilket utfall man får. Det är viktigt att man i alla ämnen förutsätter att eleverna har en viss kunskap med sig och att det är utifrån de förkunskaperna man också börjar undervisa på gymnasieskolan.

Gymnasieskolans högskoleförberedande program ska präglas av mycket höga förväntningar och ett mycket högt studietempo. Gymnasieskolan är ingen förlängd grundskola och ska heller aldrig vara det. På de här programmen ska man förbereda eleverna för studier på högskola och universitet.

Lärosätena måste kunna lita på att de blivande studenterna har tillräckliga kunskaper för att även klara av universitetsstudierna på utsatt tid. Skulle vi införa en obligatorisk gymnasieskola är jag ganska säker på att den blir en förlängning av grundskolan i stället för att knyta gymnasieskolan närmare högskolan. Därför är det viktigt att den tydliga gränsen mellan grundskola och gymnasieskola finns.

De yrkesförberedande programmen måste utformas i nära samarbete med näringslivet och vara inriktade på de behov som arbetsmarknaden har på kort och lång sikt. Det ställer stora krav på utbildningarna att hänga med i utvecklingstakten.

Ett stort problem i gymnasieskolan har varit att alldeles för få elever har valt de yrkesförberedande programmen. Det har diskuterats här tidigare. Det finns flera skäl. Ett sådant är föräldrarnas många gånger felaktiga uppfattning om vad en modern yrkesutbildning är. De tänker sig att man utbildas till en gammal industri, men så är det inte. Vi som träffar företrädare för yrkesutbildningarna får väldigt tydligt klart för oss att de är mycket moderna. Det är något helt annat än hur det såg ut på 70-talet, men det går inte alltid hem i stugorna.

Ett annat problem är det ständiga fokuset på att alla elever ska läsa på universitet och högskola. De politiska signalerna måste förändras om vi ska kunna utbilda yrkesskickliga personer för vår framtida industri. Det har inte varit gynnsamt att skicka signalen att alla ska bli akademiker.

Elevernas rätt att komma in på sitt förstahandsval styr antagningsprocesserna i ett flertal kommuner. Det samhällsvetenskapliga programmet sväller trots att många elever som kommer in på det saknar förutsättningar och ibland även förmåga att studera på ett högskoleförberedande program. Här måste vi vara mycket hårdare med dimensioneringen av utbudet och se till att det blir betydligt bättre.

Vi är skeptiska till dimensioneringsförslaget som röstades igenom. Det är i det närmaste planekonomiskt, extremt byråkratiskt och väldigt snävt vad gäller tidsaspekten. Man tittar fem år fram i tiden, men behoven kanske är helt annorlunda om man tittar tio år fram i tiden. Då låser man fast sig. Man låser också fast sig i regionala planer, och det är nog inte bra för landet som helhet. Därför röstade vi emot. Jag har inget minne av att Liberalerna röstade emot den här dimensioneringen, men vi gjorde det. Jag nämner det som en upplysning till Linus Sköld.

Vi skulle gärna vilja se att man lägger större vikt vid att skolhuvudmännen ska ta större ansvar för att inte bygga ut de högskoleförberedande programmen utifrån antalet sökande. Vi har också framfört i vår reservation att vi tycker att det är ett stort problem. Den enda anledningen till att vi inte ställde oss bakom propositionen var egentligen att man fortfarande bedriver lokalpolitik när det gäller att starta gymnasieskolor. Vi tror inte att det är en bra modell att varenda liten kommun i Sverige ska ha sin egen gymnasieskola. Konkurrens om platserna är bra. Det gynnar kunskapsutvecklingen och i kombination med stärkt studie- och yrkesvägledning i grundskolan tror vi att det vore en bättre väg att gå.

Svensk skola måste också i högre utsträckning stimulera och tilltala de elever som är högpresterande. För ett litet, exportberoende land som Sverige är det viktigt att kunna behålla kompetens i landet. Många gånger får de här eleverna vänta in övriga elever, och de individuella anpassningar som finns är inte tillräckligt bra. Sverige har alldeles för länge haft fokus på det breda elevunderlaget och på elever som har svårt att hänga med. Alltför lite fokus har därmed riktats mot högpresterande elever.

Den tidigare regeringen valde att inte permanenta spetsklasserna eller ens ge besked om försöksverksamheten skulle fortsätta. Det var beklagligt, men nu ser Sverigedemokraterna och regeringen till att detta sker. Nödvändiga ändringar av skollagen kommer att göras för att permanenta och utveckla spetsklasser.

Sverigedemokraterna vill också se en modern och ny form av lärlingsanställning för att möta företagets behov av yrkeskunniga. Vi är såklart missnöjda med att Skolverket inte föreslog en radikal ändring av lärlingsutbildningen i det uppdrag man hade och som redovisades för snart tre år sedan. I stället för att skruva på de nuvarande systemen borde man rikta blickarna mot Danmark och Tyskland, där det bedrivs framgångsrika lärlingsutbildningar.

Vi vet att alltför många elever lämnar grundskolan utan behörighet till nationella program. För en del är det mindre kompletteringar som behövs, kanske i ett eller två ämnen som de saknar behörighet i, medan det för andra är betydligt större ansträngningar som krävs. För närvarande pågår förhandlingar mellan Sverigedemokraterna och regeringspartierna om införandet av en yrkesskola för att möta behovet hos dessa elever. Det ska vara ett tredje spår, som vi hört, till gymnasieskolan för de elever som först och främst inte har behörighet till ett nationellt program. Vi tror att det här är ett bra sätt, betydligt bättre än alla förslag om att exempelvis avskaffa F-gränsen och göra gymnasieskolan obligatorisk.

Sverigedemokraterna och regeringspartierna ser också över betygskriterier och betygssystem, inte minst mot bakgrund av att betygsinflationen är påtaglig. När lärosäten meddelar att förkunskaperna inte överensstämmer med de betyg som erhållits måste vi ta det på allvar. Det är viktigt att gymnasieskolorna står emot föräldradyck och även elevtryck när det gäller att sätta betyg och att skolorna sätter betyg som motsvarar de kunskaper som framgår av ämnesplanerna. Jag hoppas och tror att vi ska nå fram till en lösning som i alla fall bättrar situationen. Jag har dock ingen utopisk tanke om att detta kommer att bli helt perfekt, för vi har haft den här diskussionen sedan 70-talet.

Avslutningsvis, herr ålderspresident, vill jag slå ett slag för en av våra motioner. Den behandlar drogtester i skolan. Det är allvarligt att narkotikabruket har fått fäste i vårt land och att exempelvis bruket av cannabis är vanligt förekommande bland elever i gymnasiet. Drogtester i skolan borde göras omgående vid misstanke om drogpåverkan. På det sättet försäkras vi oss om att skolorna är drogfria och skapar ett positivt gruppträck till varför droger inte ska användas.

(Applåder)

Anf. 57 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr ålderspresident och Patrick Reslow! Jag tänkte prata en stund om den svenska arbetsmarknadsmodellen, som levererar och fungerar väl.

Men en förutsättning för att den svenska arbetsmarknadsmodellen ska fungera väl är att de som är aktörer inom den, det vill säga arbetsgivare och arbetstagare, förstår hur den fungerar. Av den anledningen fanns i ämnet samhällskunskap, ett gymnasiegemensamt ämne som läses av alla som går ett nationellt program, följande centrala innehåll: arbetsmarknad, arbetsrätt, arbetsmiljö, arbetsmarknadens parter och deras olika roller och betydelse för samhällsutvecklingen samt digitaliseringens påverkan på arbetsmarknaden.

Som jag nämnde i mitt anförande röstade vi igenom en stor reform av gymnasieskolan som innebar att den skulle bli ämnesutformad och att betygen skulle sättas på ämnen i stället för kurser. I december fattade regeringen beslut om ämnesplanen för samhällskunskap. Vad hände då med den här skrivningen, som pekade på att varenda elev som går igenom gymnasiet ska få kunskaper om arbetsmarknad, arbetsrätt, arbetsmiljö och arbetsmarknadens parter? Jo, den försvann ur ämnesplanen för samhällskunskap.

Patrick Reslow tillhör ett nära samarbetsparti till regeringen och har säkert varit involverad i beredningen av den nya ämnesplanen. Jag undrar därför om han kan redogöra för sin uppfattning. Tycker han att den svenska arbetsmarknadsmodellen är värd att bevara? Om så är fallet, varför tycker han då att den uppväxande generationen ska lämna skolan utan kunskaper om hur den svenska arbetsmarknadsmodellen fungerar?

Anf. 58 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar Linus Sköld för frågan. Jag kan börja med att säga att vi är helt överens när det gäller den ämnesutformade gymnasieskolan och ämnesbetyg. Vi har varit överens rätt länge. Från början pratade man om att man skulle införa ämnesbetyg i en kursutformad gymnasieskola. Jag hade faktiskt en diskussion med den tidigare skolministern i den frågan. Sedermera blev det dock så att vi även fick en ämnesutformning. Jag tycker att det är väldigt bra, för det skapar långsiktighet.

I de olika ämnesplanerna är det väldigt mycket som ska täckas in, och det gäller även ämnet samhällskunskap. Alla läser de programgemensamma ämnena, men det är inte så att man läser fördjupningar hela tiden. Det finns saker som är viktigare än andra. I dag har vi ett väldigt stort tryck på internationalisering och internationaliseringsarbete. Det handlar om de demokratiska processerna i form av hur riket styrs och hur man styrs i förhållande till andra länder.

Man kan alltid säga att den ena saken ska vara med och den andra inte. Det görs givetvis en avvägning av vad som är viktigt. Men bara för att man inte fokuserar på arbetsmarknadens parter tror jag inte att det inte kommer upp i någon undervisning. Det finns dock kanske andra aspekter i samhällskunskapen som är viktigare än hur man sätter löner och hur man samarbetar. Kanske handlar det mer om ett rent näringslivsperspektiv, som vi har saknat tidigare: hur näringslivet fungerar, hur näringslivet kan utvecklas och hur näringslivet skapar sysselsättning och liknande i landet. Det kan också exempelvis handla om hur Sverige ska arbeta i förhållande till de internationella institutioner och organisationer som också bereder vägen för arbetsmarknaden.

Anf. 59 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag noterar att Patrick Reslow tycker att kunskaper om arbetsmarknadens parter, arbetsrätt och arbetsmiljö inte är nog viktiga för att de ska finnas kvar i ämnet samhällskunskap.

Jag tänker mig att man behöver ta den enskilda tonåringens perspektiv. Den som lämnar gymnasieskolan är 19 år gammal i normalfallet. När man ska ta sitt första arbete på arbetsmarknaden – kanske har man haft sitt första sommarjobb redan under studietiden – behöver man känna till betydelsen av arbetstagares organisering och sina egna rättigheter på arbetsmarknaden gentemot arbetsgivaren, som ju sitter på makten eftersom den sitter på lönen. Den typen av upplysningar är det superviktigt att unga människor får.

Arbetstagares organisering är en del av den grundläggande demokratiska processen, vilken Patrick Reslow var inne på. Föreningsfriheten är en grundläggande demokratisk princip. Att fackföreningarna bygger på den principen är viktig kunskap för den enskilda tonåringen, som lämnar skolan och ska ut på arbetsmarknaden. För den som ska starta sitt eget företag och börja anställa folk är det otroligt viktigt att förstå vilka rättigheter man har som företagare men också vilka skyldigheter man har som företagare.

Patrick Reslow tycker att arbetslivskunskap är så oviktigt att man borde prioritera internationella organisationers arbete i stället. Internationella multilaterala organisationer brukar Sverigedemokraterna för övrigt vara emot på alla sätt. Varför Patrick Reslow skulle tycka att det är viktigare än arbetslivskunskap är för mig helt obegripligt. Men gör ett nytt försök, Patrick Reslow! Kanske du kan förklara så att jag förstår.

(Applåder)

Anf. 60 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr ålderspresident! Nu förstår jag var skon klämmer, då Linus Sköld i sitt andra inlägg nämner fackföreningar. Linus Skölds stora oro är att ungdomarna nu inte ska få någon information om att de verkligen ska gå med i facket och därmed gynna det socialdemokratiska partiet. Men jag ser det inte som skolans uppgift att säga till ungdomar att de ska gå med i facket.

Jag tycker också att det är en väldigt konstig och nedvärderande syn på gymnasieungdomar. Det är bildning vi ska ha. Linus Sköld brukar själv prata om vikten av bildning i skolan. Jag utgår från att en bildad person vet om vad det är för förutsättningar som gäller när man skriver på ett anställningsavtal. Jag tror att vi alla i någon situation har skrivit på ett anställningsavtal, även i ung ålder. Man vet om att det är arbetsgivaren som betalar och att det är vi som arbetstagare som har skyldighet att vara på plats och så vidare. Att organisera sig i en fackförening är inte någonting som är helt obekant för en 19-åring som går ut gymnasiet. Vill man engagera sig gör man det.

Problemet för Linus Sköld är att väldigt många ungdomar inte vill gå med i facket, och det är där skon klämmer. Då måste man använda utbildningsinstitutionerna till att få dem att göra det. Vi instämmer inte i detta.

Jag kan inte ställa frågor till Linus Sköld nu, eftersom han inte har fler repliker. Men det finns andra stora områden där det också har påtalats brister. Exempelvis är det många som upplever att de har för dålig kunskap om privatekonomi. Privatjuridik är inte heller något man lär sig i skolan.

Detta är inget som Linus Sköld bryr sig om. Men undervisning om hur elever ska gå med i facket är viktigare än något annat. Ibland är det bra att man är väldigt tydlig mellan raderna.

(Applåder)

Anf. 61 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Herr ålderspresident! Just nu och under de månader som har passerat och de kommande vårmånaderna snurrar många tankar kopplat till gymnasievalet i huvudet på Sveriges niondeklassare. Förutom att man själv ska bestämma sig eller har bestämt sig för vad man ska välja är också många runt omkring väldigt nyfikna – föräldrar, lärare, släkt och kompisar. Alla har vi väl någon gång tagit upp frågan om gymnasievalet när vi träffat en niondeklassare som vi behövt kallprata lite med.

Det är inte bara folk runt omkring som skapar stress kring gymnasievalet. Även omvärldsläget och det osäkra ekonomiska läget kan göra att valet känns särskilt viktigt för elevens framtid.

En förhoppning jag har, herr ålderspresident, är att många väljer ett yrkesprogram som ger en anställning, kanske redan dagen efter studenten. Att ha en yrkesutbildning ger goda möjligheter till ett bra jobb och en stabil inkomst, men det ger också självförtroende och självkänsla att vara utbildad till ett yrke.

Vi vet att Sverige står inför en kompetensbrist i många branscher, inte minst inom industri och hantverk. Inom dessa områden skulle det kunna skapas många fler jobb. Det finns stor potential för fler arbetstillfällen, men tyvärr väljer alltför få unga att gå ett yrkesinriktat program på gymnasiet. Att matchningen mellan arbetsmarknaden och de gymnasieutbildningar som elever väljer blir bättre är avgörande för att Sveriges konkurrenskraft och företagsklimat ska stå sig starka framåt. Den behöver alltså uppenbart förbättras.

Det finns flera grejer man kan nämna i detta sammanhang. Studie- och yrkesvägledarna är inte helt oviktiga i arbetet med att vägleda ungdomarna ut på arbetsmarknaden. Ibland tycks SYV:arnas roll uppfattas som att de ska ge eleven vägledning för att nå sitt drömyrke, oavsett hur realistiskt eller orealistiskt detta är eller hur förutsättningarna eller arbetsmarknadens behov ser ut. Så ska det inte riktigt vara, utan studievägledarna måste vara tydliga med hur det ser ut på arbetsmarknaden och vilka utbildningar som faktiskt leder till jobb och låta arbetsmarknadens behov spela en större roll. Detta skulle kunna leda ungdomarna mer rätt i det val de ska göra.

Arbetsmarknadens behov måste vara utgångspunkten även när det handlar om vilka utbildningar som erbjuds. Dimensioneringen behöver i högre grad styras av vad arbetsmarknaden önskar än av vad eleverna önskar. Detta arbete tror jag att vi behöver återkomma till och fortsätta att förfina och slipa på under många år framöver.

Det är också, herr ålderspresident, ett problem att många unga inte har någon tydlig uppfattning eller kanske rent av en felaktig uppfattning om vad det innebär att jobba exempelvis på en verkstad eller i en industri. Därför är det viktigt att man genom skolan får göra prao och studiebesök

på sådana arbetsplatser och får presentationer av företrädare för olika yrken. Här vilar också ett stort ansvar på branschen att vara tillgänglig, visa upp sig och se till att locka till sig ungdomar. Generellt sett behöver branschen vara med i så stor utsträckning som möjligt för att forma de praktiska utbildningarna så att de matchar arbetsmarknadens behov.

Det gäller också att de utbildningar som arbetsmarknaden behöver anpassas så att elever vill söka dem. Det behöver finnas utbildningar som fokuserar på yrkeskunskaperna, där elever som är skoltrötta i så stor utsträckning som möjligt kan välja bort de teoretiska ämnena och högskolebehörigheten så att de orkar fullfölja gymnasiet. Men det behövs också utbildningar för dem som mycket väl kan tänka sig att gå ett yrkesprogram men också vill ha högskolebehörighet.

Denna diskussion och balansgång har vi varit inne på tidigare i debatten. En förhoppning från Kristdemokraternas sida är att den numera införda förändringen när det gäller högskolebehörighet som norm ska innebära att fler söker sig till ett yrkesprogram. Det är också positivt för att det befäster att de höga förväntningarna blir norm i svensk skola – det tror jag är bra.

Fler behöver också ta sig igenom gymnasiet. Oavsett vilket program man väljer bidrar gymnasieåren och studierna då till kunskap och bildning som man har nytta av för sin egen personliga utveckling.

Jag skulle också avslutningsvis, herr ålderspresident, vilja nämna något om att det behöver finnas bra vägar in på arbetsmarknaden även för de elever som inte går ut grundskolan med tillräckliga betyg för att få gymnasiebehörighet. Detta får inte bli en återvändsgränd och ett förpassande till utanförskap, som det i alltför stor utsträckning har varit. Det behöver finnas varianter så att man, om man saknar gymnasiebehörighet, kan tillgodogöra sig den utbildning som krävs för att komma in på arbetsmarknaden.

Slutförda studier och ett arbete är nämligen de starkaste skyddsmedel som finns mot ekonomiskt och socialt utanförskap och långtidssjukskrivning. Utbildning är helt enkelt på många sätt avgörande för Sveriges framtid.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 62 DANIEL RIAZAT (V):

Herr ålderspresident! Vi är i dag här för att prata om betänkandet som handlar om gymnasieskolan. Jag kan inte låta bli att också prata om det faktum att den svenska skolan har förvandlats från en plats där alla barn ska ges likvärdiga förutsättningar och rätt till kunskap till en reality show. Vi ska sitta och prata om en ägare som vill köpa upp en skola – får han göra det? Går börsen ned eller inte? Vilka ägare kan tänkas tillåta vilket bolag att komma in på den svenska skolmarknaden?

Vi pratar inte längre om den svenska skolan i termer av kunskap, kompetens, framtid och demokrati, utan det handlar om vem som ska kunna komma in på den svenska skolmarknaden, roffa åt sig av våra skattepengar och på bekostnad av barn, elever och personal försämra den svenska demokratin och det svenska skolväsendet.

Herr ålderspresident! Den svenska skolan har blivit en reality show, och detta måste vi belysa. Vissa av reality showens företrädare sitter här framför mig. De sa ena dagen till väljarna att de var emot att man ska få tjäna pengar och göra vinster på våra skattepengar till skolan för att andra dagen ändra sig när Svenskt Näringsliv bjöd dem på middag.

Herr ålderspresident! Jag skulle vilja ta upp två andra ämnen utöver det faktum att marknadsskolan slår sönder det svenska skolväsendet. Det ena gäller försöksverksamheten med branschskolor, som inrättades för ett antal år sedan. Detta gjordes som ett sätt att stärka den nationella kompetensförsörjningen inom utvalda bristyrken genom att öka attraktiviteten och tillgången till yrkesutbildning inom små yrkesområden, där arbetsmarknadens efterfrågan var större än tillgången på rätt kompetens.

Skolverket meddelade 2021 efter en utvärdering att det visserligen var betydligt färre än man tänkt sig som sökte sig till dessa utbildningar. Men man menade också att det var otroligt viktigt och värdefullt att ha denna typ av utbildning av god kvalitet och att detta borde få fortsätta: ”Skolverkets övergripande bedömning är därmed att försöksverksamheten, om än i begränsad utsträckning, har bidragit till att stärka den nationella kompetensförsörjningen.” Man menade alltså att den borde få fortsätta.

Energiföretagen, som också vill bevara branschskolorna, har lyft fram vikten av tillgång till personal med rätt kompetens när Sverige ställer om.

Klimatomställningsarbetet behöver accelereras betydligt för att vi ska nå våra klimatmål. Vi har exceptionellt goda förutsättningar som nation att bli världsledande på en rad industriområden, men för detta behöver rätt investeringar göras.

Herr talman! Enligt de uppskattningar som finns kommer det att behövas cirka 30 000 nya elinstallatörer de kommande åren, men regeringen står handfallen och har ingen plan för hur detta ska gå till. Återigen ser vi hur resurserna till skolan minskas för att man ska sänka skatten för höginkomsttagare, och man lägger ned den satsning på branschskolor som har funnits. Där har Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet tillsammans en reservation i dag, som jag vet att det senare kommer att yrkas bifall till.

Herr talman! I de senaste årens diskussioner om försämrade skolresultat har röster höjts för att eleverna behöver mer tid för teoretiska studier och att det därmed behöver bli färre praktisk-estetiska ämnen i skolorna. Det här rimmar illa med den forskning som tittat närmare på hur musik, dans och andra kreativa uttryck ökar barns inlärningsförmåga även i andra ämnen.

För oss är det viktigt att elever får tillgång till bra ämnesundervisning i teoretiska ämnen men också att eleverna på samtliga gymnasieprogram ska få rätt till estetiska ämnen, och alla lärare ska få förutsättningar att kunna integrera de estetiska lärprocesserna i sin undervisning.

Detta är viktigt för barnens utveckling, inlärning och välbefinnande. För att det ska vara möjligt behövs också rätt pedagoger med rätt utbildning och rätt förutsättningar att göra sitt jobb. Det kan ju inte gå när vi har en regering som bara levererar nedskärningsbudget efter nedskärningsbudget.

Herr talman! Många vittnar om för stora grupper i skolan och förskolan. För att personalen ska hinna med att se och stötta alla barnen menar de att den schemalagda tiden i dag i vissa ämnen inte räcker till. Den är inte tillräcklig för att man ska nå kunskapsmålen. Detta använder högern som ett argument för att minska de praktiska ämnena till förmån för de teoretiska. Vi menar att detta är helt fel.

Herr talman! De förändringar som infördes i samband med gymnasie-reformen 2011 och innebar att kärnämnet estetisk verksamhet togs bort har fått negativa konsekvenser. På vissa nationella program är det några få procent av eleverna som har läst en kurs i något av ämnena bild, fotografisk bild, dans, teater eller musik.

Den kraftiga minskningen av antalet elever som läser ett estetiskt ämne i gymnasieskolan är mycket olycklig. Även äldre ungdomar behöver utveckla sin kreativitet för att få fler verktyg att uttrycka sig. Det handlar såväl om personlig utveckling som om ökad inlärningsförmåga och om att utveckla förmågor som behövs på en framtida arbetsmarknad.

Mot denna bakgrund vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets, Socialdemokraternas och Miljöpartiets reservation 7, som handlar om att estetiska ämnen bör återinföras på samtliga gymnasieprogram.

Avslutningsvis vill jag säga att jag här från talarstolen när jag tittar nedåt ser att företrädare för borgerligheten återigen blir provocerade när jag tar upp marknadsskolan och det experiment som Sverige håller på att utföra på barnen i och med den. Men hur mycket moderater, sverigedemokrater och andra företrädare för dessa koncerner än pratar kommer jag att fortsätta att ta upp detta i debatterna, och jag kommer att fortsätta att belysa det faktum att vi lever i ett extremt samhälle när det kommer till marknadsskolan.

Vi är det enda land i världen som experimenterar med barnen på detta sätt, och vi har företrädare i Sveriges riksdag som har direkta eller indirekta kopplingar till dessa bolag och ser till att det fortsätter på detta sätt. Vi kommer aldrig att acceptera detta. Men det är upp till de svenska väljarna att byta ut regeringen för att se till att vi får bort marknadsskolorna en gång för alla.

(Applåder)

Anf. 63 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Gymnasietiden, gymnasietiden – så skör, så bräcklig men samtidigt så danande period i en människas liv. För många är gymnasiet vägen ut i arbetslivet. För andra är det en tid som förbereder för högre utbildning. Men för alla är det en tid som i stora stycken formar det vuxna livet.

För oss i Centerpartiet är det självklart att vi måste satsa på utbildning och bildning. Våra budgetsatsningar på skolområdet är – det vet de som har följt skoldebatterna det senaste året – vida överstigande övriga partiers. Gymnasieskolan måste utvecklas mot hög kvalitet och stor likvärdighet. Det innebär en politisk prioriteringskonsekvens. Det går att välja att satsa på skolan eller att låta bli.

Centerpartiet satsar på skolan. Det är därifrån vi bygger vårt samhälle och ger våra unga ett gott liv nu och i morgon.

Det är av högsta vikt att kvaliteten i gymnasiet är god. Där hjälper ekonomiska resurser mycket väl till. Men andra faktorer än ekonomi är också avgörande. Låt oss fundera över ett område: likvärdigheten. Det är för hela skolsystemets trovärdighet helt nödvändigt att de betyg som sätts i gymnasiet garanterar en likvärdighet där elever som söker in till högre utbildning gör det på jämförbara grunder.

Betygsinflation är ett gift som sakta gröper ur gymnasieskolans hela trovärdighet. Det handlar inte om enskilda fall och isolerade händelser. Det smittar epidemiskt över hela gymnasieskolan. Men hur illa är det ställt?

Herr talman! Handelshögskolan i Stockholm meddelade för en kort tid sedan att man inte längre litar på betygssystemet. Handelshögskolan i Stockholm har fått nog. Därför inför man nu ett krav på att ha gjort högskoleprovet med ett provresultat på minst 1,25 för att bli antagen. Det är ett kraftigt underkännande av dagens system, där vissa skolor inte respekterar sitt uppdrag utan ger elever otillbörliga fördelar. Det är fuffens och båg! Det måste bli ett omedelbart stopp på denna orättvisa som undergräver hela tilltron till betygen som urvalsgrund.

Herr talman! Många av våra gymnasieutbildningar är teoretiska, men andra har en mer praktisk inriktning. Jag skulle vilja att vi i dag ägnade extra uppmärksamhet åt utbildningar som är yrkesförberedande. Jag vill först här säga några ord om en alldeles egen inriktning, nämligen branschskolor.

Branschskolemodellen bygger på att skolor runt om i landet genom statsbidrag krokas arm med branschskolor som på entreprenad kompletterar elevernas utbildning. På så sätt kan fler skolor erbjuda utbildningar som de annars inte kan bedriva. De nio branschskolor som har ingått var utvalda av Skolverket utifrån att de kan erbjuda utbildning inom bristyrken.

Branschskolor har varit en försöksverksamhet som har bidragit till ett ökat utbud av yrkesutbildning på flera platser i landet. Trots den lyckade försöksverksamheten valde regeringen att avveckla verksamheten. Jag tycker att det var förvånande, inte minst från en regering som säger sig vilja satsa på utbildningar som leder till jobb.

Skolverkets redovisning av försöksverksamheten med branschskolor pekade på att de har bidragit till att stärka den nationella kompetensförsörjningen inom små yrkesområden, i synnerhet i yrken med avgörande samhällsfunktioner. Avgörande samhällsfunktioner – är inte detta av särskild vikt nu när vi dessutom måste stärka vår civila försvarsförmåga?

Centerpartiet vill till skillnad från regeringen se en fortsatt utbyggnad av branschskolor, bland annat för att säkra kompetensförsörjningen till omställning och bygget av ett hållbart och krisrobust samhälle.

Branschskolorna behövs. Det är fack och arbetsgivare tydliga med, och det går att utveckla området för att få fler elever att söka utbildningarna liksom för att få fler huvudmän att samverka med branschskolorna.

Herr talman! Fler behöver få möjlighet att gå gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar. Dessa utbildningar måste finnas i hela landet för att möta arbetsmarknadens efterfrågan på kompetens. Fler branschskolor, liksom möjligheten att läsa som lärling, förbättrar förutsättningarna för att bedriva yrkesutbildning också på mindre orter.

Jag yrkar därför bifall till reservation 5 och reservation 6.

Herr talman! Låt mig nämna ytterligare ett förslag från Centerpartiet. Studie- och yrkesvägledarna har en viktig roll för elevernas karriärvägledning och studieval. Vägledarna bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. De ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola, utan de ska också vara med i hela skolans verksamhet. Med en mer aktiv studie- och yrkesvägledning kan våra unga lättare bryta normer vid studie- och yrkesval. Det skulle gynna både landet och den enskilde.

Fler unga och deras föräldrar behöver också få förståelse för att yrkesutbildning är ett bra framtidsval. Specifika informationsinsatser behövs vid val till grund-, gymnasie- och högskola. En mer aktiv karriärvägledning och kontakt med den lokala arbetsmarknaden genom hela grundutbildningen ger unga kunskaper om olika karriärvägar och möjligheter att göra medvetna studie- och yrkesval. Centerpartiet vill därför stärka elevens rätt till individuell och gemensam vägledning och byta benämning till karriärvägledning.

Slutligen vill jag i kammaren komma med några visdomsord levererade av en 16-årig gymnasist. Han sa: Livet är en sådan möjlighet att det vore synd att göra som alla andra.

Det är ganska tänkvärt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 13 Pensioner

Pensioner

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2023/24:SfU9

Pensioner
föredrogs.

Anf. 64 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! Vi ska debattera socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9. Jag börjar med att ställa mig bakom utskottets förslag. Vi sverigedemokrater har lämnat in en kommittémotion som rör detta betänkande, men vi har valt att inte reservera oss. Vi har lagt fram ett särskilt yttrande.

Herr talman! Pensionsgruppen har blivit något unikt under 2023. Numera består den av samtliga riksdagspartier. Vi sverigedemokrater har under en lång tid menat att antingen ska Pensionsgruppen avvecklas eller så ska det göras ett nödvändigt omtag så att alla partier i Sveriges riksdag ingår i Pensionsgruppen. Vi sverigedemokrater är nu glada över detta omtag och att vi numera ingår i den nya Pensionsgruppen.

Den 26 oktober förra året hade den nya Pensionsgruppen sitt första sammanträde. Då hade vi sverigedemokrater redan lämnat in våra förslag. Ett av våra förslag gällde möjligheten att pausa tjänstepensionen. Detta kom även Pensionsgruppen överens om på första mötet. Det är glädjande att man så snabbt kunde visa att den nya Pensionsgruppen kan komma överens.

Syftet är att alla frågor som rör pensionerna ska passera Pensionsgruppen. Därför kommer vi, som sagt, inte att yrka på våra förslag i dag. Nu kommer vi att vara en konstruktiv part i Pensionsgruppen.

Herr talman! Syftet med Pensionsgruppen är att man ska jobba långsiktigt och skapa ett finansiellt och politiskt stabilt pensionssystem. Det är positivt att ha en bredare förankring i riksdagen och att fler tar ansvar för att vårda och värna vårt pensionssystem.

Det finns en hel del viktiga frågor att ta itu med. Det finns undersökningar som visar att svenskarna tappar förtroendet för pensionssystemet. Det är viktigt att ta den oron på allvar. Vi måste återupprätta en tilltro till det svenska pensionssystemet.

Man kan också konstatera att det finns en ständig debatt om pensionerna. Det finns kritik mot att pensionerna är för låga och att respektavståndet krymper. Det finns kritik mot att många inte förstår hur pensionssystemet fungerar. Det finns också kritik mot att de flesta inte har möjlighet att spara avdragsgillt till sin pension.

Som sagt: Det finns en hel del frågor att ta tag i. Pensionsgruppen har ett hårt arbete framför sig.

Herr talman! Jag är dock optimistisk inför den nya Pensionsgruppens kommande arbete. I dag, för bara några timmar sedan, presenterade Pensionsgruppen att man är överens om att man ska göra en översyn av avgifterna och se om dessa ligger på rätt nivå. Man ska också göra en översyn om en eventuell gas i systemet. Det är positivt att man presenterade detta tidigare i dag. Det ska bli spännande att följa det arbetet framgent.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 14 Socialavgifter

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2023/24:SfU10
Socialavgifter
föredrogs.

Anf. 65 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater prioriterar alltid vår gemensamma välfärd, där trygghetssystem byggda på tanken om både plikt och rätt är en viktig del.

Trygghetssystemen utgör ryggraden för svenska löntagare. De är en livlina i oförutsägbara tider, och de ska ge stöd vid sjukdom, arbetslöshet eller andra ekonomiska utmaningar. Att vi har den här tryggheten möjliggör engagemang och långsiktig produktivitet på arbetsplatsen. Social trygghet tjänar inte bara som en ekonomisk säkerhetsmekanism utan stärker också samhällsväven genom att minska ojämlikhet och främja social rättvisa. Den är en investering i både individens välmående och nationens hållbara framtid.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att stabilitet i systemet för socialavgifter ger förutsägbarhet för företag och andra arbetsgivare, vilket stöder ekonomisk tillväxt. Vi strävar alltid efter en balans mellan arbetsgi- vares och arbetstagares intressen för att skapa en rättvis och hållbar arbets- marknad.

De sociala avgifterna är en viktig källa till finansiering av trygghets- systemen och övrig välfärd och något som vi ska hantera med försiktighet.

Vi har mängder med hårt arbetande ensamföretagare i vårt land. Flera av dem har betydligt mer jobb än vad de hinner med. Det är på sätt och vis bra, men tröskeln för att anställa en medarbetare och på så sätt bli avlastad men också bli arbetsgivare är väldigt hög. Den är ofta för hög, så att ingen anställning blir av.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen införde år 2017 en rätt till nedsättning av arbetsgivaravgifter för den första personen som anställs i vissa enmansföretag, det så kallade växastödet. Det är bra. Det finns också möjlighet i vissa angivna stödområden att göra avdrag vid beräkning av socialavgifter. För forskare finns det också möjlighet till nedsättning. Men vi kan inte urholka de sociala avgifterna hur mycket som helst eftersom de är en viktig del av våra trygghetssystem och vår välfärd. För att talmannen, jag och alla andra ska kunna lita på att vi får samhällets stöd i livets olika faser behövs ett stabilt och förutsägbart regelverk för socialavgifter.

Herr talman! Svenska löntagare behöver en lön de kan leva på, goda arbetsvillkor och en vetskap om att det finns ett trygghetssystem att lita på när det kommer sämre tider. Det verkar vi socialdemokrater för alla dagar i veckan.

Nu när vi är i opposition är det den SD-styrda regeringens ansvar att lägga fram förslag på riksdagens bord som ytterligare ökar både tillväxten och tryggheten för löntagarna. Detta lyser tyvärr än så länge med sin frånvaro.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 66 ANNA-LENA HEDBERG (SD):

Herr talman! Mitt första minne av att vara med på en arrangerad aktivitet när jag var liten var i en skog med mina kompisar från byn. De som var ledare var två mammor jag kände sedan tidigare. I skogen kom ett troll som ropade: kollikock, kollikock. Trollet var skrämmande men misstänkt likt min kompis Ullis mamma.

I skogen fick vi lära oss att plocka skräp och ta hand om vår natur, och det gav oss en förståelse för friluftslivets värde.

Herr talman! Friluftslivet spelar likt idrotten en central roll för människors välmående. Just friluftslivet måste få det erkännande och det stöd som de behöver där för att kunna hjälpa till med det viktiga arbete som även de gör för folkhälsan.

I en värld där barn och vuxna alltmer fastnar bakom sina skärmar, med telefonen i högsta hugg, där vi rör oss allt mindre och fetman har blivit ett stort folkhälsoproblem, är det viktigt att vi ser till alla möjligheter. Arbetet med att hjälpa till att skapa hälsosamma aktiviteter måste premieras.

Friluftsliv innebär ofta någon form av fysisk aktivitet, som i sig har många positiva hälsoeffekter för både kropp och själ. Men att utöva ett friluftsliv kan också innebära mer stillsamma enskilda möten med naturen som ger möjlighet till avkoppling, rekreation och återhämtning. Friluftslivet är av stor betydelse för vår hälsa och vårt välbefinnande och är så viktigt! Genom att vara ute i naturen och utöva friluftsliv får vi möjlighet att röra på oss.

Herr talman! Det jag vill lyfta upp i dag är det exempel där vi i Sverigedemokraterna anser att friluftslivet borde omfattas av samma regler. Satsningen gäller området socialavgiftslagens så kallade halvt-basbelopp-regel, vilken till exempel Riksidrottsförbundet omfattas av.

Det handlar om följande: En ersättning till en idrottsutövare från en sådan ideell förening som avses i 7 kap. 7–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) och som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet är avgiftsfri, om ersättningen från föreningen under året inte har uppgått till ett halvt prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Lag (2010:1282).

Detta framgår av 2 kap. 19 § socialavgiftslagen.

Och det är här vi anser att det inte är rättvist! Skatteverket menar att lagtexten anger att det ska vara fråga om ”idrottsutövare” för att halvt-basbelopp-regeln ska kunna tillämpas. Idrotter anslutna till Riksidrottsförbundet är de som i första hand kan komma i fråga men även liknande verksamheter, till exempel idrottsinriktningar inom friluftslivet. Här uppstår problem när man med denna motivering blir tvungen att från fall till fall definiera vad som räknas som idrott och vad som räknas som övriga intressen.

Sverigedemokraterna anser att vi måste lyfta upp friluftslivets viktiga roll i arbetet med en förbättrad folkhälsa och ge utövarna det erkännande och stöd de är värda. På så sätt kan även det svenska friluftslivet omfattas av halvt-basbelopp-regeln. Här har vi en ypperlig chans att kroka arm med idrotts- och friluftslivet och tillsammans jobba för att stärka och öka medborgarnas delaktighet i folkhälsofrämjande aktiviteter. Detta är inte enbart en ekonomisk fråga utan ett principiellt ställningstagande som är viktigt i arbetet med denna utveckling.

Med anledning av vad jag har sagt är det av stor vikt att Svenskt Friluftsliv med underorganisationer också omfattas av den så kallade halvt-basbelopp-regeln i socialavgiftslagen som en del i arbetet med friluftslivets utveckling i Sverige.

Sverigedemokraterna anser att förslaget på åtgärder bör utredas grundligt för att likställa friluftslivets organisationer med övriga delar av föreningslivet.

Med detta, herr talman, yrkar Sverigedemokraterna bifall till reservation 3.

Anf. 67 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr talman! Moderaternas inställning är i grunden att det inte bara är viktigt utan också nödvändigt att både förenkla för företagare och göra det billigare att anställa. Därför kan det alltid finnas behov av att se över och ta ett helhetsgrepp kring sociala avgifter, eller som det vanligtvis beskrivs som: arbetsgivaravgifter. Via dessa kan man på olika sätt stimulera företagande och rikta viktiga insatser. Det kan handla om personer som står långt ifrån arbetsmarknaden eller är nya på arbetsmarknaden. Exempelvis i budgetpropositionen för 2024 fortsätter vi med förstärkningen av ned-sättningen av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning och utveckling.

Herr talman! Inom det här området finns också en stor kunskapslucka. Vi i denna kammare vet troligtvis hur stor del av våra socialförsäkringar som finansieras av arbetsgivaravgifterna, och här ligger dessutom den

allmänna löneavgiften. Men för gemene man är det betydligt svårare att faktiskt se hur mycket man direkt och indirekt betalar till statskassan. Det behövs därför ett rejält kunskapslyft för att se hur mycket det faktiskt kostar att ha någon anställd i sitt företag. För det är inte bara lönen som företagen betalar till arbetstagarerna som är kostnaden utan just också de sociala avgifterna.

Låt mig ge ett exempel. För att anställa någon i min ålder med 25 000 kronor i lön ligger den ungefärliga kostnaden som en företagare betalar närmare 38 000 kronor. Via sociala avgifter är företagen och den anställda med och finansierar vårt gemensamma skyddsnät och våra socialförsäkringar. Men det måste också finnas en rimlighet i nivån och i de långsiktiga förutsättningarna.

Herr talman! Därför är jag glad för den utredning som har till uppgift att utreda hur socialavgifter på lönespecifikationer kan bli mer transparenta. Ett första steg är att börja med våra egna myndigheter, som ska vara föredömen och visa den faktiska kostnaden och synliggöra den faktiska skattebördan. Oavsett vilken nivå man önskar på arbetsgivaravgifterna behöver vi ha ett transparent och tydligt skattesystem där också arbetsgivaravgiften är lätt att förstå och följa.

Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner i detta motionsbetänkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare (M).

Anf. 68 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på den moderata företrädaren i diskussionen, och därför är det två frågor som väcks hos mig.

För det första lyfter moderaten upp att avgifterna borde synas på lönebeskedet, så att man vet hur mycket de sociala avgifterna handlar om. Nu har Moderaterna det statsråd som ansvarar för frågorna, och det vore intressant med ett besked. När får vi igenom kravet? De borgerliga partierna har under många år drivit frågan att få detta till stånd, och det skulle verkligen höja folkbildningen om alla kan se på lönebeskedet hur mycket de betalar i sociala avgifter.

För det andra sticker Sverige ut på ett område, nämligen att det råder en hög ungdomsarbetslöshet. Alliansregeringen bestämde sig redan 2007/08 för att dra ned på arbetsgivaravgifterna för ungdomar och på så sätt sänka tröskeln för besöksnäring, hotell och restaurang och andra områden att anställa dem.

Det var en bra reform, men den togs tyvärr bort av den socialdemokratiska regeringen. Men som en del av januariavtalet blev det möjligt att driva fram frågan igen, och det var viktigt att göra allt vi kan för att hålla nere ungdomsarbetslösheten.

Nu har den nuvarande regeringen valt – jag vet inte om det är under påverkan av Sverigedemokraterna – att chockhöja arbetsgivaravgiften. Det kom nu den 1 januari. Hur tänkte ni moderater när ni i en lågkonjunktur med hög ungdomsarbetslöshet beslöt att kraftigt höja arbetsgivaravgifterna för unga?

Det är de två frågorna som jag vill ha svar på.

Anf. 69 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Jonsson för frågorna.

Angående frågan om synligheten av sociala avgifter kom regeringen i förra veckan med ett besked att den frågan är under utredning. Det är ett viktigt första steg på vägen. Ledamoten kommer att kunna följa arbetet och förhoppningsvis bli nöjd. Man har tagit de viktiga stegen för att synliggöra arbetsgivaravgifterna på lönespecifikationen, och det börjar med våra egna myndigheter. Det är ett steg på vägen, och beskedet presenterades häromveckan – om jag inte minns helt fel.

Sedan var det en fråga om att sänka trösklarna. Vi är båda överens om att det var en viktig åtgärd under alliansåren. Tyvärr fick den kritik i debatterna, och vi har haft många diskussioner och debatter där vissa partier har ansett att sänkningen inte hade tillräckligt stor effekt.

Jag kan konstatera att sådana beslut måste fattas i en budgetprocess eftersom det måste ske en avvägning av prioriteringar. Inför budgeten 2024 valde regeringen att prioritera exempelvis kompensation till 57:orna, sänka skatten för dem som arbetar och sänka skatten för dem som har arbetat. Det var viktiga prioriteringar i den här budgeten. Jag ska inte sia om vad som kommer att tas med i kommande budgetpropositioner, men allt handlar om att prioritera statens pengar. I det här fallet gjorde vi de vägvalen.

(Applåder)

Anf. 70 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag förstår att det förstås var en prioritering från regeringens sida. Det var viktigare att sänka skatten på snus än att se till att man kunde hålla kostnaden låg för att anställa arbetslösa ungdomar.

Undrar man huruvida det här hade effekt eller inte är det bara att besöka de företag som gärna anställer ungdomar och även kommuner och regioner, som anställer många ungdomar.

Det är ju självklart för var och en att när regeringen väljer att göra det mycket dyrare att anställa unga människor kommer det inte att vara positivt för ungdomsarbetslösheten.

Det är klart att det är en prioritering. Det var då viktigare att kunna ge de som var 67 år en skattesänkning och framför allt att kunna sänka skatten på snus än att ta itu med ett av de verkliga problemen i Sverige, nämligen att vi sticker ut inom EU i det att vi har väldigt hög ungdomsarbetslöshet. Det är inte så konstigt när det är så pass dyrt att anställa en ung människa som kommer direkt från gymnasieskolan och inte har lång arbetslivserfarenhet. Är kostnaden densamma är det klart att man hellre väljer den äldre som har längre erfarenhet. Men de som drabbas av den här prioriteringen från regeringens sida är de unga som då blir utan arbete.

Det jag inte kan förstå är att någonting som alliansregeringen under åren 2006–2014 tyckte var så viktigt, nämligen att pressa ned ungdomsarbetslösheten, det är för den här regeringen med ett nära samarbete med Sverigedemokraterna inte längre prioriterat. Nu kan man utan att blinka höja kostnaden för många småföretag som faktiskt vill anställa, och det är det resonemanget jag inte köper.

Anf. 71 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga så här: Jag tror att man gör det lite väl enkelt för sig om man säger att om vi bara återinför den tidigare sänkningen och fortsätter med den har vi löst ungdomsarbetslösheten. Det är ju inte så enkelt. Det är ett ganska komplext system, och här måste vi återigen prioritera med åtgärder.

Nu har vi haft en tuff ekonomisk situation med skenande inflation samtidigt som vi är i lågkonjunktur. Vi har begränsade medel, och då måste man prioritera. Det är svårt. Det är inte enkelt. Men jag skulle inte säga att man därför på något sätt väljer att prioritera bort ungdomsarbetslösheten – tvärtom. Man kanske tittar på andra åtgärder för att stävja den. Exempelvis kan man titta på skolan och de delarna, som behöver bli bättre för att göra unga mer anställbara i ett första led.

Jag skulle säga att ungdomsarbetslösheten är en bred problembild och att arbetsgivaravgiften är ett verktyg bland flera. Här har den moderatledda regeringen valt att prioritera, och då har man gjort de prioriteringar vi har sett – exempelvis att sänka skatten på arbete, vilket gynnar alla oavsett ålder, och att sänka skatten för alla som har arbetat.

Det här är som sagt inte en fråga som vi kommer att bli färdiga med. Ungdomsarbetslösheten är ett strukturellt problem, och det är större än bara arbetsgivaravgiften för unga.
(Applåder)

Anf. 72 ISABELL MIXTER (V):

Herr talman! Det tillsattes i förra veckan en utredning om hur socialavgifterna ska synliggöras på lönespecifikationerna. Varför det finns ett behov av det är för mig oklart, även om ledamoten Caroline Högström redogjorde för regeringens ingång i detta tidigare. Men jag gissar att högerpartierna tror att folk i allmänhet går runt och tänker jättemycket på de bevingade orden som Svenskt Näringslivs vd en gång sa: ”Vad fan får jag för pengarna?”

Som en liten sakupplysning skulle jag då vilja berätta vad de sociala avgifterna går till: ålderspension, efterlevandepension, sjukförsäkring, arbetsskadeavgift, föräldraförsäkring, arbetsmarknadsavgift och allmän löneavgift.

Jag tror att de svenska löntagarna i allmänhet tycker att det är väldigt bra att det finns en pension när man blir gammal, en sjukförsäkring som träder in vid sjukdom och en föräldraförsäkring som finns där när man blir förälder. Sedan kan jag med ganska stor säkerhet säga att den som arbetar ofta tycker att pensionen borde vara högre och att ersättningen vid sjukdom borde vara tryggare och högre.

Herr talman! Det är ju inte något som kommer att förändras av att sociala avgifter syns på lönespecifikationen. Det kommer inte att göra att våra trygghetssystem automatiskt blir bättre. En förklaring till att högerpartierna vill genomföra detta är väl att de tänker sig att folk ska bli väldigt upprörda och undra ”Vad fan får jag för pengarna?” så att de sedan ska kunna sänka dem. Det blir nästan så dikten överträffar verkligheten när utredaren dessutom kommer från samma organisation som mannen som uttalade de bevingade orden, Svenskt Näringsliv.

Herr talman! Nu ska jag pausa utläggningen om regeringens tillsatta utredning och övergå till motionerna som vi behandlar här i dag.

Arbetsgivaravgifterna utgör i dag cirka 27 procent av de totala skatteintäkterna och utgör därför en viktig finansiering av trygghetsnätet för anställda. Den generella arbetsgivaravgiften är 31,42 procent, men det finns i dag en stor mängd undantag. Både unga och äldre i vissa åldersgrupper omfattas av nedsatta arbetsgivaravgifter liksom personer som arbetar med forskning och utveckling, personer som bor i vissa stödområden och vissa enmansföretag.

Nedsatta arbetsgivaravgifter har blivit ett populärt politiskt verktyg för att signalera att man satsar på olika saker. Men utvärderingar av nedsatta arbetsgivaravgifter visar att effekterna på sysselsättningen är små eller obefintliga.

Som exempel kan nämnas den nedsättning av arbetsgivaravgifterna med drygt 10 procent för personer i åldern 19–25 år som regeringen Reinholdt genomförde. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering kom i sin utvärdering av reformen fram till att intäktsbortfallet per jobb av sänkningen uppgick till 1–1,6 miljoner kronor, vilket då var omkring fyra gånger högre än den genomsnittliga anställningskostnaden för 19–25-åringar. Den största effekten av skattesänkningen blir ökade vinster för företag med en stor andel unga arbetstagare.

Stöd till verksamheter och politikområden sker mest effektivt på utgiftssidan, menar vi. Arbetsgivaravgifterna ska användas för att finansiera offentlig verksamhet och offentliga försäkringar.

I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som är 15–18 år avskaffas. Sedan tidigare är även nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som är 19–23 år utfasad. Det är glädjande, menar vi, att regeringen nu tycks förstå att dessa nedsättningar är en ineffektiv politik. Vänsterpartiet anser att kvarvarande nedsättningar och undantag också ska begränsas.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation 1.

Anf. 73 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Socialavgifter är en av delarna i vårt lands ekonomiska system som ger medel till de ersättningar och stöd som finns för att möta olika behov. Via sociala avgifter är företagen med och finansierar vårt gemensamma skydds nät och våra socialförsäkringar.

Men det måste finnas en diskussion om rimlighet i nivån och långsiktiga förutsättningar. Man bör fortsätta utvärdera och diskutera nivån för och omfattningen av sociala avgifter, också i kombination med företagens förutsättningar att anställa och växa.

Delar i socialavgiftssystemet är som nämnts tidigare bland annat arbetsgivaravgifter, som i första hand betalas av arbetsgivare som har anställda. En annan del är egenavgifter, som betalas av fysiska personer som bedriver aktiv näringsverksamhet. Arbetsgivare ska också betala en allmän löneavgift. För 2024 uppgår arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften till som mest 31,42 procent av avgiftsunderlaget.

Herr talman! Det finns undantag och lägre nivåer. Till exempel finns det, som nämnts tidigare i debatten, sedan 2017 en rätt till nedsättning av arbetsgivaravgifter när en första person anställs i vissa enmansföretag.

Ett annat exempel är friluftslivsorganisationer, som i samband med att de betalar ersättning har möjlighet att få en nedsättning som är avgiftsfri om ersättningen som föreningen betalar under året inte uppgår till över ett halvt prisbasbelopp.

Herr talman! Socialavgifter tas ut för att finansiera de sociala trygghetssystemen. Det är viktigt att sambandet mellan de socialavgifter som betalas in och de förmåner som dessa avgifter är avsedda att finansiera i möjligaste mån upprätthålls. Jag ställer mig därför bakom utskottsmajoritetens bedömning att i samband med detta motionsbetänkande inte se behov av förändringar enligt de motioner som behandlas.

Vad gäller specifikt möjlighet och jämlikhet för avgifter för föreningar och organisationer som arbetar med idrott, rörelse och friluftsliv finns det anledning att belysa att utredningsbetänkandet *Varje rörelse räknas – hur skapar vi ett samhälle som främjar fysisk aktivitet?* under en av punkterna föreslår att friluftslivets organisationer ska jämföras med den organiserade idrotten och omfattas av regeln om halvt basbelopp. Mot denna bakgrund anser jag att vi bör avvakta Regeringskansliets beredning av förslaget och se vad det leder fram till. Det gör att motionerna med förslag i denna riktning bör avslås i dag.

Herr talman! Det har diskuterats, även i anföranden här, att arbetsgivaravgifterna tydligt bör framgå på arbetstagarens lönespecifikation – detta för att öka kunskapen och förståelsen för både skatter och avgifter men också för att skapa diskussion och acceptans för hur stora de ska vara. I förra veckan gav den borgerliga regeringen genom civilminister och min partikollega Erik Slottner en utredare i uppgift att ta ett första steg mot en sådan ordning. Mer specifikt handlar det om att en utredare ska föreslå hur man kan införa en skyldighet för myndigheter under regeringen att redovisa inbetalda sociala avgifter på lönespecifikationen.

Något missvisande är det när en del summerar ihop och kallar hela arbetsgivaravgiften för en skatt. Majoriteten av avgifterna relaterar till områden som pension, sjukförsäkring och föräldraförsäkring, det vill säga sådant som den anställde själv kan nyttja när behovet uppstår. Om en skatt betalas utan krav på direkt motprestation, som det heter, är avgiften däremot kopplad till just en sådan motprestation. Avgift är inte synonymt med skatt; det finns en saklig skillnad. Däremot utgör den allmänna löneavgiften, som faktiskt är en skatt, den enskilt största delen av arbetsgivaravgiften.

Det skulle vara välgörande om de svenska arbetstagarna var mer informerade om vilka skatter och avgifter som betalas i samband med anställning. Jag ser därför fram emot utredningens förslag och resultat. I förlängningen skulle det också kunna utgöra en möjlighet för samma upplägg även inom verksamheter utanför myndighetsvärlden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på alla motioner.

(Applåder)

Anf. 74 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Ingemar Kihlström för anförandet.

Ingemar Kihlström pratade om det avdrag som idrottsföreningar får göra. Det handlar om ett halvt basbelopp per person och år och är ett viktigt avdrag för ett levande idrottsliv i idrottsklubbar och idrottsföreningar och

egentligen hela civilsamhället. Det finns dock ännu ingen möjlighet för friluftsförbund att göra detta avdrag trots att det är närliggande verksamheter som ofta överlappar varandra. Det är verksamheter som är hälsofrämjande och som kanske är det allra bästa verktyget för att minska inflödet i vården och i sjukförsäkringen.

Ingemar Kihlström nämnde att ärendet bereds i Regeringskansliet. Det är en fras som kan betyda att det faktiskt bereds och är något på gång, men ofta betyder det att det ligger i en byrålåda och kommer att bli kvar där. Jag tror dock att friluftslivet är nyfiket på hur det går med ärendet. Även Sverigedemokraterna pratade om detta, så det är uppenbarligen åtminstone två partier i regeringsunderlaget som vill se denna reform.

Anf. 75 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Det är viktigt att uppmuntra till och premiera rörelse. I dagens samhälle rör äldre och unga inte tillräckligt på sig, så alla folkrörelser, föreningar och verksamheter som uppmuntrar till rörelse ska givetvis stödjas på olika sätt.

Även i debatten förra året nämndes skillnaden mellan olika föreningsverksamheter beroende på om man hör till Riksidrottsförbundet eller inte, och i den ganska digra utredningen presenteras ett antal olika förslag för att få ett samhälle som främjar fysisk aktivitet. Här finns ett konkret förslag på att jämställa friluftsverksamhet med organiserad idrott.

Att det bereds i Regeringskansliet är ett svar man kan ge. Jag vet inte om Mats Berglunds regering alltid placerade saker i byrålådan, men vi är ett antal ledamöter som kommer att övervaka regeringens arbete. Eftersom det finns med i utredningen och det finns en intention att främja rörelse, bland annat från min partikollega socialminister Jakob Forssmed, kommer vi att hålla ögonen på detta. Därför ser vi inget behov av att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen i denna behandling.

Anf. 76 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag beklagar detta. Men eftersom Miljöpartiet har ett sådant förslag i dagens ärende är det ändå möjligt att rösta för det.

Jag har också läst utredningen, och här finns en del riktigt bra förslag. Det är viktigt för folkhälsa och rekreation att få ut människor i skog och mark. Det finns många vinster i det. Det här skulle vara ett sätt att underlätta det, och friluftsförbunden har meddelat att de har svårt att rekrytera ledare. Om man inte har ledare är det svårt att få ut bland andra grupper med barn och ungdomar i naturen.

Jag fick inget riktigt besked om hur det ser ut inom regeringsunderlaget och om reformen kommer att genomföras under mandatperioden. Trycker Kristdemokraterna på för att detta ska genomföras, och finns det ett tempo i denna fråga i Regeringskansliet?

Anf. 77 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater främjar rörelse. Låt mig ta ett exempel som Jakob Forssmed jobbar med just nu: fritidskortet. Det ska ge möjlighet för barn och ungdomar att delta i fritidsaktiviteter. Precis som Mats Berglund nämnde är det viktigt att främja rörelse, och för oss kristdemokrater är civilsamhället och de ideella föreningarna en viktig kraft för sam-

hällets olika funktioner. Det handlar om att skapa rörelse och sammanhang där man blir sedd och att vara en kraft för att motverka mycket destruktivt och negativt i vårt samhälle.

Vad gäller förslaget som nämns i utredningen *Varje rörelse räknas* är det ett budgetrelaterat förslag och ingår i budgetförhandlingarna. Jag sitter inte på beslutet när det kommer att vara med, men jag är ganska säker på att Kristdemokraterna kommer att verka för att ideella föreningar för rörelse premieras och stöds på bästa sätt.

Anf. 78 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Detta är en debatt som handlar om de sociala avgifterna, men i ärlighetens namn hade den kunnat hanteras betydligt bättre av skatteutskottet, för frågan har egentligen väldigt lite med socialförsäkringssystemet att göra.

Avgifter betalar man för en nytting som man får, men en stor del av de sociala avgifterna går inte direkt att koppla till några försäkringar. De försäkringar som har nämnts här, föräldraförsäkringen, pensionen, sjukförsäkringen etcetera, finansieras förstås av de sociala avgifterna, men bara upp till vissa inkomstnivåer. Därutöver får den som betalar in avgifterna inga nyttinger. Detta är i själva verket en viktig finansiering av statsbudgeten som helhet.

Det är enligt lag inte möjligt för en kommun att ta ut en va-avgift som överskrider den kostnad kommunen har för va-systemet, men för staten är det tillåtet att göra detta genom det man kallar sociala avgifter. En tredjedel av de sociala avgifterna är dessutom den allmänna löneavgiften, det vill säga en avgift om 10 procent av inkomsten som går till något diffust med att stärka välfärden. Det har alltså ingen direkt koppling över huvud taget.

Detta är en viktig finansiering av statsbudgeten, och därmed liknar det mer en skatt än ett avgiftssystem. Detta är också något som påverkar företagen i allra högsta grad. Därför tror jag att det är ett viktigt steg om vi äntligen kan nå dithän att det åtminstone redovisas på löneutbetalningsavin så att medborgarna vet vad det här systemet kostar och vart pengarna egentligen går.

Jag yrkar därför bifall till Centerpartiets reservation 2, där vi menar att man måste göra en översyn av detta. Det är inte rimligt att vi så hårt beskattar lönearbete genom den allmänna löneavgiften och även genom delar av de andra avgiftssystemen.

Det är lite grann med sorg i hjärtat som jag konstaterar att tre tidigare allianspartier, som alltså tidigare har varit med om att sänka arbetsgivaravgiften för ungdomar, nu tillsammans med Sverigedemokraterna har bidragit till att göra en mycket kraftig höjning av arbetsgivaravgiften för just ungdomar. I ett läge där vi har en hög ungdomsarbetslöshet är detta definitivt inte vad Sveriges ungdomar, inte minst de som står utanför arbetsmarknaden, skulle behöva.

Herr talman! En viktig del i denna diskussion har varit att likställa fri-luftsorganisationer med idrottsorganisationer vad gäller möjligheten att inte betala sociala avgifter för ledare. Det finns en motion från Centerpartiet på det temat. Jag konstaterar också att det finns ett utredningsunderlag. Låt vara att beredning pågår inom Regeringskansliet, men nu har två av de fyra partierna, däribland Sverigedemokraterna här i talarstolen, pekat på

att detta ska göras. Jag utgår alltså från att när vi nästa gång ser en statsbudget är detta förslag berett och klart.

Det är en anomali i systemet att en idrottsförening som betalar en idrottsledare har möjlighet att inte fullt ut betala sociala avgifter medan däremot friluftorganisationer ska betala fullt ut. Nu efter att ha lyssnat på både Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna utgår jag från att detta kommer att korrigeras. Det kan inte bara vara tomt prat i ett läge där det faktiskt finns ett utredningsförslag som det bara är att gå vidare med. Nu är det upp till bevis. Talar man med kluven tunga, eller menar man allvar med det man säger i riksdagens talarstol? Därför yrkar jag inte bifall till utskottets förslag i betänkandet utan bifall till reservation 2.

Anf. 79 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Socialavgifter, det som vi debatterar i dag, är avgifter som tas ut genom arbetsgivaravgiften för att finansiera våra trygghetssystem: sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen, pensionen. Det är viktiga delar av vår välfärd.

Det är i stora delar det statliga ansvaret för välfärden som finansieras på det här sättet. Välfärdsansvaret ligger ju annars till stor del på den kommunala och regionala nivån. Det handlar om att vi tillsammans tar hand om oss själva och varandra när vi behöver extra stöd – när vi blir sjuka, när vi bildar familj och kostnaderna ökar eller när vi blir äldre och inte längre lönearbetar. Det handlar om situationer, eller perioder, i livet då inkomsterna minskar men räkningarna fortsatt måste betalas.

Socialavgifterna finansierar den trygghet – välfärden – som har byggt och format Sverige. Det är viktigt att vi säkerställer den finansieringen men också tilliten till de här systemen. Den tilliten har under en längre period urholkats. Systemen svarar inte alltid upp mot de förväntningar man faktiskt bör kunna ha i ett välfärdsland som Sverige. Det gäller inte minst sjukförsäkringen.

När man vill men inte kan arbeta på grund av sjukdom ska man ha rätt till ersättning för att klara sitt uppehälle och till stöd och hjälp för att komma tillbaka till hälsa eller arbete, studier eller annan sysselsättning. Det är till just det som vi fortsätter att betala in socialavgifter. Det handlar också om att arbetsgivarna har rätt att ställa krav på att deras inbetalningar faktiskt leder till att deras anställda får det skydd man bör kunna förvänta sig.

Sedan länge fungerar det dock inte alltid så. Alltför många människor blir utförsäkrade i förtid eller helt nekade sjukpenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning. Systemet har gått sönder.

Under den förra mandatperioden var jag med om att reparera åtminstone några av revorna i sjukförsäkringssystemet. Regeringen, med Miljöpartiet och Socialdemokraterna, genomförde en rad förbättringar som har lett till att fler sjuka nu får behålla sin sjukpenning eller sjukersättning. Det har också blivit lättare att återgå till arbete i den takt som passar den sjuke själv. Skyddet har också stärkts för äldre så att de ska känna en trygghet i arbetet under de sista åren innan pensionen, även om kroppen har tagit stryk av många tunga år i arbetslivet.

Detta är några av de förändringar vi hann med innan valet, men vi blev inte klara. Efter valet tog det stopp. Inte ett enda av alla de utredda förslag som finns kvar har lagts fram för riksdagen så här långt in i mandatperioden. Och det är klart att om försäkringssystemen inte svarar upp mot förväntningarna får förtroendet för socialavgifterna sig en rejäl törn, oavsett om man publicerar dem på löneavin eller inte.

Jag önskar att Tidöregeringen skulle uppfylla åtminstone Sverigedemokraternas vallöfte om att fortsätta göra livet lite drägligare för våra arbetslösa, långtidssjuka och funktionshindrade. Så här långt in i mandatperioden verkar det snarare ha gått åt det andra hållet.

Herr talman! Socialavgifterna ska tas ut genom egenavgifter och arbetsgivaravgifter efter förmåga, och det ska finnas ett tydligt samband mellan avgifterna och den trygghet som avgifterna betalar. Så är det, och så ska det vara.

Det finns dock lovvärda undantag. Ett sådant undantag finns i föreningslivet inom idrotten. En ersättning till en spelare eller ledare i en ideell idrottsförening får undantas från arbetsgivaravgiften. Det är inga stora summor, det handlar om en ersättning om upp till ett halvt basbelopp per person och år, men för föreningarna, idrottsklubbarna, är det i högsta grad betydelsefullt. Det kan vara skillnaden mellan att ha eller att inte ha en tränare för pojklaget, en materialförvaltare eller en annan ledare för flicklaget.

Det märkliga är att detta bara gäller idrotten. Det gäller inte friluftslivet. Trots att verksamheterna många gånger är likartade eller till och med desamma går det en skiljelinje mellan föreningar som är anslutna till Riksidrottsförbundet å ena sidan och föreningar som är anslutna till exempelvis Svenskt Friluftsliv å den andra sidan.

Miljöpartiet tycker att detta borde rättas till. Friluftslivet borde komma in i det här systemet. Frågan har debatterats både här i dag och under lång tid tidigare. I somras kom Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet, som är en statlig kommitté, med sitt slutbetänkande. Just detta är ett av utredningens förslag. Saken är alltså utredd och klar och borde kunna läggas fram i närtid som en proposition eller kanske i kommande budget.

Herr talman! I betänkandet har Miljöpartiet just ett sådant förslag om undantag från avgiftsskyldigheten för friluftorganisationer. Jag yrkar därför bifall till reservation 4 i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.00 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 februari

JuU9 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2022

Punkt 1 (Uppgifter om underrättelser till enskilda)

1. utskottet

2. res. (MP)

Votering:

280 för utskottet

15 för res.

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 12 L, 2 -

För res.: 15 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU10 2023 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild kontroll av vissa utläningar

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU7 Immaterialrättsfrågor

Punkt 1 (Upphovsrätt och AI)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

127 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 4 (Övriga frågor som rör upphovsrätt)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

233 för utskottet

62 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 5: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 6 (Övriga frågor som rör patent)

1. utskottet
2. res. 9 (V)

Votering:

183 för utskottet
19 för res. 9
93 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -
För res. 9: 19 V
Avstod: 92 S, 1 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 9 (Ny strategi om innovation och immaterialrätt)

1. utskottet
2. res. 12 (S, C)

Votering:

183 för utskottet
112 för res. 12
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -
För res. 12: 92 S, 19 C, 1 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU8 Mineralpolitik

Punkt 5 (Övrigt om förbud mot utvinning)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

198 för utskottet
63 för res. 4
34 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 59 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -
För res. 4: 1 S, 61 SD, 1 -
Avstod: 19 V, 15 MP
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Tomas Eneroth (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 6 (Mineralersättning)

1. utskottet
2. res. 8 (C)

Votering:

179 för utskottet
19 för res. 8
97 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 59 M, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 8: 19 C

Avstod: 1 S, 61 SD, 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Eva Lindh (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 9 (Tillgänglighet och kartläggning)

1. utskottet
2. res. 12 (V)

Votering:

276 för utskottet
19 för res. 12
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 2 -

För res. 12: 19 V

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 11 (Ny eller reviderad mineralstrategi)

1. utskottet
2. res. 15 (S)
3. res. 16 (MP)

Förberedande votering:

93 för res. 15
15 för res. 16
187 avstod
54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 15.

Huvudvotering:

186 för utskottet
93 för res. 15
16 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 15: 92 S, 1 -

Avstod: 1 SD, 15 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

MJU7 Skogspolitik

Punkt 1 (Hållbart brukande av skogen)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

138 för utskottet

62 för res. 2

95 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 19 V, 18 C, 16 KD, 14 MP, 12 L

För res. 2: 61 SD, 1 -

Avstod: 92 S, 1 C, 1 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Anders Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Skogsbrukets roll i bioekonomin)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

123 för utskottet

93 för res. 3

79 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 SD, 59 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L

För res. 3: 92 S, 1 -

Avstod: 59 SD, 19 C, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 5 (Skogsbruksmetoder)

1. utskottet

2. res. 10 (MP)

Votering:

219 för utskottet

15 för res. 10

60 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 1 SD, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 10: 15 MP

Avstod: 59 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 12 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 8 (Artskydd och skogsbruk)

1. utskottet

2. res. 13 (C)

Votering:

276 för utskottet

19 för res. 13

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 2 -

För res. 13: 19 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (En utvecklad strategi för signalspaning)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

202 för utskottet

93 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 3 (En ändamålsenlig underrättelseverksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

280 för utskottet

15 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 12 L, 2 -

För res. 2: 15 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

FiU26 Kommunala frågor

Punkt 1 (Det kommunalekonomiska utjämningsystemet)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V, MP)
3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

- 126 för res. 1
- 20 för res. 2
- 149 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Lotta Johnsson Fornarve (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mikael Oscarsson (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

- 149 för utskottet
- 127 för res. 1
- 19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 19 V, 15 MP, 1 -

Avstod: 19 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 2 (Välfärdens långsiktiga finansiering)

1. utskottet
2. res. 3 (S, MP)

Votering:

- 187 för utskottet
- 108 för res. 3
- 54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 3: 92 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 3 (Vinster inom välfärdens verksamheter)

1. utskottet
2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

127 för res. 4

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 4: 92 S, 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 5 (Kommunala tillsynsavgifter)

1. utskottet
2. res. 6 (SD)

Votering:

233 för utskottet

62 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 6: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 9 (Idéburna aktörer inom välfärdens verksamheter)

1. utskottet
2. res. 7 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

127 för res. 7

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 7: 92 S, 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Förskolan

Punkt 1 (Övergripande förutsättningar)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

113 för res. 1

19 för res. 2

163 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Mikael Damsgaard (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

164 för utskottet

112 för res. 1

19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 19 V, 1 -

Avstod: 19 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 2 (Kvalitet i förskolan)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

121 för utskottet

62 för res. 4

112 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L

För res. 4: 61 SD, 1 -

Avstod: 92 S, 19 V, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 3 (Barngruppernas storlek i förskolan)

1. utskottet

2. res. 6 (V)

Votering:

261 för utskottet

19 för res. 6

15 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 2 -

För res. 6: 19 V

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 5 (Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds)

1. utskottet

2. res. 11 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

127 för res. 11

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 11: 92 S, 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU12 Gymnasieskolan

Punkt 1 (Utbildningens dimensionering)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

202 för utskottet

93 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 4 (Försöksverksamhet med branschskolor)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, C, MP)

Votering:

149 för utskottet

146 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 5: 92 S, 19 V, 19 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 5 (Övriga frågor om branschskolor)

1. utskottet
2. res. 6 (C)

Votering:

276 för utskottet

19 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 2 -

För res. 6: 19 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 7 (Estetiska ämnen)

1. utskottet
2. res. 7 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

127 för res. 7

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 7: 92 S, 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 8 (Drogtester i skolväsendet)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)

Votering:

233 för utskottet

62 för res. 8

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 8: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU9 Pensioner

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU10 Socialavgifter

Punkt 1 (Socialavgifter)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

20 för res. 1

18 för res. 2

256 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Hans Eklind (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

257 för utskottet

19 för res. 1

19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 16 KD, 15 MP, 12 L, 2 -

För res. 1: 19 V

Avstod: 19 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Punkt 2 (Undantag från avgiftsskyldigheten för friluftslivsorganisationer)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

3. res. 4 (MP)

Förberedande votering:

62 för res. 3

15 för res. 4

217 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Vasiliki Tsouplaki (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

218 för utskottet

62 för res. 3

15 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 3: 61 SD, 1 -

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 4 L

Förste vice talmannen meddelade att voteringen torsdagen den 29 februari kl. 15.20 skulle utgå.

Nästa votering skulle därmed äga rum onsdagen den 6 mars.

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 27 februari

2023/24:560 Sveriges ambassadörs besök i Srebrenica

av *Azra Muranovic* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:561 Utvecklingen inom arbetsmarknadsutbildningen

av *Teresa Carvalho* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 27 februari

2023/24:663 Ökade klyftor i världen

av *Tomas Eneroth* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:664 Förstärkt skydd mot oegentligheter i upphandlingsförfaranden

av *Serkan Köse* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2023/24:665 Åtgärder för arbetslösa långt ifrån arbetsmarknaden

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 27 februari

2023/24:622 Laddinfrastruktur på Trafikverkets rastplatser

av *Kadir Kasirga* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:617 Trafikverkets teori- och förarprov

av *Carina Ödebrink* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

Prot. 2023/24:76
28 februari

2023/24:620 Upphandling av färjetrafiken till och från Gotland
av *Mikael Larsson* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2023/24:626 Motionslopp på statliga vägar
av *Anne-Li Sjölund* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2023/24:629 Möjligheter till omställning för kommuner
av *Peder Björk* (S)
till statsrådet Erik Slottner (KD)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.37.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 35 (delvis),
av ålderspresidenten därefter till och med § 12 anf. 62 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Utökning av antalet suppleanter.....	1
§ 3 Val av extra suppleant.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 5 Anmälan om faktapromemoria.....	3
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	3
§ 7 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 8 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.....	3
Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU5.....	3
Anf. 1 CAMILLA BRUNSBERG (M).....	3
Anf. 2 MARKUS SELIN (S).....	5
Anf. 3 CAMILLA BRUNSBERG (M) replik.....	7
Anf. 4 MARKUS SELIN (S) replik.....	7
Anf. 5 CAMILLA BRUNSBERG (M) replik.....	8
Anf. 6 MARKUS SELIN (S) replik.....	8
Anf. 7 EMMA BERGINGER (MP).....	8
(Beslut fattades under § 16.).....	9
§ 9 Ökad motståndskraft i betalningssystemet.....	9
Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU15.....	9
(Beslut fattades under § 16.).....	9
§ 10 Kommunala frågor.....	9
Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU26.....	9
Anf. 8 ADAM REUTERSKIÖLD (M).....	9
Anf. 9 EVA LINDH (S).....	11
Anf. 10 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	13
Anf. 11 EVA LINDH (S) replik.....	14
Anf. 12 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	14
Anf. 13 EVA LINDH (S) replik.....	15
Anf. 14 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	15
Anf. 15 EVA LINDH (S) replik.....	15
Anf. 16 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	16
Anf. 17 EVA LINDH (S) replik.....	16
Anf. 18 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD).....	17
Anf. 19 EVA LINDH (S) replik.....	19
Anf. 20 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	19
Anf. 21 EVA LINDH (S) replik.....	20
Anf. 22 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	20
Anf. 23 ISABELL MIXTER (V).....	21
Anf. 24 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	22
Anf. 25 ISABELL MIXTER (V) replik.....	23
Anf. 26 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	23
Anf. 27 ISABELL MIXTER (V) replik.....	24
Anf. 28 ULRIKA LILJEBERG (C).....	24
Anf. 29 JANINE ALM ERICSON (MP).....	26
Anf. 30 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	27
Anf. 31 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	28

Anf. 32	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	29
Anf. 33	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	29
	(Beslut fattades under § 16.)	30
§ 11	Förskolan	30
	Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU8	30
Anf. 34	FREDRIK MALM (L)	30
Anf. 35	ANNA LASSES (C) replik	31
Anf. 36	FREDRIK MALM (L) replik	32
Anf. 37	ANNA LASSES (C) replik	32
Anf. 38	FREDRIK MALM (L) replik	32
Anf. 39	ROSE-MARIE CARLSSON (S)	33
Anf. 40	NORIA MANOUCHI (M)	34
Anf. 41	ANDERS ALFTBERG (SD)	36
Anf. 42	MATHIAS BENGTSSON (KD)	38
Anf. 43	DANIEL RIAZAT (V)	39
Anf. 44	ANNA LASSES (C)	41
	(Beslut fattades under § 16.)	44
§ 12	Gymnasieskolan	44
	Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU12	44
Anf. 45	FREDRIK MALM (L)	44
Anf. 46	LINUS SKÖLD (S) replik	46
Anf. 47	FREDRIK MALM (L) replik	46
Anf. 48	LINUS SKÖLD (S) replik	47
Anf. 49	FREDRIK MALM (L) replik	47
Anf. 50	LINUS SKÖLD (S)	48
Anf. 51	OLIVER ROSENGREN (M)	49
Anf. 52	LINUS SKÖLD (S) replik	51
Anf. 53	OLIVER ROSENGREN (M) replik	51
Anf. 54	LINUS SKÖLD (S) replik	52
Anf. 55	OLIVER ROSENGREN (M) replik	52
Anf. 56	PATRICK RESLOW (SD)	53
Anf. 57	LINUS SKÖLD (S) replik	55
Anf. 58	PATRICK RESLOW (SD) replik	56
Anf. 59	LINUS SKÖLD (S) replik	57
Anf. 60	PATRICK RESLOW (SD) replik	57
Anf. 61	MATHIAS BENGTSSON (KD)	58
Anf. 62	DANIEL RIAZAT (V)	59
Anf. 63	ANDERS ÅDAHL (C)	61
	(Beslut fattades under § 16.)	63
§ 13	Pensioner	63
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2023/24:SfU9	63
Anf. 64	DANIEL PERSSON (SD)	63
	(Beslut fattades under § 16.)	64
§ 14	Socialavgifter	64
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2023/24:SfU10	64
Anf. 65	ÅSA ERIKSSON (S)	64
Anf. 66	ANNA-LENA HEDBERG (SD)	65
Anf. 67	CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	66
Anf. 68	ANDERS W JONSSON (C) replik	67
Anf. 69	CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	68

Anf. 70 ANDERS W JONSSON (C) replik	68
Anf. 71 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	69
Anf. 72 ISABELL MIXTER (V).....	69
Anf. 73 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	70
Anf. 74 MATS BERGLUND (MP) replik	71
Anf. 75 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	72
Anf. 76 MATS BERGLUND (MP) replik	72
Anf. 77 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	72
Anf. 78 ANDERS W JONSSON (C)	73
Anf. 79 MATS BERGLUND (MP).....	74
(Beslut fattades under § 16.).....	75
Ajournering.....	75
Återupptaget sammanträde	75
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 februari.....	76
JuU9 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2022	76
JuU10 2023 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild kontroll av vissa utläningar	76
NU7 Immaterialrättsfrågor	76
NU8 Mineralpolitik	77
MJU7 Skogspolitik.....	79
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	80
FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	80
FiU15 Ökad motståndskraft i betalningssystemet	81
FiU26 Kommunala frågor	81
UbU8 Förskolan	83
UbU12 Gymnasieskolan.....	84
SfU9 Pensioner.....	85
SfU10 Socialavgifter	86
Meddelande om inställd votering	87
§ 17 Anmälan om interpellationer.....	87
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	87
§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	87
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.37.....	88